

CHRISTIANI THEOPHILI SELLE

MEDICINAE DOCTORIS ET PROFESSORIS, CHARITATIS
NOSOCOMII BEROLINENSIS MEDICI ET REGIAE
ACADEMIAE BORUSSICAE MEMBRI

MEDICINA CLINICA

S E U

MANUALE PRAXEOS MEDICAE.

EDITIO PRIMA ITALICA

IUXTA POSTREMAM BEROLINENSEM

Anni 1788.

VOL. II.

TICINI MDCCXCIV.

Ex Typographia Hered. Petri Galeatii.
Praesid. rei litt. permitt.

CHRISTIAN THEOPHILUS

PHYSICIAN DOCTOR OF THEOLOGY, THEOLOGY
OF THE THEOLOGY OF THEOLOGY
OF THE THEOLOGY OF THEOLOGY

MEDICINA CLINICA

MANUALE PRAXEOS MEDICINAE

EDITIO PRIMA ITALICA

INSTITUTIO THEOLOGICA IN THEOLOGIA

ANNO 1782

VOL. II

THEOLOGY MEDICINA

THEOLOGY OF THEOLOGY OF THEOLOGY
OF THE THEOLOGY OF THEOLOGY

CONSPPECTUS

VOLUMINIS SECUNDI.

<i>De morbis Nervorum</i>	<i>pag. 1</i>
Antipathia	2
Malum hypochondriacum & hystericum	<i>ibi</i>
<i>De morbis Animi</i>	<i>6</i>
Amnesia	<i>ibi</i>
Amentia partialis	7
Melancholia & Mania	8
<i>De Convulsionibus</i>	<i>11</i>
Crampus	<i>ibi</i>
Convulsiones	<i>ibi</i>
Trismus	12
Risus sardonius	<i>ibi</i>
Spasmus cynicus	<i>ibi</i>
Chorea Sancti Viti	<i>ibi</i>
Epilepsia	13
Eclampsia	17
Raphania	<i>ibi</i>
Tetanus	18
Tremor	21
Contractura	<i>ibi</i>
* 2	<i>De</i>

De reliquis morbis Nervosis . . . pag. 22

Vertigo	ibi
Lipothymiae	24
Agrypnia	28
Sopor	ibi
Paralyfis	30
Apoplexia	34
Ecstasis	41
Catalepsis	ibi
Catochus	42
Somnambulismus	ibi
Hydrophobia	44

De morbis partium singularum 51

De morbis Cutaneis ibi

Ephelis & Lentigo	ibi
Gutta rosacea	52
Erythema	ibi
Lichen	53
Naevus maternus	ibi
Therminthus	ibi
Epinyctis	ibi
Varus	54
Malum mortuum	ibi
Intertrigo	ibi
Comedones	55
Phthiriasis	ibi

De morbis Capitis 56

Cephalalgia	ibi
-----------------------	-----

Inflam.

Inflammati membranarum cerebri pag. 59

De morbis Oculorum 65

Ophthalmia *ibi*

Maculae corneae 68

Pterygium 69

Staphyloma *ibi*

Ophthalmoptosis 70

Hydrophthalmia *ibi*

Trichiasis & Distichiasis 71

Ectropium atque Entropium *ibi*

Blepharoptosis 72

Lagophthalmus *ibi*

Epiphora & Lippitudo 73

Cataracta 74

Glaucoma 75

Mydriasis *ibi*

Amaurosis *ibi*

Amblyopia 76

Hemeralopia & Nyctalopia 77

Diplopia *ibi*

De morbis Aurium *ibi*

Otalgia *ibi*

Tinnitus & Susurrus aurium 78

Surditas 79

De morbis Dentium 80

Dentitio *ibi*

Odontalgia 82

De

<i>De morbis Colli</i>	pag. 83
Bronchocele	ibi
Raucedo	84
<i>De morbis Pectoris</i>	85
Tuffis	ibi
Asthma	88
Sternutatio	92
Singultus	ibi
Incubus	93
Palpitatio cordis	ibi
<i>De morbis primarum viarum</i>	95
Deglutitio difficilis	ibi
Anorexia	97
Appetitus morbosus	ibi
Ardor ventriculi	99
Cardialgia	ibi
Colica	101
Nausea & vomitus	109
Diarrhoea	111
Fluxus coeliacus	114
Lienteria	ibi
Fluxus hepaticus	115
Morbus niger	116
<i>De morbis viarum Urinariarum</i>	117
Dolores e calculis	ibi
Mictio impedita	121
Mictus cruentus	124
Incon-	

Incontinentia urinae	pag. 125
Diabetes	ibi

De morbis partium Genitalium 126

Gonorrhoea benigna & fluor albus	ibi
Satyriasis & priapismus	127
Nymphomania	128
Excrescentiae uterinae	129
Uterus scirrhus	ibi

De morbis Gravidarum 130

Symptomata systematis nervosi	ibi
Plethora	ibi
Obstructio alvi & dysuria	131
Oedema pedum atque anasarca	132
Hydatides	ibi
Haemorrhagiae	133
Abortus	134
Complicatio graviditatis cum aliis morbis	136

De morbis Parturientium, Lactantium & Puerperarum ibi

Dolores spurii	ibi
Partus difficilis	137
Dolores post partum	139
Fluxus lochiorum	140
Secretio lactis	142
Metastases lactis	144
Febris puerperarum	149
Inflammatio uteri	156
Inflammatio pulmonum	158

Febris

VIII

Febris erysipelacea	pag. 159
Eclampsia	160
Melancholia & Mania	161

<i>Selectus & destinatio Medicamentorum ac- curatio</i>	163
---	-----

CONSTITUTIO MORBORUM

PATHOLOGICA ET THERAPEUTICA.

DE MORBIS NERVORUM.

Morbi, in quibus systema imprimis nervosum est invalsum, ac in quibus laesio facultatis sensitivae & locomotivae contingit, ab auctoribus *morbi nervorum*, seu *morbi nervosi* sunt appellati.

Morbi systematis nervosi in duas dispeci possunt classes primarias; primo in illos, ubi systema nervosum tam sensibile est, ut etiam parvae causae, quae in constitutionibus naturalibus nullam producant mutationem, magnam iam in illis producant inordinationem. Hi sunt illi, quos ego alibi ut morbos nervosos proprie sic dictos descripsi, quippe a scriptoribus *morbi nervosi sine materie* appellantur; secundo omnes reliquae nervorum laesiones, quae manifestis, atque in constitutionibus etiam validis sufficientibus nascuntur causis, & qui a scriptoribus *morbi nervosi cum materie* vocantur.

Quodsi definitionem meam de morbis nervosis sequi velimus, morbi tantum prioris classis nomen *morbi nervosi* merentur, classis posterioris tantum *morbi nervorum* appellari deberent.

Vol. II.

A

Non

Non ego hic in constituendis speciebus huic divisioni inhaerebo, sed hanc diversitatem in causis singulorum morborum adlaturus sum, ut etiam hic tantum mihi magis cum morbis generalioribus res est in universum, quippe mala magis particularia ad morbos particulares reiecturo.

Antipathia.

Conditiones nervorum certae dantur, quarum vi quaedam res, in alios mortales parum aut nihil virum habiturae, effectum prorsus singularem atque insolitum exerunt. Sic e. gr. quidam homines a felis exhalatione liquuntur animo, ita tali quidam a quibusdam pharmacis, cibis aliisque obiectis horrore invaduntur, ut illi sensationem illorum penitus ferre nequeant.

Hic est morbus nervosus sine materie, isque ex idiosyncrasia oriri vulgo dicitur, hoc est, quod is rationem suam in proprietate corporis peculiari, individuali ac propria agnoscat.

Morbi huius generis aut sunt connati, aut per educationem contracti. In utroque casu difficiles sunt ad tollendum, sciendi tamen illi sunt, ut in tractatione aliorum morborum nosmet secundum illos dirigere queamus.

Malum hypochondriacum & hystericum.

Symptomata systematis nervosi transitoria e singulari nervorum debilitate, causisque, quae prorsus non sufficientes esse videntur, oriunda, atque in quae opium specificam exerit virtutem, sunt ea, quae ego sub titulo praescripto complector. Et quemadmodum in febribus contradictorium sympto-

3
symptomatum character est febris nervosae, ita etiam in malis nervorum chronicis, contradictorium, & minime in ratione solita existens, est character hypochondriae atque hysteriae.

In viris saepissime haec symptomata cum obstructionibus viscerum abdominis, atque in mulieribus cum vitiis uteri sunt coniuncta, quare unus idemque morbus, pro diversis speciebus acceptus atque ille *hypochondria*, hic vero *hysteria* fuit appellatus.

At saepissimae neque obstructiones notabiliter, neque vitia uteri insignia observantur, uti etiam morbus in mulieribus simul vitiis hepatis, lienis reliquorumque viscerum stipatus esse potest.

Alterutrum proinde horum nominum est derelinquendum, aut idem morbus in viris *hypochondria*, in mulieribus *hysteria* est appellandus.

Quo magis symptomata causas solitas, manifestas ac sufficientes agnoscant, eo minus ea nomen nostri morbi merentur. Quo causa sunt occultiores, quo leviores, quoque magis insufficientes illae videntur, eo magis illis descriptio nostri morbi competit.

Distinguendus itaque hic morbus pariter est in morbum cum materie, atque in morbum sine materie, in casu tamen priori causa materialis non ita comparata esse debet, ut ea in omnibus constitutionibus eadem producat symptomata, quia is tum nomen nostri morbi non meretur. Rarius hic morbus in viris reperitur sine materie, frequentius in sexu sequiori.

Symptomata tanto nascuntur ocyus, tanto sunt vehementiora, eo citius transeunt, eoque facilius per opium se domari patiuntur, quanto minus morbus est cum materie, & quo magis proinde e de-

4
bilitate atque irritabilitate systematis nervosi oritur singulari.

Dispositio ad hunc morbum e sensibilitate morali insolita atque praeternaturali cognoscitur, homines sunt tristes, incerti animi, diffidentes & timidi, licet certis occasionibus nimium vehementes, Concoctio vitiosa & proclivitas ad flatum peculiaris simul adest. Reliqua symptomata sunt intemperies subitae & palpitatio cordis sine plethora, respiratio impedita, & sensus quasi in trachea aliquid haereret, nec tamen quidquam adest, nisi spasmus, quod symptoma posterius appellatur *globus hystericus*; lypothymiae occasionibus minimis praesentibus; proclivitas in diarrhoeas, sine erroribus in diaeta praegressis; vomitus bilis viridis; sitis sine calore, vertigo, absque plethora aut ventriculo infirmo ut causa; frequens sputatio, frigefactio facilis & q. s. a.

Haec debilitas atque irritabilitas systematis nervosi per causas maxime debilitantes produci potest, e. gr. per evacuationes iusto frequentiores, per animi pathemata & contentiones perseverantia; ea quoque a natura adesse potest, nec alia ratio sufficiens reddi queat.

Causae occasionales, quae dispositione praesenti, symptomatibus hypochondriacis atque hystericis ansam praebere, eadem augere pertinaciaque reddere queunt, praecipue sunt:

- 1) Diaeta inepta, e. gr. cibi difficulter concoquendi, usus potulentorum calidorum, vita existente sine corporis exercitatione.
- 2) Evacuationes impeditae, quibus natura est adsueta, aut per quas ipsa sibi opitulari conatur, e. gr. haemorrhagiae, sudores.

- 5
- 3) Animi pathemata, e. gr. ira, pavor, moestitia.
 - 4) Stagnatio muci & bilis atrae in visceribus abdominis; qua functiones concoctionis & chylificationis turbantur.
 - 5) Acrimoniae peculiares, e. gr. acrimonia scrophulosa, scorbutica, arthritica.
 - 6) Obstructiones viscerum abdominis.

Symptomata, ratione medendi existente apta, raro sunt periculosa, aliis tamen morbis perniciosam aulam praebere possunt. Nonnumquam dispositio hypochondriaca cum annis evanescit.

In medendi methodo res est magni momenti; indolem horum symptomatum nosse. Missio sanguinis & remedia frigescentia in vertigine & palpitatione cordis hysterica, remedia evacuantia in defectu appetitus, obstructioneque alvi hysterica non solum sunt inertia, sed etiam sequelis longevocentissimis occasionem dare queunt.

Ubi in exacerbationibus periculum adest, aut illae nimium sunt graves, exhibenda sunt sola antispasmodica, atque inter haec opium atque assa foetida, nisi adsit plethora manifesta minimeque dubia.

Extra accessiones contendimus primo causas manifestas tollere. Imperamus dietam convenientem, enitimur evacuationes consuetas restituere, aegros ab animi pathematibus custodire; in societatem gratam introducere, exercitationem corporis sufficientem comparare; bilis atra impuritatesque primarum viarum aliae educuntur per solventia atque evacuantia; obstructiones abdominis tolluntur (*V. Pulvis ecpbracticus & elixirium resolvens*); & contra acrimonias singulares adhibentur remedia hunc in finem intervientia.

In mucositate atque obstructione viscerum abdominis prodest usus succorum herbarum resolventium perseverans e. gr. Leontodon, taraxaci, marubii, fumariae & s. p. Eadem haec remedia, in forma enematum adhibita, saepe eximium effectum praestiterunt.

Ipsam nervorum debilitatem enitimur tollere, contendendo ut omnes causae debilitantes e medio tollantur, martem interne exhibemus (V. *Tinctura martis aperitiva atque adstringens*), atque aegris balnea frigida multumque exercitationis corporis ordinantur.

DE ANIMI MORBIS.

Huc pertinent vitia facultatum animi singularia, quae rationem suam non in natura hominis propria, sed in causis praeternaturalibus singularibus agnoscunt. Species eorum praecipuae sunt sequentes:

Amnesia.

Ita vocant *memoriam insigniter infirmam*, ubi tamen facultas iudicandi non simul immediate est debilitata, quamvis ea semper simul laborat.

In memoria debili semper facultas ideas combinandi deest, atque eatenus necesse est, profecto etiam facultatem iudicandi simul laborare. Aegrotus tamen de rebus, quarum meminit, accuratissime indicare potest.

Memoria debilis nascitur:

1) E nimia contentione atque occupatione animi, ac praecipue iudicii varia.

- 7
- 2) E coitu atque onania nimium frequenti.
 - 3) E laesionibus capitis externis.
 - 4) E pathematibus animi vehementibus.
 - 5) E cephalalgis diu perseverantibus.
 - 6) Ex usu potulentorum spirituosorum nimium largo.

In primo casu per aliquod tempus aegro a negotiis est abstinendum. In secundo a coitu, sedulo evitando irritamenta externa, lavando se frigide, atque interne pharmaca roborantia adsumendo. Et sic pariter ratio reliquarum causarum tollendarum habetur, quarum medendi ratio iam in pluribus locis est tradita.

Omnes causae enumeratae quoque hydrocephalo atque hydropi pectoris ansam praebere possunt, quorum, memoria infirma, semper fere est symptoma princeps.

Amentia partialis.

Aegri dantur, qui tantum in una re minus recte iudicant, in omnibus aliis autem sane & rite cogitant. Huc e. gr. pertinet imaginatio, quum quis persuasum sibi habet, pedes sibi vitreos fragibiles esse. *Nostalgia* quoque certo respectu hac pertinet. Haec species morborum plerumque causas habent morales, quae pervestigandae sunt, & contendendum, ut eae pariter moraliter tollantur. Pessima nostalgiae symptomata per reditionem in patria tolluntur. Sic etiam alii morbi huius speciei per expletionem necessitatis phantasticae sanari possunt. Ubi solummodo ingenium laborat, & nullae ap-
petentiae vehementes immiscetur, vitium verisimiliter in cerebro ipso situm est, & propterea tanto difficulter est tollendum.

Melancholia & Mania.

Tristitia, pusillanimitas atque amor solitudinis singularis; una cum iudicio minus recto unius aut plurium obiectorum appellatur *Melancholia*.

Delirium universale vehemens, sed chronicum vocatur *mania*.

Utrique morbi maxime in suis causis conveniunt, propterea ego quoque eos hic coniungo.

Melancholia gradus hypochondriae adauctus esse potest, ea tamen quoque sine omni dispositione hypochondriaca oriri queat.

Mania gradus melancholiae auctus esse potest, non tamen semper stadium praegreditur melancholicum, sed nascitur ea subito, atque haud raro sine omni melancholia atque hypochondria superante tollitur.

Mania distinguitur a phrenitide per durationem longiorem, porro quod in mania vires non desint, & tertio per absentiam febris, quae quidem in fine superaccedere, attamen non pro causa delirii haberi potest.

In mania quoque adest plerumque species quaedam insensibilitatis adversus irritationes nonnullas. E. gr. aegri sentiunt plagas, sed calorem aut frigus, aut vesicatoria, & s. p. non sentiunt.

Nonnumquam morbus est periodicus, atque aegroti in temporibus bonis omnium actionum factarum recordantur.

Quo causae sunt minus manifestae, minusque vincibiles inveniendae, quo morbus iam diutius duravit, quo pulsus est languidior ac tardior, eo minus spes ad convalescentiam adest, & tum aegri plerum.

9
plerumque tabe, rarissime morbis acutis moriuntur.

Causae vulgatissimae sunt :

- 1) Dispositio hypochondriaca atque hysterica, aut etiam alia debilitatis sensibilis totiusque systematis nervosi species, ita ut parvae ac minus notabiles causae iam sufficiunt ad morbum producendum.
- 2) Pathemata animi vehementia, ut ira, pavor, moeror, gaudium.
- 3) Contentiones animi perseverantes, ingens quoque instinctus & cupiditas, quae expleri nequit.
- 4) Evacuationes nimiae.
- 5) Exanthemata retropulsa, ut scabies.
- 6) Haemorrhagiae consuetae suppressae.
- 7) Vitia cerebri organica, etiamsi sectiones cadaverum nihil certi hac in re constituerint. Cerebrum aut nimis durum, aut nimis molle deprehenditur, quod quidem etiam omnino sequela morbi esse potest, haud raro gaudet cerebrum habitu etiam prorsus naturali. Observationes non desunt, solutiones piaë matris probabilem maniae causam fuisse. At ego vidi piam matrem per humorem gelatinosum solutam, in homine e vulnere capitis extincto, qui aliquot horis ante mortem integra usus est ratione. Saepe invenitur, cranium firmissimum dura matre cohaerere; subinde etiam adest aqua inter illa, quae vero saepius adhuc inter duram & piam matrem deprehenditur, ut & generatim haec posterior maxime in hoc morbo laborare videtur. Sed etiam haud raro contingit,

tingit, ut iam innuimus, ut nullum prorsus vitium cerebri animadvertere liceat.

8) Impuritates biliosae, imprimis eius generis, quae atra bilis vocatur.

9) Obstructiones viscerum abdominis.

10) In puerperis non raro occurrit status melancholicus, saepe in maniam degenerans, summeque est periculosus. Nonnumquam praeter causas enumeratas metastases lacteae causa esse videntur; videre mihi tamen casus licuit, ubi morbus erat letalis, neque tamen ullas causas morbi aut mortis detegere potueram.

11) Nec desunt observationes, morbum fuisse haereditarium, infantesque statim post nativitatem specimina virium & ferocitatis insolita edidisse.

Ratio primum in medendi methodo habetur causarum crassarum. Quodsi plethora adest, venae sectio instituitur. Saburra biliosa, obstructionibusque viscerum praesentibus, propinatur tartarus emeticus, aut aqua benedicta Rulandi in dosibus sensim sensimque auctis, quo non raro iam finem consequi licet. Plethora abdominalis in languido atque haud celeri pulsu indicat pellentia, & hic casus esse videtur, ubi helleborismus veterum locum habet.

Corpore materia scabiosa scatente hepar sulphuris salinum applicatur, aut enititur scabiem per inoculationem iterum reintrodere.

Debilitatem atque irritabilitatem systematis nervosi conatur per roborantia, vesicatoria & balnea frigida tollere. Ubi nullas novimus causas manifestas, periculum cum camphora in dosibus paulatim auctis facere licet, quae saepe insignem exferit

virtutem, imprimis natura per motus febriles succurrente, aut si morbus e metastasibus lacteis originem ducere videatur. Quodsi evacuationes sufficientes sint factae & tamen activitas est nimis magna, opium in magnis dosibus prodest.

Causae morales singularem merentur attentionem. Ac generatim multum in medendi ratione huius morbi in tractatione aegrorum morali situm est momenti. Minime est contendendum, per haud necessariam resistantiam aegros adhuc magis irritare, sed aut aegrorum voluntati satisfacere, aut eorum attentionem ab obiectis eius rabiei deducendo diligentiam adhibere, atque haec generatim tantum, quantum fieri potest, tollere.

DE CONVULSIONIBUS.

Contractio muscutorum imperio voluntatis subiectorum praeternaturalis vocatur *convulsio*.

Musculo in contractione manente aut saltem paulatim se retrahente appellatur *convulsio tonica*.

Quodsi vero contractio & retractio mutuo & cito sibi invicem succedant, *convulsio clonica* salutar.

Crampus.

Sic appellatur convulsio tonica dolore stipata e causis transeuntibus, imprimis in suris, percepta.

Convulsiones.

In aegris hypochondriacis atque hysteriis subinde convulsiones clonicae oriuntur, quae vero trans-

transeuntē sunt, nullumque constituunt morbum peculiarem.

Trismus.

Trismus aut est symptoma aliarum convulsionum, aut per se oritur, praesertim noctu ex irritatione in primis viis, quam aut vermes aut impuritates produciunt acres, secundum quae medendi ratio est instituenda.

Risus sardonius.

Hoc symptoma est rarissimum, & saepe cum spasmō cynico confunditur. In risu sardonio aequē percutitur diaphragma motu convulsivo, atque in risu naturali.

Alias creditum fuit, risum sardonium semper per inflammationem diaphragmatis produci, observationes autem hanc opinionem refutarunt. Morbus e causis reliquarum convulsionum, inprimis autem per esum ranunculi scelerati produci potest.

Spasmus cynicus.

Convulsionē musculorum faciei appellantur *spasmus cynicus*, qui aut est symptoma aliorum spasmorum, aut nascitur per se e vulneribus tendinum maxillae extremitatumque, ubi praeter usum opii nihil aliud remanet, quam separatio tendinum laceratorum tensorumque totalis.

Chorea sancti Viti.

Aegri hoc in morbo in inquietudine & motu sunt continuo, ita ut illi motus manuum & pedum
coer-

13
coercere nequeant, ubi illi plerumque perfecte sibi sunt conscii, nonnumquam etiam sunt extra se.

Morbus frequentissime inter decimum & quartum decimum annum observatur, nonnumquam tamen ille etiam aetate provectiores invadit.

Adest plerumque acrimonia in corpore singularis, materiaque irritans, e. gr. vermes, exanthemata retropulsa, & similia, cuius rei in medendi methodo ratio est habenda. Num morbus in Italia revera morfu tarantulae produci queat, iure in dubium revocatur.

Epilepsia.

Hic morbus per paroxysmos chronicos convulsionum clonicarum apparet, ubi aegri simul omni conscientia sunt privati. Hae convulsiones plerumque sunt universales, sed nonnumquam etiam tantum particulares.

Accessiones tam quoad vehementiam, quam etiam quoad durationem sunt admodum variae. Maxime ordinarie 10 aut 20 minuta durant. Rarissime tantum sunt periodicae. Durante accessione respiratio plerumque est difficilis, atque utplurimum spuma ex ore oritur. Pulsus in exacerbationibus est spasmodicus, celer atque inordinatus.

Nonnumquam accessiorem praegrediuntur alia symptomata spastica, e. gr. vertigo, urina tenuis & pallida. Subinde sentiunt aegri spasmum in quopiam loco occipere, semperque ulterius serpere, quodque *aura epileptica* nuncupatur. In quibusdam accedunt tantum noctu paroxysmi. Saepe accessiones in plenilunio facile rursus comparere observantur.

Prae-

Praeter debilitatem atque irritabilitatem systematis nervosi universalem dispositio etiam ad eam haud raro est haereditaria, eaque saepe tam occulta, ut detegi prorsus nequeat.

Ad causas occasionales praecipue pertinent sequentes:

- 1) Colluvies biliosa acris in primis viis & generatim omnia, quaecunque ventriculum atque intestina irritant e. gr. vermes, praesertim in adultis taeniae.
- 2) Evacuaciones efferae.
- 3) Materia exanthematica, e. gr. scabies, materia variolosa.
- 4) Materia arthritica.
- 5) Evacuaciones suppressae tam sanguinis, quam etiam inveteratorum diu iam consuetorum & subito sanatorum ulcerum.
- 6) Eadem causa, quae febrem intermittentem producere potest.
- 7) Causa physica aut mechanica irritans in cerebro, aut in illis partibus systematis nervosi. E. gr. depressio partis cuiusdam cranii, festucae, indurationes membranarum, & s. p. Saepe haec vitia tantum ad causas pertinent praedisponentes.
- 8) In infantibus epilepsia ex irritatione dentitionis, e lacte acris, atque e saburra in primis viis acris nasci potest.
- 9) Pathemata animi vehementia, inprimis pavor atque ira.
- 10) Quum calculi e vesicula fellea in intestinum duodenum, aut e renibus in vesicam urinariam depelluntur, oritur saepe ex irritatione per hoc producta epilepsia.

11) Morbus quoque tam e coitu nimium frequenti in corporibus debilibus atque irritabilibus, quam etiam e nimia abstinencia in subiectis constitutionis fervidissimae oriri potest.

12) Subinde nulla causa est detegenda occasionalis, ubi tam morbus aut verum est symptoma nervosum, aut etiam, quod saepius obtinet, e vitiis in structura partium nascitur. In utroque casu mutationes quam minime notabiles ad accessionem producendam sunt sufficientes.

Symptomata leviora non semper sunt optima. Spuma in ore nihil praecipue nunciat periculosi; ea verisimiliter e spasma vasorum minorum nascitur. Quodsi morbus iam diu duravit, proclivitas ad eum sit tanta, ut is postea e levissimis causis oriatur.

Generatim in prognosi morbi momentum situm est in causis, num illae sint manifestae & vincibiles, nec ne. Proclivitas haereditaria extirpatu est difficilis. Quodsi is ante annum decimum quartum oritur, neque morbus est haereditarius, cum annis plerumque cessat. Post annum vigesimum quintum est pertinacissimus, difficulterque tollitur, nisi is ab aliis morbis sanabilibus pendeat. Est etiam pertinacior, ubi is sensim sensimque, quam ubi sine omni proclivitate subito natus est. Nonnumquam epilepsia per febrem quarthanam, nonnumquam per metastases tollitur.

Durante paroxysmo nihil faciendum est, nisi impediendum, ne aegri per ictum aut casum damnum sibi inferant. Servatio & refractio pollicum aegros multo lassiores reddit, quam si illi sibi ipsis relinquantur. Aquae odoratae acres facile pulmonibus

bus nocere queunt. Subiectis hystericis omnino res foetidae, ut assa foetida, pennae adustae antenarum servari possunt. Quodsi paroxysmus est admodum vehemens, nimitque diu durat, opera est danda, ut enema emolliens antispasmodicum iniciatur.

Post exacerbationem conamur semper diaphoresin lenem promovere atque conservare.

Medendi ratio secundum causas manifestas instituitur. Ulcera artificialia bonum plerumque praestant effectum, imprimis in loco, ubi aegri initium accessionis percipere possunt; materia variolosa remanente ea totam saepe curam absolvere possunt. Ubi nulla causa manifesta tollenda animadvertitur, & cum similitudine veri opinari licet, debilitatem atque irritabilitatem systematis nervosi singularem praecipue in causa esse, periculum cum specificis est faciendum. Huiusmodi sunt opium in dosibus sensim sensimque auctis, sal ammoniacum veneris, cardamine, camphora, folia aurantiorum, cortex chinae, assa foetida, mercurialia, valeriana, moschus atque oleum animale Dippelii. Viscum in morbis convulsivis ita se habere, quam china in febribus intermittentibus, dictum quidem est, per experimenta autem non evictum, propter varietatem causarum tantopere differentem etiam impossibile. Plus paulo a floribus Zinci sperare licet.

Nisi malum radicitus tollere liceat, & morbus probabiliter e vitiis cerebri insanabilibus oriatur, omnes res irritantes congestionisque producentes e medio tollere enitendum est, per quod etiamsi non omnibus, plurimis tamen accessionibus praecavere possumus.

Spasmo in extremitatibus incipiente per ligaturam subinde propagatio eiusdem supprimi potest.

Non-

Nonnumquam etiam nervos in eo loco felici ¹⁷ cum
successu est percussus.

Eclampsia.

Epilepsia nonnumquam est indolis acutae, &
tum appellatur *eclampsia*.

Talis est plerumque in infantibus tenellis &
puerperis, ubi morbus aut mox tollitur, aut fit
letalis.

Morbus hic semper est symptomaticus, quare
medendi ratio illius secundum medendi methodum
morbi principalis instituitur.

Raphania.

Convulsiones clonicae magis in convulsionibus
irregularibus, quam motibus continuatis consisten-
tes, quae semper cum dolore in membris prurigi-
noso incipiunt, atque indolis sunt acutae, appel-
lantur *raphania*.

Est illi praeterea singulare & proprium, quod
ea sit contagiosa, a quo tantum infantes lactentes
excipiendi esse videntur, quibus ea non facile
communicatur.

Morbo admodum vehementi, sub lypothymiis
contractio membrorum spastica doloribusque stipata,
pressio in scrobiculo cordis suffocatioque a muco
oriuntur.

In specie leniori spasmos semper sensatio for-
micationis praegreditur.

Pulsus plerumque est tardus, intermittens &
parvus, atque morte appropinquante fit celer.

Morbus quidem remissiones facit, plerumque tamen extremitates manent contracti, atque apices digitorum manus ac pedis torpore hebetes.

Conscientia plerumque adest, nisi alias febris & dolores delirio ansam praebeant.

De morbi causa variae exstant opiniones. Quidam enim deducunt a semine raphani raphanifiri in pane simul cocto, atque inde morbus nomen etiam obtinuit; alii a lolio temulento, item alii a rubigine. Alimentum ineptum rationem huius morbi in se continere quam verosimillimum est, omnibusque experimentis conforme.

In omnibus huius generis aegris fere copiose vermes in intestinis se ostendunt, quarum evacuatio est utilissima.

In medendi ratione itaque nulli rei tantopere studendum, quam purgationi primarum viarum. Quo facto, spasmisque adhuc continuatis, utiliter valeriana in connubio cum camphora adhibetur.

Nonnumquam natura per exanthema indolis scabiosae sibi ipsi est opitulata. Morbi mihi occurrunt convulsivi maxima cum raphania gaudentes similitudine, qui pariter per eruptionem scabiei sunt soluti.

Hunc morbum ab eo, qui in gallia sub nomine *ergot* est cognitus, toto caelo differre, in capite de gangraena, sphacelo & necrosi iam superius dixi.

Tetanus.

Sub *tetano* sensu generali intelligitur quaevis convulsio tonica, ubi plerumque, non tamen semper, conscientia deest. Species eius principes sunt sequentes:

- 1) *Tetanus* strictè sic dictus, est convulsio tonica musculorum trunci atque extremitatum, ita ut corpus secundum longitudinem extensum, durum atque immobile maneat.
- 2) *Opisthotonus* est convulsio tonica illorum musculorum, qui caput versus spinam dorsi retrahunt.
- 3) *Emprosthotonus* est convulsio tonica musculorum caput versus pectus trahentium.
- 4) *Spasmus maxillae inferioris*, ubi maxilla inferior versus superiorem trahitur, osque per nullam fere vim aperiri potest.

Nonnumquam omnes hae species in uno eodemque morbo occurrunt.

Morbus nonnumquam est chronicus, subinde indolis acutae.

Acutae est indolis plerumque in regionibus australibus calidis, ubi is cito post refrigeria nascitur, atque utplurimum intra dies undecim necatur.

Praeterea ab omnibus causis irritantibus, e quibus convulsiones reliquae oriuntur, produci potest. Inprimis irritationes in ventriculo atque intestinis spasmos huius generis excitare possunt, hinc tetanus maxillae haud raro est symptoma dysenteriae. Nec desunt experimenta, quod subiecta in aere inflammabili in lipothymiam incidentia in tetano vero reperiantur, sicuti generatim in regionibus calidis aer atmosphaericus magno hunc in morbum influxu gaudere videtur.

Spasmus maxillae inferioris quoque facile sequitur post laesiones aut irritationes tendinum tam in musculis maxillae ipsius, quam in musculis finium extremitatum. In infantibus facile e lacte saburraque in primis viis acri nascitur, ubi is fere in diebus 3 aut 4 occidit, nisi intra hoc tempus

opitulari liceat. In regionibus calidis infantes huic morbo inprimis nono die post partum sunt obnoxii. Nonnumquam materia variolarum causa tetani esse, est mihi visa. Spasmi saltem eruptionem variolarum nonnumquam praecedentes, magna cum illis, qui in tetano obtinent, gaudent similitudine. Infantes saepe etiam ab hoc tetano in epidemiis variolarum invasos fuisse vidi.

Magna mihi etiam adest ratio ad credendum, hydropem cerebri omnino nonnumquam causam huiusmodi spasmi esse, quoniam is haud raro iisdem symptomatibus est stipatus, quae illum morbum comitantur.

In accessionibus balnea calida atque frictiones adhibentur.

In spasmo maxillae enititur colluviem per clysteres educere, & quamprimum vel minima adest apertura, exhibetur opium, dum tuto evacuantia propinari queant.

Ubi laesiones tendinum adsunt, conatur hos perscindere, aut irritationem praesentem per epithemata emollientia atque opium tollere.

Morbo ex refrigerio orto, omnia a balneis calidis & pharmacis diaphoreticis lenibus sunt expectanda. In quibusdam tetani & spasmi maxillae inferioris speciebus balnea frigida atque infusio subita cum aqua frigida nonnumquam auxilium adhibuerunt.

Reliquis causis manifestis pro re nata occurritur.

Infusio mercurii saepe salutes exeruit vires, ubi nulla causa manifesta erat detegenda.

Recentiori aetate multum a frictione cum magnate superficiali auxilium fuit promissum, quod certe, inprimis in spasmo maxillae a refrigerio
oriun-

21

oriundo, omnibus aliis remediis frustra adhibitis, tentare licet.

Ad spasmum maxillae in infantibus praecavendum est consultum, deligatione umbilici sanguinem ex parte in ventre remanentem ante deligationem caute exprimere, norma, quae saltem numquam nociva esse, atque igitur persequi potest.

Tremor.

Tremor extremitatum atque capitis continuus oriri potest e causis sequentibus:

- 1) Ex evacuationibus nimium largis, praecipue feminis.
- 2) Ex usu narcoticorum nimis immodico; tremor hic in quovis narcoticorum usu rursus remittere solet, uti hic casus e. gr. in potatoribus vini, & spiritus adusti obtinet.
- 3) Operarii in fodinis argenti vivi haud raro e mercurio deglutito invaduntur tremore.
- 4) E pathematibus animi vehementibus diuque perseverantibus.
- 5) E spasmis; hoc in casu tremor plerumque est transiens.
- 6) Ex acrimonia rheumatica.
- 7) E paralyti.
- 8) Ex aetate proventa.

Omnibus his causis conatur occurrere, uti alibi dictum est.

Contractura.

Hic quidem morbus proprie non est morbus nervosus, huc tamen eatenus pertinet, quatenus per eum motus musculorum est suppressus.

Ea in induratione tendinum & ligamentorum partium immobilium consistit.

Causae sunt :

- 1) Contentio membrorum vehemens & diuturna. Sic oriuntur colli obstipi ex inclinatione continua.
- 2) Spasmus, qui per longam continuationem talem contractionem tendinum & ligamentorum parit.
- 3) Catarrhi, in quibus acrimonia catarrhalis talem contracturam producere potest.
- 4) Paralyfes; ita nonnumquam talia membra contracta post colicam pictonum remanent.
- 5) Acrimonia scorbutica, scrophulosa, venerea atque arthritica.

Successus medendi rationis ab eo pendet, num tendines & ligamenta adhuc emolliitionis atque extensionis fibrarum suarum sint capacia, quod perficere contendendum est per pharmaca emollientia, antispasmodica, diaphoretica lenia atque roborantia. Assa foetida insignem hic exserit virtutem. Ubi simul partes sunt admodum turgidae, setacea quoque utiliter applicari possunt.

Morbi adhuc reliqui spasmodici & nervosi iam sequuntur.

Vertigo.

In vertigine aegri videntur sibi, obiecta subito & celeriter circa se moveri videre. Quodsi obiecta naturaliter & sine colore videntur, est *vertigo simplex*; si vero obiecta non clare & cum coloribus videntur, *vertigo* est *tenebricosa*; si simul abest conscientia, ita ut se ipsos tenere nequeant, sed ad terram incumbant *vertigo* est *caduca*.

Causae

Causae sunt:

- 1) Debilitas ex evacuationibus nimium largis, e. gr. haemorrhagiis.
- 2) Saburra in primis viis.
- 3) Potulenta spirituosae nimium copiose hausta, ususque plantarum narcoticarum.
- 4) Spasmi hysterici.
- 5) Obstructiones in visceribus abdominis.
- 6) Eruptio haemorrhagarum atque exanthematum instans.
- 7) Humores in cerebro extravasati.
- 8) Nimia plethora.

Plerumque vertigo plethorae adscribitur, quod tamen tunc tantum obtinet, quodsi natura evacuationibus sanguinis est adsueta, & tempus earum appropinquat aut iam praeteriit. Hoc in casu missio sanguinis, aut promotio reliquarum haemorrhagarum naturae consuetarum est omnino utilis.

Ubi extravasatum in cerebro suspicari licet, plerumque alia adhuc symptomata trepanationem requirentia adsunt.

Ubi exanthemata instant, eruptio illorum per frictiones, epispastica & diaphoretica est promovenda.

Obstructiones viscerum abdominis enititur per resolventia, dietam aptam, exercitationem corporis sufficientem, atque animi alacritatem tollere.

Vertigine existente hysterica, aliquot guttae laudani iuvant.

Colluviem in primis viis conamur educere, & potus spirituosos venenaeque narcotica aut per acida domare, aut per emetica exturbare.

Ubi debilitas est causa, prosunt imprimis cibi concoctu faciles, nutrientesque, remedia roborantia atque balnea frigida.

Lipothymiae.

Quodsi quis generatim viribus deficit, appellatur hoc *debilitas*, quodsi autem per accessiones & subito mutatio singularis atque inertia virium vitalium oritur, *lipothymia* seu *defectio animi* nuncupatur.

Species discernuntur sequentes:

- 1) *Lipothymia*. Est defectio animi subita & transitoria, ubi pulsus non mutatur, & conscientia manet.
- 2) *Syncope*. Hic pulsus & respiratio sunt simul debilitari, calor est imminutus, & conscientia abest.
- 3) *Asphyxia*. Hic oriantur omnes vires, nec pulsus, nec respiratio est animadvertenda, & status a morte nulla alia re discernitur, quam, quod hic nulla locum habeat putredo, etiamsi defectio animi per plures dies permanerent. Signum tantum suppressae atque adhuc non mortuae vis vitalis est non coactus capitis situs.

Lipothymiae oriuntur aut e circulatione sanguinis impedita, aut ex aliqua singulari in nervos irritatione.

Causae remotae sunt:

- 1) Causae morales, e. gr. meditatio diuturna atque animi pathemata.
- 2) Debilitas naturalis, quae semper fere est indolis hystericae, atque ubi causae minimae defectionibus animi ansam praebere possunt.
- 3) Exhaustio virium, e. gr. fames, defectus somni, evacuationes efferae.

- 4) Causae in primis viis irritantes, e. gr. vermes, impuritates, venena narcotica, e. gr. solanum furiosum, hyoscyamus & s. p.
- 5) Nimia virium contentio in partu, in exacerbationibus podagricis & doloribus vehementibus.
- 6) Lipothymiae saepe sunt scorbuti symptoma.
- 7) Frigus atrox.
- 8) Propter defectum aëris atmosphaerici, e. gr. sub aqua atque in aëre fixo nulla respiratio locum habet.
- 9) Polypi cordis, & vasorum magnorum, aneurismata, vomicae, obstructions viscerum.

In lipothymiis, ubi circulatio sanguinis non vehementer laesa est, aër liber atque adpersio cum aqua frigida optima sunt remedia. Ubi causae debilitantes sunt praegressae, facies & manus vino lavari possunt. Atque odoratae sunt plerumque aut inertes, aut nocere possunt. In subiectis hystericeis autem tamen inserviunt res foetidae, uti: assa foetida, castoreum, pennae adustae & similia.

Extra paroxysmos contendimus pro re nata nutrire & roborare, causasque irritantes e medio tollere, ubi simul semper remedia antispasmodica sunt adhibenda. Ita e. gr. assa foetida & valeriana & ut anthelminticum, & ut evacuatorium adhiberi possunt.

Venena narcotica subito sunt evacuanda, & per usum acidorum frequentem inactiva reddenda.

In partu, in exanthematibus erupturis, in paroxysmis podagricis nonnumquam plethora est causa, quod vires deficient, atque in contentione earundem animi defectio super accedat. Missio sanguinis hic eximiam exserit virtutem, praesupposito, quod

quod vera plethora, aut potius proclivitas sanguinis ad evacuationem adsit.

Defectione animi e doloribus nimis atrocibus orta, iisque indolis spasticae existentibus, iuvat opium. Etiam in doloribus ex inflammatione natis, illud utile esse potest, quodsi prius omnibus methodi antiphlogisticae requisitis satisfactum fuerit.

In asphyxia simul in restitutionem respirationis est cogitandum. Hoc fit per aerem in os aut nasum instandum, qua in re autem caute est agendum, & quidem ita, ut semel ac simul magnam aeris copiam in pulmones inspirare nitatur, tum pectus comprimatur, & tunc temporis inspiratio iterum iterumque instituatur, quoniam alias, si nimium cito aer inspiretur, aeger plus suffocari, quam aerem haurire potest.

Ad aeris inspirationem nuper tubi aerem in se continentes sunt consulendi, qui ex hac ratione sunt praeponendi, quod per hoc magis aerem purum in pulmones stantes ducere & qua de causa quoque ad respirandum efficaciter irritare possimus, imprimis quodsi tubos aerem in se continentes cum aere dephlogistico implere possimus.

Infantes recens nati saepe in partu difficili fere semimortui in lucem prodeunt; per balneum calidum autem, cui nonnihil vini admiscetur, per enema e tabacco, inspirationemque aeris ut plurimum iterum ad vitam suscitari possunt. Ubi plethora adesse videtur, admittitur, ut quidquam sanguinis ex umbilico excurrat.

In rigore e frigore non sunt aegri in locum calidum transferendi, sed calefactio leniter procedere, sensim sensimque atque intrinsecus incipiendo fieri debet. Corpus primum tegitur nive, atque incipimus illud leniter fricare, tum conamur
illi

illi potum aliquantum calidum, e. gr. infusum theae cum tantillo vini propinare; postquam frigore tentatus aliquantum se recepit, contendimus illum in motum corporis collocare. In loca calida non prius is est transferendus, quam penitus ad se redierit, & tum etiam cubiculum paulatim est calefaciendum.

Aqua suffocati continuo in aerem liberum transferuntur, calefiunt, atque illorum extremitates fricantur, clysteres illi irritantes applicantur, imprimis de tabacco, & si minima plethorae suspicio adest, faciesque est ruberrima, vena secatur. Quo facto, ad respirationem restituendam respicitur, ac etiamsi sententiae illae minime applaudor, quod aqua suffocati per apoplexiam veram moriantur, aeris inspirationem tantum pro remedio ultimo tempore adhibendo existimo, quoniam tunc, si aegri in aere libero conversant, defectus aeris non magis sola asphyxiae causa esse potest. Quamprimum minima sensatio adest, illis emeticum propinatur, quem in finem aqua benedicta Rulandi a drach. vj. ad unc. j. aptissimum est, simul in extremitatibus pergitur fricandis.

Eodem modo illi tractantur, qui in aere fixo exhalationibusque versati sunt narcoticis, nisi, quod hi statim aqua frigida adsparguntur, artusque aceto vini lavantur, & clysteres ex aceto applicantur.

Quodsi in sub aqua suffocatis ratio ad credendum adsit, fauces nimia limi atque impuritatum copia esse completas, atque eos iam hac e causa spiritum haurire, aut ex se emittere non posse, bronchotomia est instituenda.

Fulmen duplici ratione agere videtur, primo ut ictus electricus, & secundo ut materia, qua aer est corruptus, ad respirandumque ineptus redditus.

In priori casu contingit paralyſis, in poſteriori ſuffocatio. Immediate poſt effectum difficulter haec differentia conſtitui poteſt. In omni vero caſu optime agitur, quodſi initio eadem tentantur, quae in ſuffocatis ab exhalationibus narcoticis facere conſuevimus; quodſi tum remanent paralyſes, propriam illae requirunt curationem.

Agrypnia.

Agrypnia eſt ſaepe ſymptoma febrium. Praeterea illa oritur;

- 1) E doloribus vehementibus.
- 2) E pathematibus animi cruciantibus.
- 3) E ſpasmis hyſtericis.
- 4) E debilitate ventriculi, indeque oriunda concoctione difficili.
- 5) Per aetatem decrepitam.

Pro hac indicantium diverſitate quoque mendi ratio dirigitur.

Dolores ſunt ſymptoma aut inflammationis, aut irritationis immediatae in nervos. In utroque caſu adhibere licet opium, niſi ulla plethora, niſi colluvies in primis viis, niſi obſtructio alvi aſit, atque in inflammatione ſimul reſolventia, emollientia atque attenuantia in ſufficienti copia exhibentur.

Sopor.

Tres gradus ſoporis ſeu ſomni praeternaturalis diſcernuntur.

- 1) *Coma*; ubi ſomnolentia aſt perpetua, e qua aegri excitari poſſunt. Quodſi illi continuo dormiunt, vocatur *coma ſomnolentum*,

ſi

si vero secundum intervalla vigilant, aut tamen somnolenti & turbati sunt, *coma vigil* nuncupatur.

- 2) *Lethargus*. Hic simul debilitas magna, respiratio difficilis, & deiectio animi tanta adsunt, ut aegri continuo omnia obliviscantur, & de nulla re sint solliciti.
- 3) *Carus*. Hic somnus tam est profundus, ut aegri fere penitus excitari nequeant, ubi simul respiratio est difficilis & tarda.

Coma vigil est plerumque februm symptoma, in morbis e vermibus quoque occurrit. Reliquae species nascuntur ex humorum abundantia, exhalationibus narcoticis & mephiticis, e podagra, erysipelate & scabie retropulsis, ex extravasationibus in cerebro, ita ut hoc per illas prematur, uti e. gr. in laesionibus, metastasibus, hydrocephalo & s. p., e diuturna & vehementi actione radiorum solarium, ex animi adfectibus, ex evacuationibus nimis, e spasmodicis hystericeis, in scorbuto, in peripneumonia notha, ex aetate protracta & multis aliis causis indeterminatis, aut per consensum, aut per compressionem cerebri immediatam agentibus.

Lethargus plerumque febricula atque habitu cachectico est stipatus, & subinde ut morbus chronicus occurrit.

Carus ut plurimum causas habet magnas atque invincibiles, atque aliquot dies duntaxat durat.

Coma somnolentum per plures annos continuari potest, uti eius exempla non desunt.

Somnus ipse naturalis nimis enervat iam vires, & proinde adfectus soporosi semper inter morbos perniciosos pertinent. Illi, qui e repletionem oriuntur, atque ubi proinde vires magis suppressae, quam desunt, faciliores sunt sublato, quam illi,

illi, ubi vires deficient atque exhaustae sunt. Facilius quoque auxilio est locus, ubi causae per consensum agunt, quam ubi illae cerebrum immediate premunt.

Excitantia ibi tantum habent locum, ubi causa vapores sunt narcotici, in reliquis casibus semper secundum indicationes agendum est. Enitendum est, ut omnes congestiones versus caput impedian-
tur, hincque iubendum, ut aegri sedeant erecti.

Plethora sola raro est causa, quodsi autem redundantia humorum adest, qui sunt educendi, atque alias plethora adest, ante evacuationem, imprimis si sordes versus superiora turgescant, emeticumque requirant, aliquantum sanguinis e venis pedum mitti potest.

Quodsi metastases sunt causa, studemus illas per velicatoria atque epispastica; per frictiones & diaphoretica denuo versus cutem reducere.

In laesionibus capitis trepanatio in auxilium adhibenda, ad materiam extravasatam & prementem eiciendam.

Ubique cum remediis necessariis combinanda sunt antispasmodica, imprimis ubi adest dispositio hysterica atque hypochondriaca.

Ubi vires deficiunt, & sopor ex inanitione nascitur, plerumque res est conclamata.

Narcotica conamur aut per emetica educere, aut per acida effectum eorum infringere.

Paralysis.

Musculis vim suam motricem amittentibus, pars cui illi movendae erant destinati, appellatur *paralytica*.

Non-

31

Nonnumquam pars simul omnem amisit sensibilitatem, rarius sensatio dolorem excitans cum ea est coniuncta. In defectu motus quoque dantur gradus.

Nonnumquam in membris paralyticis locum habent convulsiones.

Pulsus in partibus paralyticis plerumque est debilior & minor, nonnumquam prorsus deest.

Paralysis extremitatum *paralysis* sensu strictiori vocatur. Quodsi pars corporis dimidia tota, capite excepto, est paralytica, *hemiplegia* nuncupatur; & toto corpore, excepto capite, paralytico, morbus *paraplegia* salutatur. Paralysis, quae sequela colicorum est, *paresis* vocari solet.

Morbus subinde subito invadit, nonnumquam eum surditas & sensus frigoris in membris praegrediuntur.

Causae sunt:

- 1) Plethora, in constitutionibus corporis nimium sensibilibus.
- 2) Exhalationes saturninae atque arsenicales.
- 3) Acrimonia rheumatica, scrophulosa, scorbutica, arthritica, venerea & scabiosa.
- 4) Pathemata animi vehementia & frequentia, imprimis ira & pavor.
- 5) Evacuationes fortes atque enervantes. Ita nascuntur subinde paralyse, post dysenterias atque haemorrhagias.
- 6) Paralysis etiam ut morbus periodicus occurrit.
- 7) Debilitates nervorum hystericae aut aliae.
- 8) Dolores vehementes; ita plerumque sequuntur paralyse post dolores colicos vehementes. Difficile interim est constitucum hic paralysis revera sit sequela dolorum,

rum, an potius e depositione materiae mor-
bificae nascatur metastatica.

- 9) Vomica ganglium thoracicum, a quo ner-
vi prodeunt brachiales, premere atque ita
paralyfin manus producere potest.
- 10) In hydrocephalo interno & spina bifida
paralyfes extremitatum inferiorum facile
nascuntur.
- 11) Diligenter etiam in paralyfibus extreni-
tatum inferiorum inquirendum est in co-
lumnā vertebralem. Curvaturae spinae
dorsi per cariem vertebrarum violentiam-
que externam productae paralyfin post se
trahere possunt, quae tantum per restitutio-
nem columnae vertebralis, atque adeo dif-
ficillime tolli queunt.
- 12) Vulnerationes nervorum immediate para-
lyfes pariunt.
- 13) Denique post plerasque apoplexias re-
manent paralyfes.

Quo paralyfis diutius duravit, ea difficilior
tollitur. Eo est pertinacior, quo praecursores diu-
tius praecesserunt. Ea etiam est difficilis, quodsi
ea sequela aliorum morborum est. Motibus febrili-
bus praesentibus, prius sanationem expectare li-
cet. Membris vero prorsus relaxatis, auxilium
plerumque est irritum.

In curatione ratio caussarum materialium tol-
lendarum est habenda.

Acrimoniis singularibus remediis illis opposi-
tis occurritur.

Ubi sola plethora causa esse videtur, cogitan-
dum est de missionibus sanguinis, haemorrhagiis-
que consuetis restituendis.

Ubi vapores saturnini caussa sunt, acida vegetabilia, mercurialia, & demulcentia insignem saepe praestiterunt usum.

Contra exhalationes arsenicales inserviunt oleum anisi, & balnea sulphurea, quae etiam in acrimoniis scrophulosis & scabiosis summe sunt salutaria.

Adfectione rheumatica praesente, imprimis transpirationis auctae est ratio habenda, quem in finem tinctura guaiaci volatilis est aptissima.

In adfectionibus animi bilis educendae per usum continuatum aquae benedictae Rolandi atque ipecacuanhae, nervorumque per balnea frigida roborandorum ratio est habenda, quae posteriora pariter post enervationes locum habent.

Quodsi morbus est periodicus, is corticem chinae requirit; quodsi est hystericus, ab initio opiata, deinde roborantia martialia profunt.

Ubi nulla caussa manifesta deregi potest, nonnumquam aer fixus interne adhibitus insignem praestat utilitatem.

Infrictiones irritantes, imprimis e cantharidibus, quoque externe applicari possunt. Vid. *Ungt. nervin.*

In sola debilitate artus vino lavari, aut etiam balnea e formicis adhiberi possunt.

In usu remediorum externorum conamur nervis partis adfectae quam proxime accedere, e. gr. in paralytibus extremitatum inferiorum remedia externa lumbis, poplitibus, atque inguinibus applicantur; in paralytibus brachiorum & manuum hunc in finem locus septimae vertebrarum colli, & sub adhaesiones musculi deltoidis eligitur. In paralyti linguae per apertionem venae sublingualis saepe auxilium adfertur.

In rheumatismis inveteratis saepe electrificatio insignem habuit utilitatem.

Apoplexia.

Accessio subita, in qua aegri sensibus privantur, paralitici redduntur, & cum respiratione difficili in soporem labuntur, *apoplexia* salutarur.

Morbus itaque consistit e sopore cum stertore & paralyti. Laborant imprimis sensus & vires musculares. Per respirationem & circulationem continuatam distinguitur morbus ab asphyxia, quam alias primo intuitu, ubi paralytis membrorum non statim cognosci potest, facile cum ea confundere licet.

Ubi tota conscientia, omnesque motus sublati sunt, vocatur morbus *apoplexia exquisita*, ubi vero conscientia aliqua adest, nec omnes motus deficient, appellari potest *parapoplexia*.

Morbus aut est sequela aliorum morborum, aut existit per se solus. In posteriori casu plerumque praegrediuntur per aliquot annos praecursores, e. gr. vertigo, cuius aut nulla, aut saltem nulla causa proportionata constitui potest, torpor membrorum transitorius, proclivitas ad summum, qui tamen non est recreans, oblivio, trismus tempore noctis, involuntaria emissio urinae, & denique gravitas linguae proximam accessionem apoplexiae ipsius minatur.

Accessio tum finitur aut intra duo ad summum intra tres dies cum morte, aut oritur febris, exacerbationes faciens intermittentes, cum quibus tamen semper adhuc novae accessiones sunt extimescendae.

35
Haec febris saepe est febris nervosa vera, & recidivus & mors tunc semper in diebus criticis sunt extimescendi.

Quodsi haec febris bene tractetur, per suam crisin aegrum penitus restituere potest, plerumque tamen remanet paralytis, etiamsi febris cessaverit.

Raro morbus invadit in aetate juvenili, sed plerumque initio aetatis provectioris. Subiecta valde sensibilia, facile in spasmos proclivia, quae cibis maxime nutrientibus calefacientibusque utuntur, vitam agunt sedentariam atque insimul collo praedita sunt brevi, crasso, intraque humeros depresso capite, sunt ad hunc morbum prae aliis proclivia.

Causa apoplexiae proxima est paralytis partis illius systematis nervosi, quae ad conscientiam, sensationem atque motum musculorum summe est necessaria.

Num haec pars systematis nervosi tantum in cerebro reperiatur, decernere non aulam. Insignia capitis vitia, nullas saepe paralyses, vitiaque in sensatione post se trahunt, saltem non per se; sed tum demum, quum haec vitia ad medullam extenduntur spinalem.

Paralytis cerebri oriri potest e violentia externa. Quo in casu contingit concussio atque adeo contusio cerebri. Vidi interim casum, ubi demum die tertio conscientia praesente perfecta, os non-nihil distortum fuit, etiamsi postea in sectione corporis cerebrum sanguine obductum deprehensum fuerit. Ea quoque e collectione humorum serosorum & lymphaticorum in capite produci potest, qui vero casus sunt rariores. In vulneribus capitis
C 2 saepe

saepe extravasatum largum talium humorum absque apoplexia propria invenitur.

Quam frequentissime collectio sanguinis in vasis cerebri adest, quae nonnumquam tanta est, ut vasa rumpantur sanguisque erumpat. Verum tamen iniuste sane hoc extravasatum pro causa apoplexiae habitum fuit, quandoquidem vero admodum sit simile, illud unam ex sequelis eiusdem esse, quamvis negari nequeat, symptomata illud reddere posse graviora.

Haec paralytis nervorum ad sensationem atque motum pertinentium aut oritur e capitis vitiis, & tum est apoplexia idiopathica, aut e congestionibus ex irritatione partium diffusarum natis, & tum morbus est consensualis. Priores sunt rari & semper fere insanabiles.

Congestiones utplurimum e spasmo circulationem humorum supprimeute oriuntur, ita ut illi in cerebro aut versus alios nervos colligantur. Dantur interim etiam omnino casus, ubi collectio non e spasmo, sed inde oritur, quod refluxus sanguinis e capite per vitium organicum impediatur. Et sic forsitan adhuc aliae causae dari possunt, quae tamen adhuc cum certitudine constitui nequeunt. Num apoplexia sine collectione humorum in cerebro nasci possit, num cerebrum contractionis spasticae sit capax; & num pressio aut irritatio in alios nervos, aut in subtilissimos fines nervorum iam sufficiat, ad apoplexiam producendam, difficillimum est decernere, etiam si rationes a vero non abluentes hanc in rem adferri queant. Id saltem constat certo, subinde post mortem nihil inveniri, quo cerebrum premi potuisset, ut etiam e contrario saepe ulcera insignia, suppurationes, collectiones aquae, excrescentiae osseae atque alia huiusmodi

prehenduntur, nec tamen symptomata praegressa fuerunt apoplectica.

Indoles plurium caussarum remotarum quoque ita comparata esse videtur, ut illae immediate in nervos agant. Apoplexia universalem enervationem excipiens, uti etiam multae aliae paralyses partiales vix sane e sola pressione vasorum sanguiferorum in nervos explicari queunt.

Apoplexia cum febribus nervosis maxima gaudere affinitate videtur, & saepe ea est febris revera nervosa, cuius primum stadium aut praenuncia apoplexiae consueta constituunt, aut quod insensibiliter praeterit, aut denique quoque ut in acutis febribus nervosis prorsus deest.

Circumstantiae, sub quibus congestiones, collectiones atque irritationes excitari possunt, sunt:

- 1) Plethora & profluvitas naturae ad sanguinem superfluum evacuandum.
- 2) Redundantia humorum mucosorum atque aquosorum inclinatione ad spasmos praesentem.
- 3) Parhemata animi subitanea.
- 4) Collectio sordium acrim biliosarum atque vermium in primis viis.
- 5) Perspiratio impedita in acrimoniae rheumaticae abundantia, & sudores suppressi, quorum natura est consueta.
- 6) Obstructiones viscerum abdominis.
- 7) Apoplexia pariter occurrit ut morbus periodicus.
- 8) Nimia ingurgitatio ventriculi.
- 9) Calefactio e potulentis caput tentantibus.
- 10) Vapores narcotici.
- 11) Calefactio in radiis solaribus.
- 12) Refrigerium subitum.

- 13) Arthritis retrograda.
- 14) Exanthemata retropulsa.
- 15) Polypi cordis & vasorum maiorum, tumores atque aneurismata.
- 16) Enervatio universalis ex evacuationibus nimis.

Extravasatio & pressio cerebri ex omnibus his causis, sed etiam e laesionibus externis, ulceribusque in cerebro lente exortis, excitari possunt.

E diversitate causarum enumeratarum defectus divisionis apoplexiae in apoplexiam sanguineam & serosam patet, quamvis haec differentia omnino adsit, neque negligi debeat. Tantum notandum est, congestiones etiam sanguinis versus caput, atque adeo apoplexiam sanguineam per redundantiam humorum mucosorum atque aquosorum produci posse. Quodsi proinde hanc divisionem in medendi ratione applicare velis, non ad indolem humorum in capite collectorum respicias, necesse est, sed ad naturam causae irritantis atque congestionem producentis. Apoplexia, e congestione sanguinis versus caput nata, quae per humores mucosos atque aqueos in ventre est producta, ut apoplexia sanguinea tractari non potest, atque adeo ad errores practicos evitandos neque ita eam appellare licet. Naturae quam maxime convenientes apoplexiae dividuntur in *sanguineas*, *gastricas* & *malignas*.

Periculum morbi pendet partim ex indole causarum vincibili, partim ex accessionis vehementia.

Quo apoplexia est perfectior, eo est perniciosior.

Quodsi aeger deglutire nequeat, pariter est periculosum, licet nonnumquam violenter aliquid detrudi

39

detrudi possit. Idem est periculosum, si febris non continuo compareat. Malum est, si remedia nullas exserunt vires, partes internae paralyticae esse videntur, atque excrementa invitis abeunt. Quo diutius praecursores praegressi sunt, eo peius; tanto peius, si accessio non sit prima. Quodsi illa symptomatica ex aliis morbis oritur, semper est periculosior, quam si ea per se veniat.

E causis enumeratis patet, in apoplexiis praecipue methodum medendi trifariam locum habere, nimirum antiphlogisticam, evacuantem ac diaphoreticam, quae autem saepissime invicem coniungi debent.

Momentum medendi rationis non tantum in eo vertitur, ut humoribus collectis locum faciamus, sed etiam ut causae congestionum seu spasmus tollantur. Ratio praesertim primum habetur congestionum versus caput. Hunc in finem iubetur aeger sedere erectus. Quodsi facies est ruberrima, pulsus magnus & plenus, imprimis in arteria carotide, ac generatim habitus adest plethoricus, continuo mittitur sanguis, ad quod, si accessio est vehemens, vena iugularis eligi potest. Quodsi ratio simul restitutionis fluxionum sanguinis consuetarum sit habenda, in pede potius mittitur sanguis. Quantitas missionis sanguinis, & repetitio eiusdem e conditione pulsus & constitutione aegri sunt determinandae.

Immediate post missionem sanguinis administratam adhibetur enema, quod, si sola sensibilitas & plethora adsunt, tantum emolliens, sordibus vero in primis viis biliosis praesentibus, laxans, atque in redundantia humorum mucosorum, irritans esse debet.

Eodem tempore, nitimur, ubi solus spasmus & plethora adsunt, temperantia atque antispasmodica interna exhibere. Quumque plerumque in abdomine adsint tensiones, praeter clysteres emollientia quoque in abdomine infricari possunt.

Verisimiliter etiam sub his circumstantiis epithemata frigida, missione sanguinis atque refectione alvi praemissis, capiti imponi possunt.

Quodsi nulla adest plethora, aut saltem sanguis sufficienter missus, alvusque est soluta, epispastica plantis pedum & vesicatoria furis applicantur.

Quodsi redundantia humorum biliosorum atque mucosorum simul adest, laxans satis forte, & si certi sumus, sordes primario tantum in ventriculo contineri, emeticum exhibetur.

Generatim non quaevis apoplexia requirit missiones sanguinis. E contrario hae nocere possunt, ubi vires deficiunt, facies est pallida, pulsus parvus atque abundantia humorum aquosorum atque mucosorum adest.

Ubi transpiratio & sudores soliti sunt suppressi, partes vaporibus emollientibus & balneis foveantur. Eodem plane pacto proceditur in exanthematibus retropulsis atque anomaliis podagricis, ubi vero epispastica & vesicatoria omne curationis absolvent punctum. Ubi refrigerium causa occasionalis fuit, alexipharmaca & camphorata prosunt.

Apoplexia e vaporibus narcoticis requirit usum acidorum internum atque externum.

In debilitate universali, spasmisque hystericis nulla aut saltem raro evacuatio locum habet. Balneum calidum, cui admisceri potest vinum, moschus, valeriana aliaque antispasmodica, iuxta cum epispasticis plurimum efficere debent.

Febris in apoplexia non est per temperantia imminuenda, sed potius, imprimis ubi obstructiones in visceribus abdominis suspicari licet, efficacia simul adhibenda sunt resolventia. Plerumque is mendendi rationem febris nervosae prorsus requirit.

Quodsi accessiones sunt periodicae, operanda est, ut illi mature per usum corticis peruviani largum occurratur.

Ecstasis.

Quidam datur morbus, ubi quidem motus non sunt suppressi, sed aegri attentionem suam tantopere in unum deficiunt obiectum, ut ii conscientiam omnium aliarum rerum prae illo amittant, & hic status appellatur *ecstasis*.

Morbus semper fere nascitur e causis morali-bus, nec est periculi expers. Recreatio animi, exercitatio corporis, diaeta apta, balnea frigida & medicamenta roborantia atque antispasmodica sunt hic cum insigni utilitate adhibenda. Is transitum in sequentem exhibet morbum.

Catalepsis.

Catalepsis est morbus, qui plerumque paroxysmos servat, in quibus aeger omni facultate movendi, omnique conscientia privatur, & quidem ita, ut is eo situ maneat, quo incipit adfectus, ubi vero membra flexibilitatem suam retinent. Raro accessiones ultra spatium dimidiae horae perdurant. Dantur interim casus, in quibus status catalepticus est continuus.

Morbus distinguitur ab epilepsia per absentiam convulsionum; a tetano per flexibilitatem membrorum;

rum; atque a lipothymia, quod pulsus, respiratio & situs, status & motus, in quo aeger proxime erat, nullam patiantur mutationem.

Morbus omnes iam saepius adductas causas omnium reliquorum morborum nervosorum agnoscit, ubi tamen vitium singulare systematis nervosi fons malorum esse debet, quoniam is plerumque difficillime tollitur.

Accessiones raro sunt letales, & morbus tantum per sequelas fit periculosus, quas is post se trahit. Haec sunt apoplexia, paralyxis, hydrops, tabes.

Quandam curavi catalepsi per evacuantia primarum viarum, quae verisimiliter ex irritatione lumbricorum erat producta.

Catocbus.

Auctores diversos cum hoc nomine connectunt conceptus. Commodissime is status ita appellatur, qui catalepsi est similis, ubi vero membra sunt inflexibilia. A tetano distinguitur hic status per respirationem non impeditam, & generatim in eo, quod non tam plurimi spasmi interni in eo observentur.

In medendi ratione itaque eadem fiunt, quae in catalepsi.

Somnambulismus.

Aliquot species *somnambulismi* sunt observatae, quae autem proprie tantum gradu ab invicem differre videntur.

In minimo morbi gradu loquuntur & movent se aegri durante somno, manent vero simul in lecto.

In

In secundo gradu aegroti durante somno surgunt, & diversa occipiunt negotia, sed facillime excitari atque reduci possunt.

In tertio gradu non tantum in somno invaduntur, sed etiam interdiu, dum negotia obeunt, ita ut extemplo conscientiam amittant, sed pergunt unum vel alterum negotium continuare, ubi vero non tam facile sunt excitandi.

Nihil in evigilando meminerunt actionum pertractatarum, atque igitur illarum minime sibi consci esse videntur. Hae actiones plerumque imitationes illarum esse videntur, quae illi saepius, aut saltem semel vigilantes executi sunt. Variarum interim observationes docent, res illos in actiones introducere, quae tantum ab impressionibus in paroxysmo ipso contingentibus excitari queunt, atque hinc quandam reflexionem atque iudicium requirunt. Hoc de impressionibus in tactum imprimis valet, quae omnino conscientiam in illis excitare videntur.

Praeter causas omnium reliquorum morborum nervosorum consuetas quoque observatum fuit, morbum esse haereditarium, & nonnumquam illos ab eo invadi, qui rebus narcoticis atque inebriantibus sunt abusi.

Non est consultum, illos e paroxysmis excitare, sed tantum sunt impediendi, ne damnum sibi inferant. Nonnumquam tamen poenae, durante accessione, quidquam profuerunt. Electricitas hic insignis esse usus dicitur. Ceterum contendimus vitiosum in corpore detegere, e medioque tollere, ubi saepe felices esse possumus, nisi morbus sit haereditarius.

Hydrophobia.

Hydrophobia est averfatio omnium potulentorum aquosorum, ita ut aegri faepe ad solum confpectum aquae in fpafmos & convulfiones incidant vehementiffimos. Triplex huius morbi ftatus eft diftinguendus.

Primus eft *hydrophobia fymptomatica*. Haec eft fymptoma aliorum morborum, & plerumque eft tranfitoria. In inflammationibus, & febribus nervofis, in morbis nervorum chronicis oriri potest, uti etiam ex abufu potulentorum fpirituoforum & plantarum narcoticarum, raroque requirunt curationem peculiarem.

Secunda huius morbi fpecies eft *hydrophobia fpontanea*, quae in hominibus tantum rariffime occurrit. Ex animi pathematibus vehementibus orta eft vifa. Quoque illi cafus huc pertinere videntur, ubi morbus poft frigus magnum atque aestum fuperatum eft fecutus.

Tertia fpecies eft *hydrophobia a morfu canis rabidi*.

Quodfi hoc in morbo e morfu orto fimul ad-
eft delirium, is *rabies canina* vocatur.

De illo tantum morbo mihi hic fermo eft, qui poft morfum animalis rabidi eft ortus, quumque delirium faepiffime defit, & vice verfa nonnumquam nulla adfit hydrophobia, morbus tamen quoad effentialia femper, maneat idem, duos pofteriores ftatus coniungo, etiamfi ad hoc nomen aptum defit.

Generatim observatur hoc in morbo effectio fpafmodica peculiaris. Plerumque adest ferocia & mericulofitas in facie aegroti. Nonnumquam eft
pupil-

pupilla admodum dilatata, & color uveae mutatus. Stomachus & cutis pariter maxime laborant, ille doloribus & vomitu, haec sensibilitate nimia. Nonnumquam aegri sunt omnino rationis compotes, libenter biberent, sed non sunt bibendo. Nonnumquam adest simul etiam delirium, subinde aegroti cupiunt mordere, & spuunt in faciem circumstantium. Nonnumquam optime bibere possunt, reliquis autem signis effectuum sputi virulenti in systema nervosum gaudent.

Causa huius morbi est saliva in vulnus immissa, quae effectum in nervos specifico est praedita.

Quatenus hoc contagium per morsum progrediatur, difficile est constituere. Inveniuntur observationes consignatae, e quibus clarum est, morsum etiam omnino sanorum & minime rabiosorum animalium, quin etiam morsum hominum sanorum hydrophobiam concitasse. Et rursus citantur observationes, secundum quas hic morbus tantum per halitum animalis rabidi, & sanguinem hominis hydrophobici propagatus fuisse dicitur.

Id saltem certum est, quod morsus canis rabidi semper fere hunc morbum post se trahat, atque hic per contagium propagetur. Quoad iste furor, qui in hominibus ab aliis causis & sine morlu revera rabidi canis oritur, sit contagiosus, adhuc non evictum est.

Signa, e quibus rabies canis cognoscitur, sunt sequentia: per aliquod tempus antea canis fit tristis, atque adversum cibum & potum suumque dominum indifferens; initio tamen vocem domini sui sequitur, aures atque caudam demittit, non latrat, sed tantum murmurat. Mox nec suum dominum agnoscit amplius, atque incipit, omnia circa
se

se mordere. Denique occipit discurrere, sed nunquam recta via, sed in crucem atque oblique, pro-mittit linguam, quae sicca & livida est, atque oc-cipit, quidquid illi occurrit, mordere. Tum decidit subito, rursus prosilit, mordet circa se, & tum plerumque intra spatium 24, ad summum 48 ho-rarum perit.

Morsus in stadio ultimo semper fere est con-tagiosus.

Qua re hic morbus in canibus producat, dif-ficile est constituere. Tempestas calida, nutrimenta exaestuante, & defectus potus plurimum ad hunc morbum contribuere videntur. Notum est, lepos, feles & plura animalia ab eo invadi. Lytta sic dicta, quam canes sub lingua gerunt, verisimiliter est pars glandulosa, quae forsitan hoc in morbo omnis noxae est expers, nisi illa forte ad secretio-nem sputi virulenti aliquid conferat. Alii anato-mici eam pro parte ligamentosa existimant, ad lin-guam in canibus tam longam sustentandam.

Vulnus post morsum huiusmodi ortum, non facile transit in suppurationem, sed cito consuevit sanari. Effectus eius modo serius, modo citius ap-paret. Dispositio singularis, irritabilitas nervorum, exaestuationes atque adfectus animi, imprimis me-rus, omnino hunc adfectum maturare possunt. Symptomata rabiei quoque tanto maturius sese ex-ferere solent, quanto vulnus glandulis salivalibus propius adiacet. Non desunt observationes, ubi hydrophobia aut delirium post 4 aut 6 septimanas demum, quin nonnumquam post totidem & plu-res menses erumpit.

Primus effectus, qui se ostendit, sunt dolores in vulnere, aut in cicatrice, color fuscus & tumor eiusdem, &, cicatrice erumpente, morbus prope adest.

adeſt. Oriuntur anxietates, triſtitia, inſomnia, pal-
pitationes cordis, frigus, defectus appetitus & ſitis,
dolor vulneris propagatur iam in totum membrum,
& tum hydrophobia ſubito ad conſpectum aquae,
aut dum aegri bibere conantur, ſe prodir. Quidam
medicamenta fluida haurire poſſunt. Alii rêvera
bibere poſſunt, ſed hauſtum rurfus evomunt, ad-
huc alii nulla invaduntur hydrophobia, ſed aliis
ſymptomatibus nervoſis. Pulſus ſemper fere eſt
ſpaſticus, ſed non ſemper febriculofus. Aegri ſen-
tiunt ſaepe calorem ardentem, inprimis in faucibus
atque parte morſa. Nonnumquam ſitis tanto eſt
vehementior, quanto hydrophobia eſt maior. Saepe
tam ſunt ſenſibiles, ut illi neque lucem, neque
minimum aeris motum, nec ullum ſtrepitum leviſ-
ſimum ferre queant. Durantibus ſpaſmis ſubinde
depulſio urinae violenta, atque erectio membri vi-
rilis ſequuntur. Nonnumquam delirant, nonnum-
quam rationis ſunt penitus compotes. Quidam ve-
hementibus torquentur doloribus in ſcrobiculo cor-
dis, atque in inteſtinis. Quidam mordent, aut cu-
piditati mordendi, ratione etiam integra, reſiſtere
nequeunt. Quid? quod nonnulli etiam larrare di-
cuntur, quod vero procul dubio tantum lamentatio
atque expreſſio doloris eſt, aut ab extenſione
organorum vocis oritur. Hic ſtatus tres aut ſeptem
dies durare poteſt, tum naſcuntur lipothymiae,
aegri incidunt in ſoporem, & denique conſequitur
mors.

Nonnumquam morbus gaudet remiſſionibus.
Quoque obſervaffe dicitur, hoc in caſu paroxyſ-
mos in plenilunio lubentur recurrere.

Cauſſa huius morbi proxima non eſt ſita in
vitio pharyngis ſingulari, quae ſaepe ſine omni
mutatione viſibili poſt mortem fuit inventa. De-
glutitio

glutitio etiam ciborum solidorum facile procedit, imprimis si bolus iam oesophagum est consecutus.

Deprehensae quidem post mortem fuerunt inflammationes ventriculi atque intestinorum, ut etiam bilis atra putrida, sed haec magis sunt effectus quam caussa morbi.

Causa proxima spasmus in nervis singularis esse videtur, qui cum aliis vitiis systematis nervosi nihil habet communis, quum non desint observationes, homines inter tempus morsus & morbi variolas & febres quartanas satis feliciter superasse.

Systema nervosum hoc in morbo praecipue esse invasum, non tantum e symptomatibus, sed etiam inde apparet, quod hic opium, ut in aliis multis morbis nervosis, saepe in dosibus auctis nullas exferat vires narcoticas.

Morsus canis in ultimo rabiei stadio semper est perniciosior, quam in primo, aut quam morsus animalis alias sani. In priori casu morbus maturius & subito oritur.

Morbus sibi ipsi relictus semper est letalis. Ars quoque raro aliquid efficere potest, licet exempla curationum felicium non desint. Ubi diu praecursores morbi praegressi sunt, facilius licet opitulari, quam ubi morbus subito exortus est. Ubi vero morbus iam summum suum gradum consecutus est, & vires iam sunt collabefactae, quantum quidem adhuc arti efficere licet, omne auxilium est irritum.

Vis proinde artis imprimis usque ad prophylaxin duntaxat extenditur. Opera nimirum danda est, ut venenum in vulnere contentum eluatur, & transitus eiusdem in humores impediatur. Ubi summa

ria rei in eo est sita, ut pars morfa, quantum fieri potest, extirpetur, scarificetur, & vulnus quam diutissime in suppuratione servetur. Optime hoc perficitur per sedulam cantharidum insersionem, quae hunc in finem eo plus merentur fiduciae, quum etiam ex usu eius interno aliquot experimenta felicia habeantur. Credo equidem etiam mercurium praecipitatum rubrum utiliter hic applicatum iri. Haec autem agendi ratio in vulneribus tantum recentibus locum habet; quum illud iam coaluit, non prodest eam aperire. Multi etiam commendant statim ab initio missiones sanguinis largas. Quum vero in progressu plurimum in eo situm est, ut irritabilitas systematis nervosi tollatur, cum missione sanguinis, uti etiam cum omnibus medicamentis debilitantibus summa est cautio adhibenda.

Secunda pars curationis esset, antidotum quoddam specificum contra venenum resorptum adferre. Lichen terrestris, belladonna, mercurialia, cantharides & scarabaei maiiales magnam quidem utilitatem praestitisse feruntur, etiam antispasmodica, atque inter haec praesertim moschus adhibita nonnumquam cum usu fuerunt, quamvis illa vix ut antidotum veneni haberi, sed verisimiliter tantum lenimen spasmodorum ab illis expectari possit. Sed observationes, quae de effectibus horum medicamentorum circumferuntur, multo sunt incertiores, quam ut hic aliquid certi de illis constituere liceat. Semper quidem, quod me attinet, libentius primum remedia diuretica in dosibus sensim sensimque auctis adhiberem, minimum enim temporis dispendium est periculosissimum, nec ullum tempus periculis faciendis superest. Maximam praeterea habeo rationem transpirationis conservandae atque promovendae: Hunc in finem cantharides, scarabaei maiiales,

les, radix senegae, camphora, solutiones theriacae in spiritu salis ammoniaci volarili (V. *Potio antilyssa*), & denique mercurius nitrosus (cuius internum usum ego infractionibus mercurii tacito magis praeaeestimaverim, quandoquidem facile sit possibile, venenum per posteriores, ita ut miasma venereum in corpus repelli possit, si prope ad vulnus infrectio instituat) omnino utiles esse possunt. Aliquando adhibui interim post morsum praeter exstirpationem suppurationemque partis morsu vulneratae sustentatam frictiones mercuriales, nec ulla consecuta est hydrophobia. Sed remediorum mercurialium effectus iam erupto morbo non satis celer & tutus esse mihi videtur. Utor hoc in casu libentius indicatis remediis diaphoreticis & diureticis. V. *Potio antilyssa*.

Quodsi resorptio veneni impediri viresque eiusdem infringi nequeunt, & hydrophobia iam in summo gradu adest, tertia curationis pars adhuc remanet, nimirum systema nervosum contra vires veneni insensibile reddere. Hunc in finem moschus atque opium in magnis dosibus exhibentur, atque omnes irritationes evitare conamur. Ex hac causa posteriori aegri non sunt ad aquam cogendi. Raro autem & forsitan, quantum ars usque adhuc valet, numquam hic quidquam efficere licet. Nervi omnem sensibilitatem adversus medicamenta antispasmodica amisisse videntur.

Eductio veneni per vulnus, per sudorem & per urinam manet igitur indicatio ad sanationem huius morbi principalis, quae ibi forsitan numquam sequitur, ubi quisquam ab animali quodam rabido in *ultimo* rabiei stadio *primum* est morsus.

DE MORBIS PARTIUM SINGULARUM.

Huc primum illi pertinent, ubi tantum partes singulares laborant, & causa morbi simul in parte adfecta reperitur, quique *morbi idiopathici* seu *topici* vocantur. Huc ego secundo refero illos morbos, qui quidem e consensu oriuntur, ubi proinde in toto corpore conditio adest praeternaturalis, ubi vero tamen tantum functio cuiuspiam partis singularis est laesa.

DE MORBIS CUTANEIS.

Morbos cutaneos princeps iam in sectione de exanthematibus chronicis pertractavimus. Illos tantum hic adhuc superadditurus sum, qui quidem semper fere, ut isti, saltem maxima ex parte, e causis nascuntur internis, verum tamen potius pro malis topicis sunt habendi, quia illi tantum partes cutis singulares invadunt, & raro cum molestiis plurimis sunt coniuncti.

Ephelis & Lentigo.

Ephelides nascuntur, quodsi radiis solaribus saepius nosmet exponimus.

Tales plane prodeunt maculae etiam saepe, quamvis cutis actioni solis non fuerit exposita, & tum vocantur *lentigines*, quoniam illae colore & figura lentibus sunt similes.

In utroque casu tamen sequela acrimoniae internae esse videntur, quoniam praecipue tales homines

mines ab illa invaduntur, qui aut acrimoniae rheumaticae, aut obstructioni viscerum abdominis sunt obnoxii.

Diaeta bona, remedia sanguinem purificantia, & sufficiens corporis exercitatio, una cum usu externo magisterii saturni sunt curationis remedia.

In gravidis observantur subinde tales maculae, quae tamen per extensionem suam maiorem ab illis distinguuntur, & post partum rursus evanescent.

Gutta rosacea.

Sic appellatur rubor nasi & faciei praeternaturalis, qui lingua germanica *Kupfer* vocatur, & plerumque sequela est abusus potulentorum spirituosorum. Nonnumquam tamen indolis erysipelatosae esse videtur, atque hoc in casu resolventia, imprimis emetica in parvis dosibus, acidum vitrioli, & laxantia antiphlogistica, praesertim cremor tartari insignis sunt usus.

Erythema.

Sic appellatur rubor cutis inflammatorius transitorius.

Is e frictione, ex acrimoniis externis irritantibus, e. gr. e sic dicto rhus toxicodendron, ex insectorum morfu, e combustionione, atque e frigore oritur.

Ubi acrimoniae sunt caussae, inserviunt externe emollientia, atque interne acida & laxantia antiphlogistica. Ubi cutis est adusta, applicari potest extractum saturni attenuatum, atque in membris frigore perustis petroleum, seu oleum cerae.

Exanthema indolis lenis herpeti simile, non admodum pruriens, in quo cutis subiecta non indurefcit, epidermis vero desquamatur, *lichenes* vocantur.

Praeter medicamenta sanguinem purificantia inferviunt externe herba boni henrici recens & magisterium saturni.

Naevus maternus.

Naevi materni diversae sunt naturae, & subinde sunt solae maculae, subinde excrementiae. Priores plerumque sunt insanabiles, posteriores nonnumquam per ligaturam exstirpari possunt.

Therminthus.

Therminthi sunt pustulae doloribus stipatae, margine purpureo-rubro atque apice nigro instructae, figura & magnitudine pisces similes, hinc in germanico passim vocantur *Erbsenblattern*. Nonnumquam transeunt in gangraenam, ut plurimum tamen crusta tertio aut quarto die decedit, hinc etiam Germanis dicuntur *Schaelblasen*.

Causa est acrimonia putrilaginosa ubi opera est danda, ut illa per acida & laxantia antiphlogistica tollatur.

Epinyctis.

Epinyctes sunt pustulae singulares, in extremitatibus in conspectum prodeuntes, noctuque praecipue admodum dolentes.

Illae nonnumquam pure mucoso sunt impletae, nascunturque ex acrimonia interna.

Ad earundem medendi rationem requiruntur remedia sanguinem purificantia atque balnea.

Externe iuvant folia recentia aristolochiae rotundae, chenopodii boni herici & quarundam sedis specierum.

Varus.

Vari nascuntur plerumque ex alimentis acris atque exaestuantibus, atque igitur per solam dietam evitari, per laxantia antiphlogistica tolli possunt.

Malum mortuum.

Malum mortuum consistit in pustulis cum crustis horridis, duris & subnigris, quae subinde decidunt, sed iterum excrescunt, & sub quibus cutis est rubra, sed sicca. Nomen inde habet, quia nulla observatur acrimonia singularis, pustulae non sunt contagiosae, neque ulterius serpunt.

Lenia mercurialia caustica, externe adhibita, plerumque cum dieta bona, atque aliquod laxantibus ad curationem sufficiunt.

Intertrigo.

Sic appellatur *excoriatio* infantum. Nascitur ex urina acri, saepe autem etiam e lacte acri, ita ut ea saepe per sola remedia externa purificantia atque exsiccantia, e. gr. per lavationem cum aqua frigida, & conspersionem cum farina lycopodii non semper tolli queat, tum vero infans aut alteri
nu-

55

nutrici lactandus dari, aut ablactatio institui debet.

Comedones.

In infantibus nonnumquam e cute materia viscida pinguedinea exprimi potest, quae tum figura vermis gaudet.

Symptoma nascitur plerumque in glandulis obstructis, ubi nutritio non satis procedit, & quum infantes hoc in casu facile tabescant, nuncupati sunt vermes falso sic dicti *comedones*.

Externe inserviunt balnea cum fufuribus ad poros cutis aperiendos, perspirationemque promouendam. Interne exhibentur remedia ad obstructiones tollendas proficua. Vid. *Liquor terrae foliae tartari*.

Phthiriasis.

Species *phthiriasis* distinguuntur sequentes:

- 1) Phthiriasis capitis, quae inprimis in infantibus est obvia.
- 2) Pediculi pubis & superciliarum, qui a gal-
lis appellantur *morpions*.
- 3) Pediculi vestigium.
- 4) Exstant exempla phthiriasium internarum,
ubi pediculi ex oculis, naribus, auribus, &
sub cute aliarum partium prodeunt, ubi
aegri maxime tabescunt & facile moriun-
tur.

Causa harum quatuor specierum est immundities externa & contagium, acrimoniaque materiae transpirabilis singularis.

Exhibentur proinde purificantia interna. Externe infusum seminis sabadillos, aut unguentum mercuriale eximiae est utilitatis.

DE MORBIS CAPITIS.

Cephalalgia.

Doloribus capitis integrum caput occupantibus, aut saltem nullo in certo loco deprehensis, vocantur *cephalalgia*. Quodsi dolor est ingens & constans, appellatur *cephalaea*.

Quodsi is tantum dimidiam capitis partem occupat, is *hemisrania* & *migraine* salutatur.

Quodsi tantum in exiguo loco sentitur, vocatur *clavus*.

Datur dolor chronicus in facie, ita ut subinde malae, subinde tempora doleant; dolor fere non cessat, in vehementia sua tamen remittit saepius, ceterum redit tam interdiu, quam noctu. Aegri dolores per minimum motum excitare possunt, quamvis pressio vehementissima in partes adfectas nullos pariat dolores.

Causae dolorum capitis sunt:

- 1) Congestiones sanguinis e neglectu & suppressione missionum sanguinis atque haemorrhagiarum consuetarum.
- 2) Sordes biliosae in primis viis.
- 3) Vermes in intestinis.
- 4) Potulenta narcotica.
- 5) Obstructiones viscerum abdominis.
- 6) Acrimonia catarrhalis, arthritica, rheumatica & scabiosa.
- 7) Miasma venereum.

- 8) Acrimonia serophulosa; ex hac imprimis dolor in facie indigitatus nasci videtur.
- 9) Vapores plumbei atque arsenicales.
- 10) Debilitas hysterica. Clavus plerumque hanc agnoscit causam.
- 11) Haud raro est morbus etiam periodicus; ubi is tum subinde *colica capitis* appellatur.
- 12) Est porro saepe symptoma morborum oculi.
- 13) Cephalalgiae vehementissimae e dente carioso nasci possunt.
- 14) Vitia in capite, e. gr. excrescentiae, ulcera, aqua, vermes in sinubus frontilibus.
- 15) Polypi atque aneurismata aliaque vitia in systemate vasorum. Sic occurrit mihi casus cephalalgiae, typum febris quartanae servantis, adversus quam omnia hunc in finem adhibita remedia irrita fuere, & denique cum morte finita fuit. Aliquot sanguinis uncias in cerebro quidem inveni, sed hoc neque mortis, neque morbi causa esse poterat, licet aeger morte obierit apoplectica. E contrario vasa capitis sanguifera erant plenissima, & quum in causam huius collectionis inquirerem, nihil mihi deprehendere licebat, quam insolitam turgentiam venarum magnarum in cavis thoracis atque abdominis, cuius rei iterum nullam aliam causam quam hepar vitiosum observare poteram. Omnia viscera erant quam sanissima; tantum hepar erat laxum, sanguinem in se continebat spissum, atrum, & viscidum, & vesica fellea
erat

erat vacua & tam exigua, ut se primo ad spectui subduceret, & quaerenda esset.

Ubi congestiones sanguinis sunt causa, aut haemorrhagiae consuetae sunt restituenda, aut mittendus est sanguis. Adhibentur simul temperantia atque antispasmodica in auxilium.

Potum narcoticum, saburram biliosam & vermes nitimur educere, atque obstructions intestinorum resolvere.

In acrimonia catarrhali & rheumatica, emollientia, vesicatoria & setacea, atque nonnumquam usus valerianae internus praeclarum praestant usum.

Ubi miasma suspicari licet venereum, utendum est caustico mercuriali.

In cephalalgiiis ab acrimonia scrophulosa, & quidem praecipue in doloribus faciei cicuta salutarem saepe habuit effectum. Quoque usus magnetarum externus effecit levamen visibile.

Exhalationes saturninas atque arsenicales conrendimus per oleosa atque acida corrigere, atque educationem illarum per balnea & remedia involventia & diaphoretica promovere.

Ubi morbus est periodicus, prosunt resolventia & cortex peruvianus, quamvis is haud raro omnibus remediis resistit.

In debilitate hysterica inservit opium, quod interne & externe adhibere licet, & quod ibi etiam eximium praestat usum, ubi vitia capitis suspicari licet.

Externe saepe utiliter emplastrum vesicatorium perpetuum lanini, cucurbitae siccae, sal cornu cervi aliaque remedia irritantia applicantur. Cephalalgiae quoque subinde a mutatione ventorum pendunt. Hi sunt forsitan casus, in quibus electricitas
&

& cura magnetica aliquid efficiunt. Nonnumquam post cephalalgias diuturnas sequitur haemorrhagiarum vehemens, qua quidem cephalalgiae tolluntur, sed facile formantur in cavitatibus frontalibus aut etiam omnino in ipso cerebro vomicae, quarum ruptura subita letalis fieri poterit.

Inflammatio membranarum cerebri.

Hic morbus semper motibus febrilibus est stipatus, atque hinc locum habere potuisset in sectione de reliquis morbis inflammatoriis. Quum vero febris saepe sit minus animadvertenda, signaque huius inflammationis quam maxima sint ambigua, nisi eam e causis praecedentibus colligere liceat, non ultra illos casus me extendo, quam ubi morbus post laesionem capitis externam violentiam oritur, atque eatenus refero illum inter morbos particulares.

Nec invenitur hic morbus vulgo in libris medicinae manualibus, sed reiicitur in chirurgia in caput de vulneribus capitis. Quemadmodum autem haemoptysis e violentia externa orta minime morbus chirurgicus appellari potest, sic nullo plane iure haec etiam inflammatio membranarum cerebri e causis externis orta e numero morborum interiorum excludi potest, tanto etiam magis cum ea per se forsitan nullam omnino requirat opem chirurgicam.

Quodsi post ictum aut lapsum in caput, aut post concussionem eius violentam vomitus cum motibus febrilibus comparet, atque haec symptomata perseverant, ratio adest, ut *inflammationem membranarum cerebri* aut iam praesentem, aut saltem extimescendam colligamus. Versa vice experientia

rientia docet, quod post laesiones capitis violentas nulla saepe animadvertuntur symptomata inflammationis iam tamen praesentis, quodque ubi horrores comparent, haec esse signa suppurationis incipientis.

Quodsi simul vulnus externum adest, atque hoc pallidum fit pericraniumque solvitur, parem corruptionem durae matris colligere licet, quoniam duae membranae sunt connexae. Hic interim casus est forsitan rarissimus, quoniam primo dantur casus, ubi corruptio pericranii non semper corruptionem durae matris post se trahit, & secundo in casibus periculosis praecipue pia mater laborat.

Inflammatiō aut statim post laesionem, aut etiam post aliquot tempus demum, quod constituere non licet, atque usque ad quatuor septimanas trahi potest, oriri queat. In priori casu in vulneribus penetrantibus sequela vulnerationis immediatae esse, aut etiam in vulneribus minus penetrantibus per solam concussionem cerebri & revulsionem membranae cerebri produci potest. Longe rarissime sunt omnino extravasata ut causa inflammationis respicienda.

Creditum alias fuit, inflammationem cerebri semper deliria pro sequela habere, quare phrenitis atque inflammatio menyngum fuere synonyma: Mirandum est, quomodo homines tamdiu hoc in errore potuerint perseverare, quum tam frequenter casus occurrant, qui contrarium evincunt. Documentum evidens & commonefaciens, quantopere theoriae excoecent!

E contrario experientia docet, quod vires animi hoc in morbo penitus maneant imperturbatae, & tantum uno aut altero die ante mortem senescant, ubi stupor aut delirium tranquillum comatosum comparent.

Pulsus

Pulsus statim ab initio spasticus atque inaequalis esse consuevit; pro differentia constitutionum est simul aut plenus aut parvus. Vomitus contingit tantum prioribus diebus, verosimiliter in inflammationis stadio, & cum exacerbationibus febris, qui ceterum nullum servant typum fixum, comparere videtur. Nonnumquam per vomitum eiicitur tantum potus adsumtus, haud raro etiam bilis viridis. Raro aegri queruntur de dolore capitis fixo, nisi adsit vulnus, in sommo autem sunt soliti saepe manum versus locum praecipue laborantem movere. Saepe illis caput est grave, nec illud possunt servare erectum. Queruntur subinde de dolore ventris, subinde missio urinae fit illis difficilis. Quinto aut sexto die compareret plerumque etiam subsultus tendinum, denique consequuntur paralyseis, coma vigil, & die nono, undecimo, quin etiam demum decimo nono mors.

In sectione invenitur plus aut minus vestigiorum inflammationis, prout suppuratio iam aut perfecte contigit aut non. Nonnumquam inter duram matrem & cerebrum adest pus flavo-viride, nonnumquam reperitur tantum humor mucilagineus inter piam matrem atque arachnoideam. Nonnumquam deprehenduntur membranae hepatis inprimis partis concavae inflammatae, sed dantur etiam casus ubi vomitus adfuit, ubi nec ventriculus, nec hepatis ne minimam quidem conditionem praeternaturalem habent.

Utrum vomitus hic per consensum nervorum, an per circulationem sanguinis mutatam producat, nondum constat inter medicos. Prius videtur esse verosimillimum, quia bilis viridis saepe per vomitum eiecta systema nervosum invasum esse ostendit, & quia, ut iam innuimus, in ventriculo
atque

atque hepate saepe nihil praeternaturaliter mutatis invenitur.

Morbus est longe periculosissimus, difficulterque constitui potest, quod, ubi suppuratio contingit, sanatio ibi adhuc locum sit habitura, etiam si clare intelligi nequeat, qui tam per inflammationem, quam per suppurationem moris produci queat, quandoquidem experimenta doceant, suppurationes insignes in cerebro sine omni periculo vitae praesenti contingere posse.

Quanto magis in omnibus aliis inflammationibus internis indolis febris ratio est habenda, & quanto minus methodus antiphlogistica in omni suo ambitu adhiberi potest, tam difficile & fere impossibile est, hoc in morbo parem diversitatem observare. Inflammatio promptissimo opus habet auxilio artis, & singularis indoles inflammationis mutat omnia alias consueta phaenomena tantopere, ut difficillimum sit ex illis singularem febris indolem coniicere. Et propterea tutissimum omnino sit, methodum antiphlogisticam statim in omni eius extensione adhibere.

Missiones sanguinis largae esse debent, quae primum non obstante pulsu parvo spastico atque inaequali suscipiendae sunt. Febris sane naturae putridae & malignae esse potest, & missiones sanguinis possunt tum promovere gangraenam, sed hic casus revera erunt rariores, atque in universum semper minus audetur in methodo antiphlogistica, quam si missionem sanguinis, tam incertis hic contraindicantibus, submittere vellemus.

Quod si interim nimius defectus virium adesset, hirudines in collum applicati sufficere possunt.

Interne exhibentur temperantia, sed propter proclivitatem ad vomendum, saepe nitrum non potest adhiberi. Propinatur tum mixtura refrigerans. Quia bilis facile invaditur, corrumpiturque, contendimus, alvum per pulpam tamarindorum, mannam atque enemata emollientia servare aper-
tam.

Praeter haec commendat nobilis quidam Chirurgus epithemata circa caput ex aqua frigida. Magnum hic momentum situm est in stadio morbi. Ubi nulla nata est inflammatio, illo sane per epithemata frigida praecaveri potest, sed quam verosimillimum est, ibi illa nocere debere, ubi inflammatio iam & quidem in vigore adest, est operanda, ut ea resolvatur, & suppuratio prope imminens extimescenda. Ubi e contrario sola concussio cerebri contigit, sine mora sunt adhibenda, ubi illa secundum observationes Chirurgi exercitus Borussiae Generalis Schmuckeri insignem praestant utilitatem. Ad frigus aquae intendendum, miscetur illa cum sale ammoniaco. Sed curandum est, ne illud prius solvatur, quia frigus tantum durante solutione oritur, & post eam peractam rursus desinit. Optimum proinde est, linteamina cum sale ammoniaco conspergere, atque ita demum cum aqua perfundere.

Opium, quod saepe vomitus atque aliorum symptomatum nervosorum causa commendatur, verosimiliter huc prorsus non quadrat. Quum hic omne momentum in inflammatione vertatur, nulli etiam curationi symptomaticae hic locus est. Laudatur illud quidem, etiam in illum finem, ut per opium simul resolutio inflammationis conficiatur. At ego, opium tantum in inflammationibus spasmodicis oriundis, raro autem & fere nunquam in phlegmo-
ne,

ne, atque adeo neque in nostro morbo utiliter adhiberi posse opinor. Porro usus opii etiam eo ipso dissuaderi mihi videtur, quia illud congestiones versus caput parit, quae hic quam diligentissime sunt evitandae.

Optime proinde agemus, si missionibus sanguinis, vesicatoriis ad nucham & caput applicatis, & remediis refrigerantibus contenti erimus, & simul per remedia lenia alvum servabimus solutam. Quodsi ventriculus ferre possit, consultum etiam est, camphoram in auxilium adhibere.

Secundum placitum multorum Chirurgorum etiam trepanatio adhibenda est. Sed circumstantiae morbi ita sunt comparatae, ut illa raro aut fere numquam sit utilis, saepe autem & plerumque noxia esse possit.

Quamdiu stadium inflammationis durat, nullam ea praestare utilitatem, augendo vero irritationem summe noxia esse potest.

Quodsi suppuratio imminet, aut iam contigit; adfluxus aëris externi liber, hanc suppurationem maligniorem reddere potest. Quodsi parum puris adest, omnino resorberi potest. Pus procul dubio quoque admodum benignum est, nisi aër liber in illud agat, ita ut resorptio eius noxia esse nequeat.

In omni casu est incertissimum & maxime ambiguum, illum locum tangere, ubi sanguis extravasatus aut pus residet.

Quodsi multum adest puris, magnaue pars membranarum cerebri invasa, pariter intelligi nequit, quomodo pus per aperturam factam emitte possit.

Perspici similiter nequit, quomodo per trepanationem solutio, si qua forte contigit, durae matris a cranio, rursus corrigi possit.

Quum proinde utilitas trepanationis tam sit incerta, atque operatio proclivitatem ab inflammationem necessario augeat, suppurationemque minus reddat benignam, praestat iusto minus, quam iusto plus facere.

Quodsi autem phaenomena comparent, quae non tam inflammationem cerebri, quam potius pressionem eius ostendunt, ut paralyxis, & proclivitas in somnum, laesio ossium prope ad futuras, ubi membrana cerebri plurimis instructa est valibus, quae in solutione membranae cerebri facile ingentem sanguinis copiam profundunt, & magnam producunt extravasationem, aut si ex indole fissurae, praesentiaque convulsionum festucam adesse necessario colligamus, aut si denique ratio ad credendum adsit, inflammationem ab humore inter cranium & resolutam piam matrem extravasato, corrupto atque irritanti oriri, tunc omnino trepanatio est suscipienda, at vero tum nec morbus est idem, de quo nobis hic sermo est.

DE MORBIS OCULORUM.

Ophthalmia.

Inflammati oculi vocatur *ophthalmia*. In sequentes distinguitur species.

- 1) *Taraxis*. Sic appellatur levis inflammatio conjunctivae, quae nonnumquam usque ad palpebras extenditur, sed nulla est febris stipata.

- 2) *Chemosis*. Inflammatio hic tam est vehemens, ut sacpe tunica adnata supra totam corneam promineat eamque obtegit, ubi simul febris acris, doloresque atroces adfunt.
- 3) *Phlegmone oculi*. Ita vocatur inflammatio partium interiorum oculi, quae ex febre magna simul praesenti, sensibilirate oculi adversus lucem praeternaturali, atque e dolore in interioribus oculi pulsanti cognoscitur.
- 4) *Exophthalmia*. Sic salutatur inflammatio tanto cum tumore stipata, ut bulbus oculi a palpebris tegi nequeat.
- 5) *Blepharophthalmia*. Ita inflammatio palpebrarum nuncupatur.
- 6) *Hordeolum*. Sic tuberculum in tarsis oculorum inflammatum salutatur.

Chemosis & phlegmone oculi facile suppurationes oculi post se trahunt, atque hae sunt extimescendae, si dolor per caput versus occiput vires suas exierit. Si pus pone corneam interque lamellas eiusdem colligitur, vocatur *hypopium*. Quodsi in cornea abscessus nascitur solitus, is *onyx* nuncupatur, & si hic abscessus ulcus format, illud *helcoma* salutatur. Si tuberculum quoddam in tarsis induratur, illud *chalazion* appellatur.

Causae inflammationis oculi sunt:

- 1) Laesio externa violenta.
- 2) Nimius oculorum usus.
- 3) Corpora aliena aut physice aut mechanice irritantia, e. gr. vapores acres, pulvis.
- 4) Diathesis inflammatoria.
- 5) Sordes in primis viis biliosae.

- 6) Vermes in intestinis.
- 7) Irritatio e dentitione infantum inflammationi in illis ansam praeberere potest.
- 8) Acrimonia rheumatica, scrophulosa, venerea & cancrofa. Hordeolum pertinet inter signa acrimoniae scrophulosae. Ophthalmiae ex acrimonia scrophulosa & miasmate gonorrhoeae multa gaudent similitudine, quod plurimum ad affinitatem duarum acrimoniarum ostendendam ponderis habet. Ab utraque distinguitur illa species ophthalmiae venereae, quae symptoma luis est venereae. Ophthalmia e miasmate gonorrhoeae oritur plerumque a deiectione metastatica materiae gonorrhoeae, & semper fere cedit soli methodo antiphlogisticae. Ophthalmia e miasmate venereo cancroso (*chancre*) requirit mercurialia.
- 9) Diathesis metastatica materiae exanthematicae, e. gr. variolarum, morbillorum.
- 10) Relaxatio partium oculi singularis, quae saepe ophthalmiam sic dictam habitualementer fluentem producit, quae a nonnullis etiam *lippitudo* vocatur.
- 11) Dantur etiam ophthalmiae periodicae.
- 12) Denique symptomaticae per alios morbos oculorum produci potest.

Curatio interna instituitur secundum indicationes. In chemosi & phlegmone festinandum est cum remediis, ut suppurationi praeveniatur. Vesicatoria in cervice & temporibus sunt ubique & plerumque multo cum fructu adhibenda, imprimis si illa per emplastrum vesicatorium perpetuum satis diu aperta servantur. Externe ad oculum in inflammationibus acutis, quae febres habent comites,

tantum fomentationes emollientes profunt, quem in finem decocta malvacea commodissima sunt. Ubi ophthalmia a congestionibus sustentatur, hirudines quam proxime applicati profunt. Incisiones quoque in conjunctiva saepe magni sunt usus. In dentitione infantum lenit opium interne atque externe adhibere saepe inflammationem. In acrimonia venerea solutiones mercuriales lenes externe in auxilium vocari possunt. Mercurialia tanto sunt efficaciora, quodsi inflammatio e miasmate venereo cancroso est nata. Generatim ubi adsunt acrimoniae, laxantia mercurialia profunt. In ophthalmia habituali inservit aqua frigida, in qua aliquantum vitrioli albi solvere licet. In multis etiam inflammationibus aqua benedicta Rulandi diluta in oculum utiliter instillari potest, inprimis ubi inflammatio magis est indolis chronicae atque ab acrimonia alitur scrophulosa (V. *Aqua ophthalmica*). A medicamentis externis generatim plurimum sperare licet, ab emollientibus atque antispasmodicis.

Infantes recens nati saepissime inflammationibus oculi sunt expositi, quae facillime in suppurationem oculorum exeunt. Mature proinde exhibenda sunt laxantia mercurialia, emplastrum vesicatorium applicandum, & fomentationes emollientes adhibendae.

Maculae corneae.

Quodsi maculae corneae sunt semipellucidae, vocantur *nephelium*. Quodsi illae penitus sunt impellucidae, *leucoma* seu *albugo*. Et si tantum marginus externus est obfuscatus, *geronotoxon*.

Hae maculae aut remanent post inflammationes, aut nascuntur e diathesi acrimoniae cuiuspiam.

In casu posteriori setacea inserviunt, atque in utroque simul resolutiva externe adhibita, quem in finem saccharum atque aqua benedicta Rulandi diluta commodissima sunt. V. *Aqua ophtalmica resolvens*.

Nonnumquam etiam sola emollientia prosunt, c. gr. oleum nucis.

Quodsi maculae in superficie corneae reperiuntur, auxilium chirurgicum requiritur.

Pterygium.

Ex iisdem causis facile etiam extensio & tumor carunculae lacrymalis, atque obstructio varicosa in vasis conjunctivae oriuntur, quae generatim *pterygium*, singulatim autem, si tantum speciem laminae tenuis pellucidae prae se ferat, *ungula*, & si extensio est magna, crassa, & rubra, *pannus* nuncupatur.

Nisi resolutiva atque escarotica lenia sufficiant, & degeneratio cancrofa sit pertimescenda, extirpatio est suscipienda.

Staphyloma.

Sic vocatur protrusio seu prolapsus corneae praeternaturalis.

Haec protuberantia corneae est sequela corneae aut praeternaturaliter incrassatae aut vulneratae, ita ut iris, seu tunica humoris aquei in aperturam sit protrusa, & per hoc tumor producat.

Causae sunt: violentia externa, inflammatio, irritatio & diathesis acrimoniarum, atque suppuratio. Iuxta auxilium chirurgicum, & remedia interna requisita in cornea incrassata atque concreta butyrum antimonii ut causticum adhiberi potest.

Ophthalmoptosis.

Quodsi bulbus oculi non propter suum tumorem, sed per alias causas ex orbita protruditur, hoc malum *ophthalmoptosis* nuncupatur.

Violentia externa & tumores in orbita sunt causae frequentissimae.

In priori casu oculus est retroducendus, & symptomatibus occurrendum.

In posteriori casu ratio indolis acrimoniarum habetur. Tophus veneris saepe est causa, ubi tunc usus cuiusdam remedii mercurialis caustici internus habet locum.

Hydrophthalmia.

Humoribus oculi nimium collectis nascitur *hydrophthalmia*.

Hoc in morbo bulbus oculi & praecipue cornea sensim sensimque tantopere intumescunt, ut palpebrae illum non totum tegere queant. Pupilla orbatur mobilitate sua & visus fit debilis, lens tamen crystallina non obfuscatur.

Plerumque causa sunt obstructions. Ad causas remotas pertinent praesertim haemorrhagiae suppressae.

Tractatur proinde malum eodem plane modo ut hydropes alii, nisi quod simul ulcera artificialia in auxilium adhibentur, externe conamur glandulas obstructas resolvere, atque ubi hoc minime effici potest, emittitur aqua per incisiones. Quoque nuperrime quaedam observationes eximiae a setaceo per cutis margines tracto sunt in medium prolatae.

Cum incisione non admodum diu expectandum est, quia alias oculus facile destruitur.

Tri-

Trichiasis & Distichiasis.

Quodsi tarsi palpebrarum versus bulbum oculi sunt versi, ita ut cilia interiora oculi tangant atque irritent, morbus *trichiasis* vocatur.

Quodsi autem ordo ciliorum revera adest duplex, quorum unus extrinsecus, alter intrinsecus versus est, *distichiasis* nuncupatur.

Morbus posterior est longe rarissimus, & non nisi per evulsionem pilorum tolli potest.

Trichiasis non solum ab acrimonia interna, sed etiam a relaxatione cutis ciliorum externae produci potest; ubi tum in casu posteriori cutis aut est roboranda, aut per tractionem & cicatrificationem abbrevianda, & nisi hoc etiam iuvet, cilia sunt evellenda. In posteriori casu ad impediendum, ne cilia rursus excrescant, loca, ubi illa sunt evulsa, spiritu vini, spiritu salis ammoniaci aut etiam solutione lapidis infernalis diluta, sunt maceranda, ubi autem oculum ipsum ab actione horum pharmacorum tutari oportet.

Ectropium atque Entropium.

Quodsi cutis interna palpebrarum foras vertitur, symptoma *ectropium* vocatur; si illa introrsum vertitur, *entropium* salutatur.

Morbus posterior cum trichiasis est unus idemque, etiam si fieri potest, entropium sine trichiasis esse posse, si nimirum cilia casu fuerint evulsa aut amissa. Ectropium oritur nonnumquam in infantibus recens natis, & raro alias quam per excisionem partis cutis prominentis tollitur.

Blepharoptosis.

Quodsi aegri palpebram superiorem elevare, atque adeo oculos pro arbitrio aperire nequeunt, morbus *blepharoptosis* seu quoque *ptosis* appellatur.

Causae sunt.

- 1) Debilitas totius corporis.
- 2) Paralysis musculorum ad motum necessariorum.
- 3) Spasmus musculi orbicularis.
- 4) Tumor, quo palpebra pro ratione virium musculi nimium redditur gravis. Tumor palpebrarum aqueus plerumque est hydrocephali.
- 5) Tumor inflammatorius.

In debilitate & paralyfi balnea martialia atque electricitas utilia esse possunt. Quodsi palpebra per spasmum musculi orbicularis detrahitur, inserviunt fomentationes emollientes e. g. decoctum malvae. Tumores frigidi plerumque requirunt opem chirurgicam.

Lagophthalmus.

Sic impotentia palpebras perfecte claudendi nuncupatur, quo cornea saepe fit sicca atque opaca.

Causae sunt.

- 1) Spasmus, tam e causis hystericis, quam etiam ex acrimonia biliosa in primis viis hospitante.
- 2) Paralysis.
- 3) Breviatio cutis per cicatrices.

Quo lsi

Quodsi in casu ultimo remedia emollientia nihil efficiant, contendendum est per novam cutis separationem, ut ea producat.

Epiphora & Lippitudo.

Fluxus humorum ex oculo praeternaturalis vocatur *epiphora*. Quodsi tenuissimum humorum resorbeatur, humor effluens speciem puris prae se fert, & tum morbus *lippitudo* salutatur.

Causa epiphorae proxima est aut nimia humorum secretio, aut resorptio humorum consuetorum suppressa. In priori casu adest causa irritans, in posteriori obstruens, quae ceterum in utroque casu similis indolis esse potest. Eadem causa uno tempore organa secretoria irritare potest, quae alio tempore vasa resorbentia obstruere potest. In epiphora magis plerumque laborant vasa resorbentia, quam in lippitudine, atque adeo in epiphora magis habenda est ratio obstructionum, quam in lippitudine.

Causae sunt:

- 1) Animi pathemata. Haec ad fluxum lacrymarum irritare, vitium vasorum resorbentium autem quoque producere possunt.
- 2) Acrimonia scrophulosa, venerea, rheumatica, atque exanthematica.
- 3) Relaxatio viarum lacrymalium.
- 4) Obstructio & concretio canalis lacrymalis & nasalis.

Ubi adest acrimonia, praeter curationem internam necessariam etiam fonticuli & setatea, atque externa ophthalmica resolventia atque roborantia adhibetur. V. *Aqua ophthalmica resolvens & confortans*.

In

In relaxatione usus aquae frigidae externus continuatus praeclare est utilitatis.

Quodsi viae excretoriae lacrymarum sunt obstructae aut concreatæ, auxilium requiritur chirurgicum.

Idem observatur, ubi humores in interioribus oculorum atque in sacco lacrymali colliguntur, & speciem hydropsis topici, aut fistulam lacrymalem apparentem producant.

Cataracta.

Hypochyma, quod latine *suffusio* vocatur, est obscuratio lentis crystallinae, aut capsulae lentis crystallinae, aut simul utrorumque corporum.

Initium morbi cognoscitur e defectu visionis, atque opacitate interiorum oculi, contractilitate tamen pupillae requisita manente. Dantur quidem casus, ubi posterius etiam deest, tum vero est morbus complicatus. Rarissime etiam cataracta subito, sed plerumque sensim sensimque oritur, ubi opacitas augefcit, & denique color lacteo-albus comparet.

Causæ cataractæ sunt:

- 1) Metastasis acrimoniae scrophulosæ, rheumaticæ, venereæ & scorbuticæ.
- 2) Inflammationes oculi.
- 3) Abusus potulentorum spirituosorum.
- 4) Laesio externa ab ictu, combustione.
- 5) Vapores acres.
- 6) Congestiones sanguinis ad oculos constantes.

Quodsi morbus iam aliquantum vires adquisivit, nihil plerumque præter opem remanet chirurgicam. Principio eiusdem nonnumquam per curationem internam causarum præsentium per fonticulos,

culos, & seracea, remediaque externa emollientia progressus saltem morbi supprimi potest. Succus millepedum quoque recens, extractum hyoscyami albi atque electricitas efficacissime se praestitisse dicuntur.

Glaucoma.

Ita corruptio atque obscuritas humoris vitrei salutatur.

Morbus a cataracta in eo distinguitur, quod in glaucomate opacitas pone lentem crystallinam observetur.

Ex iisdem ceterum oritur caussis, sed semper fere est insanabilis, quia ea nullam patitur operationem. Electricitas forsitan aliquid efficere potest.

Mydriasis.

Quodsi pupilla praeternaturaliter dilatatur, contractibilitateque sua orbatur, morbus *mydriasis* vocatur.

Nonnumquam nascitur sine omnibus caussis manifestis, nec visui est noxius. Spasmi etiam hysterici, atque irritatio e vermibus in primis viis mydriasin gignere possunt. In omnibus his casibus est morbus transitorius, sed saepe est symptoma hydrocephali interni atque amauroseos, & prorsus ab his morbis pendet.

Amaurosis.

Caecitas e vitio retinae & nervi optici pendens, ubi nulla obscuritas oculorum observatur, atque ubi pupilla plerumque contractilitate sua privata est, *amaurosis* seu *gutta serena* nuncupatur.

Caussae

Caussae huius morbi sunt omnes illae, e quibus alii morbi nervosi, imprimis paralyfes nasci possunt, quatum proinde in curatione ratio est habenda. Miasma venereum turgorem partium ossearum in illo loco, ubi nervus opticus in orbitam ingreditur, producere potest, quo nervus comprimitur. Praeterea morbus post laesiones & concussiones capitis violentas nasci potest, quo in casu plerumque est insanabilis.

Ad remedia, quae immediate in nervos agunt, pertinet praecipue electricitas, quae saepissime egregiam exseruit virtutem.

In acrimonia biliosa tartarus emeticus in dosi paulatim augenda prodest, atque in acrimonia scrophulosa & venerea utilem se praestat mercurius nitrosus.

Amblyopia.

Visus debilitatus plerumque est initium cataractae, haud raro autem etiam symptoma haemorrhoidale. In posteriori casu vitium non est permanens, sed se habet in ratione spasmi hypochondriaci aut hysterici, qui tamen saepe congestionibus est stipatus, & ubi adeo in curatione res solventia, antispasmodica & derivantia sunt adhibenda.

His pariter congestionibus quoque vitia organica, polypi, vasa aneurismatica & similia ansam praebere possunt; nonnumquam vitium in cerebro est situm, e. gr. tumores, quibus nervi optici premuntur, ubi tunc in utroque casu nulla sanatio habet locum.

Nonnumquam praeterea simul sunt oculi turbidi, quod subinde e collectione & turbulentia humo-

77

humoris morgagniani evenit. Primum hic ulcera artificialia requiruntur, postremo autem sectio.

Nonnumquam cornea tantum opaca fieri videtur, quod tam sequela congestionum, quam impressionis immediatae in cerebrum esse potest.

Hemeralopia & Nyctalopia.

In priori casu aegri interdiu bene & noctu nihil cernunt, in posteriori casu interdiu visum habent hebetem, noctu acute cernunt.

Utrique morbi semper fere sunt consensuales, nonnumquam vero sola sunt sequela irritabilitatis hystericae.

Diplopia.

Hic obiecta cernuntur duplicata, & simul visus plerumque est hebes.

Utplurimum hoc vitium post operationem cataractae nascitur, & sensim sensimque evanescit, prouti visus in robore augefcit.

Vidi aliquando per quasdam septimanas post vulnus capitis alias sanatum remanere, ubi illud procul dubio sequela concussionis fuit.

DE MORBIS AURIUM.

Otalgia.

Inflammati'o auris *otalgia*, seu *otites* salutatur.

Inflammati'o invadit aut tantum partes externas, aut internas. Posterior e dolore internorum auris vehementi, ardenti, & pulsanti, atque e febre eandem stipante cognoscitur, cui facile se deliria & convulsiones adfociant, ita ut morbus iam in aliquot diebus fiat letalis.

Rare

Raro est febris indolis inflammatoriae simplicis, plerumque adest obstructio catarrhalis & rheumatica, & febris haud raro est biliosa.

In auris internae inflammatione cum auxilio est festinandum, quia facile suppuratio sequitur, per quam non solum auditus perire potest, sed etiam, si pus se intrinsecus exonerat, apoplexiae aliisque morbis nervosis ansam praebere potest.

Quodsi res ad suppurationem venit, non solum opera danda, ut effluxus puris, per situm convenientem, atque iniectiones emollientes calidas promoveatur, sed etiam semper adhuc usus antiphlogisticorum est continuandus, ut omni inflammationi novae praecaveatur.

Nonnumquam, imprimis in infantibus, effluxus puri similis, sine omni inflammatione praevia manifesta oritur, qui non est obturandus, sed potius promovendus; ratio acrimoniarum autem, quae illuc se deiecerunt, & caussarum, quae forte congestionibus ansam praebere possent, e. gr. glandulae abdominales obstructae, vermes, simul habetur.

Quodsi in his circumstantiis intemperies sanguinis observetur, usus acidi vitrioli est commendandus, quod hic saepe utilissimum se praestat.

Nonnumquam aliena corpora atque insecta in aurem perveniunt, & per irritationem suam dolores atque inflammationem producunt. Fumus tabaci, oleum atque aqua calida in aurem illata, plurimum hic prosunt.

Tinnitus & Susurrus aurium.

Tinnitus & susurrus aurium saepe febrium symptoma sunt, & circumstantiis existentibus faventibus haemorrhagiam narium, aut, ubi iam sympto-

79
symptomata nervosa gravia sine omni causa sufficiente adfunt, delirium praenunciant.

Praeterea e congestionibus sanguinis versus superiora in haemorrhagiis consuetis, neglectis, atque emanentibus, & generatim in proclivitate ad apoplexiam oriuntur.

Haud raro etiam obstructio catarrhalis est causa.

Spasmi hysterici pariter producunt haec gravamina.

Et denique facile comparet hoc symptoma post debilitates magnas.

Secundum has indicationes instituitur etiam curatio, quae iam aliis occasionibus est tradita.

Surditas.

Surditas apud multos auctores appellatur *cophosis*, multi autem eam tantum surditatem ita vocant, quae e vitio partium internarum auris sequitur.

Causae sunt:

- 1) Destructio partium organicarum, e. gr. caries aut anchylosis ossium auditus, paralysis nervorum.
- 2) Diatheses metastaticae in febribus.
- 3) Stases acrimoniae scrophulosae, venereae & rheumaticae, quibus non solum glandulae, sed etiam ossa in margine foraminis auditorii interni turgescunt, atque adeo organa auditoria comprimuntur.
- 4) Concussiones ex explosionibus tormentorum fortibus, quibus verisimiliter species quaedam paralyseos in nervis acusticis producit.
- 5) Obstructio tubae eustachianae, cerumen inspissatum, & mucositas partium externarum.

Pri-

Primum casum adesse colligendum est e causis praegressis. Ex inefficacia remediorum adhibitorum mox quoque se prodit.

Diatheses febriles raro sunt periculosae. Surditas ut plurimum crisi imminente est bonum omen, & symptoma ipsum transitorium.

Contra acrimonias singulares pharmaca illis opposita exhibentur.

Indurationes muci & ceruminis nitimur per oleosa, atque emollientia, atque ubi haec minime sufficiunt per iniectiones resolventes e sapone, felle tauri, aqua benedicta Rulandi tollere. Nonnumquam sola aqua calida optimam praestat utilitatem. In tubae eustachianae obstructionibus est consultum, haec per os spargere, quod autem habet difficultates.

In congestionibus pertinacibus subinde electricitas praeclaram exserit virtutem. Aegro cuidam, qui altera aure e tormenti bellici explosione per octodecim annos surdus erat, atque altera procul dubio e congestione rheumatica ab aliquot annis difficulter audiebat, per electrificationem octies repetitam spatio duodecim dierum auditum fere penitus restitui.

DE MORBIS DENTIIUM.

Dentitio.

*D*entitio infantum raro ante sextum aut nonum aetatis mensem incipit. Ante annum quartum non facile supra viginti dentes obveniunt.

Eruptio primorum dentium, qui dentes incisorii medii sunt, raro parit symptomata; e contrario eruptio dentium caninorum & molarium produ-

producit saepe diarrhoeas, febrem, tussim & respirationem sonoram, convulsiones atque eclampsiam.

In dentitione duo stadia sunt distinguenda, sessio sic dicta aut dilatio maxillarum atque eruptio. Prius saepe quamplurima excitat symptomata.

Quodsi saliva prompte fluit, atque alvus est soluta, facile dentitio plerumque procedit.

Quodsi vero diarrhoea nimium sit vehemens, inquiritur, num sordes & redundantia in primis viis adsint, atque hoc in casu exhibetur tinctura rhab. aquosa cum liquore terrae foliatae tartari, & pro re nata emeticum. Quodsi primae viae sunt expurgatae, opium exhibetur.

In tussi & respirationi sonora primo emeticum & deinde pariter opium iuvat.

Motibus febrilibus praesentibus infantes sedulo aquam bibere iubentur, atque alvus servatur aperta.

In convulsionibus ratio pariter primum habetur purgationis primarum viarum, tum profunt balnea tepida, moschus atque opium.

Eclampsia semper fere est letalis, ubi tum haud raro dentes post mortem erumpunt.

Durante eruptione infantes iubentur, conium mordere; incisio gingivae raro iuvat; quodsi vero, postquam omnia alia remedia irrita fuere, ad incisionem cogamur, curandum est, ut haec incisio non sit nimium matura, ne vulnus ante eruptionem dentium sanetur, cicatricem ducat, & deinde eruptionem dentium adhuc difficiliorem reddat.

Est etiam lis adhuc sub indice, utrum causa eruptionis difficilis in gingiva repertiatur, an non. Vitium potius in systemate nervoso nimium irritabili & debili latere, ita ut durante dilatazione

maxillae atque eruptione spasmus producat^{ur} universalis. Brevi ante accessionem eclampsiae infantes proclivitatem ad vomitum ostendere solent, quae est sustentanda. In paroxysmo ipso fere in universum commendantur vesicatoria & balnea calida. In infantibus admodum plethoricis autem melius est, quodsi enitimur, ut prius vena pertundatur, aut hircudines infra aures succire permittimus, quandoquidem plerumque & fere semper mors sequatur apoplectica. Tum saltem balnea atque opium maiori cum securitate in magna dosi exhiberi possunt.

Odontalgia.

Sic appellatur generatim quivis *dentium dolor*, seu sit ille indolis inflammatoriae seu minus.

Causa proxima semper est irritatio nervi in dentem se insinuantis.

Causae remotiores sunt:

- 1) Diathesis phlogistica. Dantur casus, ubi dolor ex inflammatione simplici oritur, atque ubi methodus antiphlogistica locum habet.
- 2) Frequentius est vero stasis indolis catarrhalis vel rheumaticae, quod interim in curatione nullam differentiam inducit, quum eadem methodus in omni suo ambitu hic sit adhibenda.
- 3) Haud raro excitatur dolor per vermes, & per sordes in primis viis biliosas, cuius in curatione ratio est habenda.
- 4) Congestiones sanguinis ex haemorrhagiis eiusdem consuetis suppressis non raro dolorem dentium produciunt.

- 5) Acrimonia scrophulosa, scorbutica & venerea pariter sunt causae frequentes.
- 6) Materia arthritica saepe in dentes deponitur, & dolores producit.
- 7) Spasmi hysterici pariter huc pertinent, atque hoc in casu dolores per opium tolli possunt.
- 8) Dolor subinde est periodicus, & tractandus est ut febris intermittens.
- 9) Dolores dentium sunt symptoma graviditatis admodum consuetum, & nulla tum indigent curatione, nisi aliae circumstantiae missionem sanguinis requirant.
- 10) Quodsi denique sola caries ossis causa est, nihil aliud, quam extractio dentis dolentis remanet.

DE MORBIS COLLI.

Bronchocele.

Struma quibusdam regionibus est endemia, imprimis in locis alpinis, e. gr. in Tyroli, in Helvetia atque in Gallia, in provincia Delphinatus & Gevaudano.

Morbus in tumore glandulae thyroideae consistit.

Talis intumescencia huius glandulae quoque ab acrimonia scrophulosa oriri potest, sed tum non est morbus endemicus proxime memoratus, quippe qui in iis regionibus atque subiectis reperitur, in quibus nulla suspicio acrimoniae scrophulosae locum habet, sed morbus magis ut malum topicum est considerandus.

Neque illa partis colli anticae intumescencia huc pertinet, quae prolapsu membranae laryngis internae oritur, quaeque fere est insanabilis.

Nonnumquam quoque partibus atque aliis nifibus vehementibus humores in telam cellulofam partium laryngi adiacentium ingredi possunt.

Caussa strumae endemicae est ignota. Ex experientia interim, quod ab aqua nivali & glaciale per congelationem aere suo fixo privata glandulas homines obtineant tumidas, non sine ratione colligi potest, strumam propterea plane in regionibus alpinis tam frequentem esse, quia illic huiusmodi aqua cerebro potui inserviat. Ex hac plane ratione quoque in morbi initio aqua aere fixo impraegnata copiose ad bibendum exhiberi potest.

Glandula admodum obstructa, partibusque inter se nimium concretis, nullum fere auxilium locum habet.

Operatio est longe periculosissima, quia vasa valde insignia in hanc glandulam ingrediuntur.

Nonnumquam tumor per suppurationem extirpari potest, quae cauteriis est promovenda, sed nec hoc sine ausu contingit.

Resolutio est difficillima, multum tamen semper in spongia usta spei fuit collocatum. Hepar sulphuris & kermes minerale non edulcoratum procul dubio idem atque adhuc plus efficiunt.

Raucedo.

Raucedo semper fere est symptoma aliorum morborum e. gr. catarrhi, phthiseos, febrium acutarum & spasmodum hystericorum.

Praeterea oritur etiam e sermone diuturno, atque ex obstructione in glandulis laryngis, ita ut huic elasticitas sufficiens desit, nec in motum ad vocem

vocem necessarium tremulum concitari possit. Viti-
um musculorum saepe est causa, quare electricitas
nonnumquam est utilis.

In phthisi atque in febribus acutis semper est
ea, nisi e refrigeratione & stagnatione catarrhali
oriatur, e symptomatibus periculosis, mortemque
praenunciantibus.

In raucedine chronica, quae e sola obstructio-
ne glandularum producit, cum auxilio pariter est
festinandum, quia facile sequitur phthisis trachealis.
In curatione ratio habetur indolis acrimoniae, ulcera
artificialia fiunt, atque opera datur, ut resolutio
obstructionum simul per remedia antispasmodica
promoveatur.

DE PECTORIS MORBIS.

Tussis.

Causa tussis aut adest in pectore ipso, aut agit
per consensum.

Saepe quoque tussis est symptoma aliorum
morborum, e. gr. phthisis pulmonalis.

Distinguitur ea in *siccam* atque *humidam*.
Prioris generis sunt ut plurimum illae, quae ex irri-
tatione per consensum oriuntur, vomicae tamen
quoque clausae & tubercula cruda causa esse pos-
sunt. Tussis humidae quidem pariter per consen-
sum excitari possunt, sed tum neque expectoratio
multum adfert levaminis. Proprie illae tantum tus-
ses *humidae* essent appellandae, ubi causa illius
humor acris in pulmonibus residens est, per cuius
ejectionem tussis tolli potest.

Causae huc pertinentes sunt:

1) Congestiones sanguinis ad pulmones.

- 2) Vermes & fordes in primis viis.
- 3) Obstructiones viscerum abdominis.
- 4) Acrimonia in glandulis tracheae stagnans, quae ut plurimum est indolis catarrhalis aut serophulosae aut quoque venereae.
- 5) Debilitas hysterica.
- 6) Collectio humorum acrium in pulmonibus.
- 7) Erosiones atque aperturae epiglottidis, ita ut aer, vapores, cibi, & potus tracheam tangant & tussim producant.
- 8) Et denique huc pertinet *tussis convulsiva* e causa prorsus singulari pendens.

Non quaevis tussis vehemens appellanda est convulsiva, sed proprie ea tantum sic appellari meretur, quae certis temporibus epidemice grassatur, magis infantes quam adultos invadit, atque eos contagio adfcit, qui ab ea nondum invasi fuerunt.

Morbus quoque est novus, nec ante decimum quintum seculum fuit notus. Primum in Gallia a. 1414 est observatus, ibique appellatur *coqueluche*.

Hae circumstantiae contagium peculiare nos suspicari iubent, quod vero ibi tantum vires suas exferere videntur, ubi illud nondum adfuit, atque dispositio in corpore adest singularis.

Dispositio hunc in morbum semper fere latet in primis viis, infantes saltem, qui male atque extra modum aluntur, facillime ab eo invaduntur, licet etiam refrigerationes, acrimonia in corpore praesenti, hanc tussim producere queant.

Accessiones huius tussis sunt tantum breves. Primum oritur pruritus in trachea, qui sensim sensimque augetur, & tussim gignit. Quoque subinde
ante

ante horam dimidiam ex inquietudine infantum accessio instans animadvertitur. Tussis incipit cum inspiratione profunda, tum sequuntur breves & se invicem urgentes expirationes, ubi simul facies rubescit atque intumescit, atque aegri in discrimine suffocationis esse videntur, quod tamen minime contingit.

Extra has accessiones respiratio est levis, nec ullum morbi vestigium adest. Initio nihil cum tussi eiicitur, paulatim autem egeritur exscretio mucosa, coloris expers, quae tamen non est pus.

Morbus nonnumquam sine omni febre adest. Haud raro autem haec accedit, & tunc plerumque tertianum typum observat.

Morbus per aliquot menses durare, & nonnumquam convulsiones, inflammationes pulmonum atque tabem producere potest. Is autem quoque mox necare potest, quodsi cum magna febre & magno asthma est coniunctus.

In curatione ratio primum habetur purgationis primarum viarum, quod vero minime per purgantia, sed per emetica fieri debet, quae ibi quoque sunt utilia, ubi nihil noxii per vomitum eiicitur. Tum exhibentur antispasmodica, & praecipue opium, quocum, inprimis si morbus typum servet, simul cortex chinae est connectendus. Vesicatoria quoque ventriculo imposita magnae sunt efficacitatis. Regimen calidum, diaeta idonea, atque diaphoresis lenis plurimum saepe ad curationem conferunt.

Erosiones epiglottidis semper fere pendent ab acrimonia serophulosa & venerea, sunt saepe symptomata phthiseos trachealis, & requirunt pharmaca contra acrimonias inservientia.

Reliquis speciebus tussium occurritur secundum requisita causarum. Medicamenta expectorantia consueverunt semper tantum palliativa, & saepe ad tussim pertinaciorē reddendam suam conferunt symbolam, inprimis si simul causae verae negligantur. Ubi vero saburra muci in pulmone adest, cuius retentio respirationem difficilem reddit, necesse omnino est expectorationem promovere. V.
Species pectorales & Syrupus pectoralis.

Asthma.

Respiratio difficilis chronica vocatur *asthma*. In febribus ea *dispnoea* vocari solet. Quodsi simul adest anhelatio, tum ea *asthma sibilans* nuncupatur. Quodsi aegri nulla alia ratione quam in situ erecto, aerem haurire queunt, *orthopnoea* saluatur. Et si periculum suffocationis minatur, *catarrhus suffocativus* appellatur.

Respiratio difficilis aut continuo perdurat, aut tantum per accessiones redit.

Causa aut continetur in ipsis pulmonibus, aut agit per consensum.

Quodsi in priori casu stasis humorum in pulmonibus adest, *asthma humidum* nuncupatur.

Quodsi autem aut nulla tussis, aut saltem nulla observatur expectoratio, *asthma siccum* saluatur.

Asthma siccum tam e vitio pulmonum, quam etiam per consensum oriri potest.

Quodsi animadvertitur, causam asthmatis esse spasmus, eam e levibus causis e. gr. per motum excitari, pectus praeternaturaliter moveri aut dolens fieri, nullam respirationem adesse sonoram, at enimvero alia symptomata spasmodica praecessisse, aut adesse, & cor magis quam pulmones laborare videre,

dere, hoc *asthma spasticum* seu *convulsivum* vocatur. Et si respiratio difficilis naturae spasticae tantum per accessiones invadit, ea post Helmontium *caducum pulmonum*, seu *epilepsia pulmonum* nuncupatur.

Causae sunt :

- 1) Congestiones sanguinis versus pulmones, quibus non tantum *asthma siccum*, sed etiam catarrhus suffocativus produci potest, quodsi nimirum sanguis in telam cellulosam pulmonum egreditur. Hoc *asthma* magis ut morbus acutus est considerandus.
- 2) Congestiones humorum serosorum & mucosorum. Quodsi hae paulatim ultro nascuntur, effectus earum plerumque est *asthma humidum*. Quodsi vero humores subito colliguntur, ut in peripneumonia notha, facile oritur catarrhus suffocativus.
- 3) Spasmi hypochondriaci atque hysterici. Hi *asthmatis* sicco convulsivo saepe ansam praebent.
- 4) Vermes in primis viis. Quum hic plerumque redundantia muci adsit, tamen, etiamsi *asthma* ex parte per irritationem consensualem producat, egestio allevans adesse potest.
- 5) Calculi vesicae felleae, aneurismata, polypi in vasis magnis.
- 6) *Asthma* symptoma hydropis pectoris esse potest.
- 7) Acrimonia scrophulosa, rheumatica, arthritica, scabiosa & scorbutica tam in pulmonibus ipsis, quam etiam per consensum *asthma* producere possunt. Angina pectoris sic dicta quorundam medicorum recentiorum,

rum, quae nihil aliud est, quam asthma spasticum, nonnumquam ab acrimonia arthritica oritur.

- 8) Caducum pulmonum stricte sic dictum, per accessiones tantum invadens, in quo respiratio extra accessiones liberrima est, plerumque causas penitus occultas agnoscit. Malum haereditarium esse potest, raro autem prius quam tempore pubertatis prodit, & causa magis in nervis ad thoracem currentibus, quam in visceribus ipsis sita esse videtur.
- 9) Ex exhalationibus saturninis atque arsenicalibus asthma oritur, quod indolis est convulsivae, atque in metallifodinis *morbis fossorum* appellatur.
- 10) Impletio pulmonum cum pulvere pariter asthma producit, cui e. gr. molitores, murarii, alique sunt obnoxii.
- 11) Tubercula pulmonum asthma gignunt siccum.
- 12) Ex abusu potulentorum spirituosorum facile asthma oritur, quod plerumque est siccum, ubi autem tamen stasis muci in pulmonibus adest.
- 13) Concoctio debilis & flatus saepe respirationem difficilem producere possunt.
- 14) Omne id, quod vasa premit, e. gr. extensio uteri, redundantia pinguedinis, aneurismata, excrescentiae in thorace, viscera abdominis turgida, pariter sunt asthmatis causae.

Ubi congestiones sanguinis versus pectus observantur, eodem modo proceditur, ut supra de haemoptysi dictum est.

Stasis humorum serosorum eodem tractatur modo, ut peripneumonia notha. Quodsi periculum suffocationis minatur, emeticum in circumstantiis sequentibus potest exhiberi: 1) Quodsi nulla inflammationis signa adsunt. 2) Quodsi materia in pectore est soluta, atque anhelatio sonora auditur libera. 3) Quodsi respiratio non nimium est suppressa, 4) & vires adsunt integrae.

Sub his circumstantiis emeticum aegrum saepe a morte servare, eandem autem quoque maturare potest, si materia firmiter haereat, nec aegra vires & spiritus ad vomitum superflint. In casibus itaque, ubi ceterum summa cum cautione agendum est, satis magnam oportet exhibere dosin, ne aeger per inania contamina delassetur.

Acrimoniis praesentibus kermes minerale non edulcoratum in dosibus sensim sensimque augendis, praeclarae est utilitatis.

Reliquae species asthmatis tractantur ut morbi nervosi. Ubi materia adest, illi remedium opponitur conveniens. Ubi vero solus observatur spasmus, praeter fonticulos & setacea opium & vapores inserviunt emollientes. In obstructionibus alvi, quae utplurimum in asthmate ex exhalationibus metallicis sunt pertinacissimae, oleum ricini iuvat. In quovis asthmate generatim ratio habenda est abdominis, atque opera danda, ut tensiones & spasmi in illo occurrentes tollantur.

In vitiis organicis semper tantum curatio symptomatica locum habet. Humores minuantur atque attenuantur, excretiones apertae conservantur, & partibus solidis irritabilitas nimia est defumenda.

Sternutatio.

Sternutatio est exspiratio vehemens & subitanea.

Utplurimum ea est symptoma catarrhorum, atque in febribus acutis saepe bonum est signum. E rebus quoque acribus per nares haustis oriri potest. Ubi ea est nimium vehemens & diuturna, noxia omnino fieri potest, atque hoc in casu conamur membranam schneiderianam per vapores atque iniectiones emollientes contra irritationem tueri.

Singultus.

Singultus est inspiratio brevis, sonans & spastica, quae per spasmus diaphragmatis & pharyngis producitur. Is oritur:

- 1) Subinde e refrigeratione, ex esu & portione nimium celeri, atque e ventriculo praegravato.
- 2) E flatibus & spasmis in intestinis, hinc etiam facile in herniis oritur incarceratis.
- 3) E plethora abdominali. Hinc non raro observatur in haemorrhagiis suppressis, & his restitutis rursus evanescit.
- 4) E cibis & medicamentis acribus in stomacho.
- 5) E vulnationibus atque excoriationibus pharyngis, stomachi & diaphragmatis. Ex hac ratione singultus est symptoma aphtharum.
- 6) Ex acrimoniis certis & vermibus per consensum agentibus.
- 7) E sensibilitate nervorum peculiari per minimas causas excitanda.

8) Ex inflammatione & gangraena ventriculi, diaphragmatis & reliquorum viscerum abdominis.

9) E viribus exhaustis.

Secundum has causas quoque medendi ratio instituitur. Ubi nulla causa irritans observatur, vesicatoria tamen, aut linimenta aromatica ventriculo superimposita, moschus atque opium inserviunt. Ubi inflammatio, gangraena & virium defectus adest, singultus mortis propinquus praecursor esse solet.

Incubus.

Hic morbus Germanis vocatur *der Alp*, Gallicis *cochemar*, & graecis *epibiales*.

Invadit tantum in somno, & respiratio percipitur difficilis, ubi aeger sibi videre videtur, quasi illi aliquid extrinsecus pectus comprimeret. Huic symptomati homines dorso incumbendo dormientes, simul plethorici, & concoctione infirma gaudentes, sunt expositi.

Proclivibus itaque ad hoc malum lateribus incumbendo dormiendum est, plethora est imminuenda, diaeta bona est observanda, nec prius cubitum eundum, quam concoctio fuerit peracta, aut saltem non amplius sint in ventriculo.

Palpitatio cordis.

Motus cordis praeternaturalis convulsivus vocatur *palpitatio*. Cor quidem in omni circulatione sanguinis praeternaturaliter aucta semper est in motu spastico, sed tunc is tantum *palpitatio* dicitur, si is non est constans, sed per accessiones invadit, & cor cum vi insolita contra costas pulsatur.

Acces.

Accessiones tam gradu, quam duratione sunt admodum variae. Subinde pulsus est magnus & durus, subinde parvus & debilis. In priori casu adsunt plerumque vitia cordis topica. In posteriori casu palpitatio cordis multa usplurimum stipata est anxietate. Pulsus saepe est intermittens, atque si is etiam extra accessiones eiusmodi sit, iure vitia organica colligi queunt, etiam si haec symptomata sine omnibus vitiis organicis & vice versa maxima aneurismata sine memoratis symptomatibus adesse possunt. Motus cordis nonnumquam adest in lipothymiis tremulus, qui vero plerumque est praecursor mortis proximus.

Caussae aut sunt circulationem sanguinis supprimentes, ita ut sanguis in corde stagnet, aut irritatione sua spasmus cordis producentes. In quavis cordis palpitatione interim spasmus adesse videtur, quia etiam permanentibus causis circulationem turbantibus symptoma tamen non est permanens.

Ad causas circulationem impediennes pertinent polypi atque aneurismata cordis & vasorum magnorum, indurationes & paralyes valvularum cordis, scirrhi & vomicae pulmonum, empyema & hydrops pectoris.

Inter causas magis per solum spasmus agentes pertinent congestiones sanguinis, vermes, sordes in primis viis calculi renum, vesicae felleae, animi pathemata, dispositio hysterica & debilitas. Symptoma quoque nonnumquam typum servat & ratione suae naturae inter febres pertinet intermittentes.

Morbus aut propter causas, aut propter sequelas semper est periculosus.

In priori caussarum specie sanatio non facile locum habet. Accessio ipsa saepe aegrum in situm horizontalem collocando imminui potest.

In reliquis caussis contendimus aut ipsas tollere, aut earum irritationem impedire, e. gr. in calculis per emollientia & demulcentia, atque in casu necessitatis per opium, quod eo totius ibi adhibere potest, ubi sensibilitas nervorum tantum praeternaturalis adesse videtur.

Quodsi morbus typum servat, & simul sedimentum urinae latericii coloris adest, sulphur auratum antimonii & cortex peruvianus multum profunt.

DE MORBIS PRIMARUM VIARUM.

Deglutitio difficilis.

Causae *deglutitionis difficilis* sunt :

- 1) Inflammatio & tumor in pharynge, ubi plerumque dolor in dorso sentitur.
- 2) Spasmus & paralytis pharyngis, quod e caussis constitutionis corporis praegressis agnoscendum est. Aegri quoque facilius solida quam fluida deglutire solent. Nonnumquam eodem tempore tumor linguae & glandularum proxime adiacentium simul adest, ut aegri neque loqui, neque deglutire possint. Quidam auctores hoc in casu hunc morbum *anginam convulsivam*.
- 3) Aliena corpora deglutita.
- 4) Dilatatio partis cuiusdam pharyngis praeternaturalis. Ita officulum cerasi talem dilationem producere & relinquere potest.

5) Obstructiones glandularum pharyngis, atque indurationes oris ventriculi callosae. Has suspicari licet, quum malum paulatim sine omni caussa manifesta ortum est, remediis consuetis pertinaciter resistit, & simul alii tumores glandularum in corpore adsunt.

Ubi caussa est paralytis, dolor raro adesse solet, qui potius cum spasmo est coniunctus. In spasmo oesophagi cibi solidi tantum usque ad locum spasmo correptum descendunt, & rursus tum eiciuntur. Dolor sub osse sterni atque inter humeros versus latus sinistrum simul adest, qui per potum calidum lenitur, per frigidum augetur.

In tumore opera est danda, ut is aut adstringatur, aut abscedatur.

Spasmus & paralytis tractantur, ut alii morbi nervosi, secundum suas causas. Talis deglutitio impedita saepe nihil aliud est, quam globus hystericus, qui autem non semper per opium solum cedit, sed usum aliorum remediorum narcoticorum requirit, & quoque per electricitatem nonnumquam tollitur.

In prolapsu pharyngis raro quidquam suscipere licet; iubendum est aegro, ut is una vice semper modicum comedat, ubi tum tempus nonnumquam medetur symptomati.

Tumores glandularum pro natura acrimoniarum obstruentium tractantur. Ut plurimum mercurialia ad salivationem usque exhibita sunt efficacissima. Camphora quoque tali in casu utilem se praestitit.

Difficultas deglutitionis in hydrophobia, ut etiam deglutitio per tussim & vitium epiglottidis impedita non huc pertinet.

Sic appellatur *defectus appetitus*, qui sequentes agnoscit causas :

- 1) Impuritates in primis viis.
- 2) Obstructiones in abdominis visceribus, ita ut bilis, & liquores gastrici qualitatem sibi non habeant convenientem.
- 3) Abusus potuum fermentatorum.
- 4) Abusus potionum calidarum & relaxantium.
- 5) Debilitas universalis.
- 6) Facile etiam perit appetitus, quodsi cibi cum nausea atque invite adsumuntur.

Ubi obstructiones viscerum abdominis adsunt, sulphur antimonii cum rhabarbato & quassia inservit.

Potus calidi & fermentati cum aqua frigida sunt permutandi, quae saepe sola etiam appetitum restituit.

Cibi cum nausea adsumpti continuo sunt educendi, quia illi per hebdomades in ventriculo haerere, eumque corrumpere possunt.

Debilitas ventriculi sola raro adest, saltem in ventriculo debili bona diaeta sufficere potest. Exercitatio corporis & perspiratio plerumque appetitum conservant, nisi alias obstructiones pertinaces sint causa. Saepe causa est irritabilitas hysterica, ubi appetitum vinum atque opium restituere possunt.

Appetitus morbosus.

Appetitus rerum insolitarum vocatur *pica* aut *malacia*. Fames praeternaturalis magna, ubi quidem cibi concoquantur, corpus autem non in ratione adsumptorum nutritur; *fames bovina* aut *bulimia*

salutatur. Quodsi cibi semper rursus evomuntur, tunc illud *fames canina* aut *cynorexia* nuncupatur.

Morbus fere semper est sequela vitiorum viscerum abdominis, quibus bilis & liquores gastrici singularem acquirunt acrimoniam. Laxitas quoque peculiaris oris ventriculi dextri causa esse potest. Pica tantum nonnumquam a peculiari inexplicabili autem nervorum conditione pendet, quae vero ut plurimum est transitoria, atque ordinarie tantum in febribus & graviditatibus occurrit.

Infantes saepe singulari feruntur appetitu adversus cretam, calcem aut arenam, & longe verosimillimum est, hoc non semper esse consuetudinem ineptam, sed saepe per instinctum naturalem produci, ad acidum in primis viis contentum corrigendum, atque adeo enitendum esse, ut haec causa per medicamenta purgantia & resolventia tollatur. Plerumque glandulae abdominis hic sunt induratae. Vermes quoque causa irritans esse possunt.

Pica crebro in morbis acutis observatur, nec adferri potest, semper eam in instinctu praeternaturali rationem suam agnoscere, sed ea saepe instinctus maxime salutaris esse videtur. Nisi res desideratae ita sint comparatae, ut illae immediate nocere queant, recte agitur, quodsi illae aegris porrigantur. Multum quoque hic in eo situm est momenti, num morbus sit in decremento aut adhuc in incremento. In posteriori casu quin immo res concedi possunt, quae secundum regulas consuetas sunt noxiae. E contrario in convalescentia eiusmodi cupiditates magis ex imaginationis facultate, quam ex instinctu physico nasci videntur, neque adeo generatim illis satisfieri licet.

In fame bovina plerumque acidum in ventriculo adest. Recte itaque in illa resolventia cum absorbentibus miscentur. Enititur praeterea, perspirationem per potus attenuantes atque corporis exercitationem promovere, quo pars acrimoniae educitur.

Ardor ventriculi.

Ardor ventriculi semper fere ex usu ciborum pinguium, stomacho existente debili, nascitur. Effectus acrimoniae rancidae optime per mixtionem acidi cremoris tartari essentialis cum magnesia debilitatur, quippe aer fixus in ventriculo evolutus acrimoniam mitigat, & sal medium inde enascens eandem educit. Nonnumquam opium exserit utilitatem. Stomachum ipsum contendimus pro re nata roborare.

Cardialgia.

Dolor vehemens in scrobiculo cordis cum anxietatibus & respiratione difficili *cardialgia* vocatur.

Symptoma servat paroxysmos, qui raro ultra spatium unius horae durant. Quodsi illud est nimium atrox, dolores cum spasmis & lipothymiis alternant.

Causa proxima est spasmus orificii ventriculi sinistri & diaphragmatis. Nonnumquam etiam musculi abdominales spastice contrahuntur. Dolor etiam in dorso saepe deprehenditur, ubi musculus diaphragmatis minor adhaesionem suam nactus est. Nonnumquam scretio frequens simul adest.

Cardialgiae nonnumquam per vomitum & diarrhoeas, saepe sine omni evacuatione sensibili solvuntur.

Causae sunt:

- 1) Dispositio hysterica, ubi e causis levibus spasmi oriuntur vehementes.
- 2) Irritatio & frige factio ventriculi per portionem frigidam, post exaestuationes, per aerem externum, per panem calidum, per nimium magnas nitri prius non soluti doses.
- 3) Cibi & medicamenta acria.
- 4) Vermes & saburra biliosa in primis viis.
- 5) Flatus, qui se per ventriculi inflationem & ructus protrusos manifestant. Is morbus germanice *Herzgespann* sic dictus infantum huc pertinet.
- 6) Stases sanguinis in ventriculi vasis ab haemorrhagiis consuetis emanantibus & suppressis.
- 7) Suppressio evacuationum aliarum naturae consuetarum, e. gr. sudores extremitatum.
- 8) Diatheses metastaticae quarundam acrimoniarum, e. gr. arthriticarum & rheumaticarum.
- 9) Magna vitia in hepate & ventriculo, e. g. calculi, indurationes atque ulcera.

In paroxysmis ipsis satis habemus, spasmus per remedia exaestuante atque emollientia sedare. Unguentum emolliens cum laudano permixtum in scrobiculum cordis infriatum insignem praestat utilitatem. Quodsi hoc non iuvat, ventriculo vesicatorium camphoratum imponitur. Contendimus praeterea extremitates per frictionem calefacere, atque in universum perspirationem promovere. Quamprimum spasmus est sublatus, enititur causas per remedia convenientia saepius iam indigitata tollere.

Colica.

Dolor in Intestinis appellatur *colica*. Alias tantum dolores in intestinis crassis vocabantur *dolores colici*, & dolores in intestinis tenuibus *dolores iliaci*. Nunc autem intelligitur sub passione iliaca, colica obstructione pertinaci & vomitu perpetuo stipata. In *Poitou* colica vehemens ex abusu vinorum acidorum fuit observata, & *colica pictionum* nominata. Nunc quaevis colica vehemens & pertinax, quae facile in paralyfin artuum terminatur, *colica pictionum*, vel quoque, quoniam inprimis medulla spinalis laborare videtur, *rachialgia* nuncupatur.

Quodsi dolor ex inflammatione intestinorum nascitur, colica proprie non solet appellari.

In quavis colica momentum rei in eo vertitur, ut impediatur, ne ulla inflammatio oriatur, quod ubique per remedia emollientia externa; ubi plethora adest, per missionem sanguinis; ubi obstructio est, per clysteres emollientes; atque ubi spasmus adest pertinax, per vesicatoria camphorata abdomini superimposita conficitur. Quodsi in obstructione pertinaci inflammatio iam adest, caute cum enematribus irritantibus est agendum. Fumus tabaci inflammationem promovere atque augere potest. Tutius saltem in casibus dubiis tartarus emeticus, qui simul etiam ut resolvens agit, assa foetida, atque oleum ricini, quod posterius quoque rursus per os dari potest, adhibentur.

Pro caussarum diversitate sequentes habentur species:

- 1) *Colica flatulenta*. Subiecta intestinis valde debilibus, irritabilibus autem instructa saepius doloribus colicis sunt exposita, quae subinde propter obstructions pertinaces periculosa

culosae evadere possant. Quodsi noveris, nullam causam crassam adesse posse, quodsi aegri alias nimium flatibus aggraventur, quodsi abdomen sit turgidum, sed a pressione externa non doleat, & dolor colicus situm intestini colli sequatur, suspicari licet, collectionem atque inclusionem flatuum causam dolorum esse, qui ceterum symptoma uniuscuiusque aliae speciei colicae esse possunt.

Externe unguentum emolliens illinitur, atque abdomen saepius permulcetur. Praeterea opera datur, ut alvus per sola enemata emollientia, aut saltem non admodum irritantia referetur; quod nisi sufficiat, saepe epithemata & clysteres ex aqua frigida profunt, quibus intestina plus obtrinent contractilitatis, & flatibus sese exonerant. Deinde contendimus, ut per bonam dietam & remedia roborantia nova productio & collectio flatuum nimia impediatur.

- 2) *Colica pituitosa*. Observantur colicae, in quibus saepe mucus viscidus splendens modo cum levamine, modo sine illo, per anum egeritur, qui *pituita virrea* appellatur.

Spasms vehementissimis sedatis atque egestionem muci levamen adferente exhibetur per aliquod tempus rhabarbarum. Quodsi vero deiectione non amplius allevatur, adhibenda sunt roborantia fortia atque austera. Alumen & terra catechu praeclaram hic habent utilitatem.

- 3) *Colica verminosa*. Infantes ac adolescentes saepe excruciantur doloribus colicis a verminibus productis, & cum eiectione horum ccs.

cessantibus. Dolor hoc in casu est mutabilis atque alvus raro obstructa. In Lapponia saepe colica observatur, quae vermicibus in aqua habitantibus (*gordius*) adscribitur.

- 4) *Colica biliosa*. Frequenter nascuntur dolores colici e sordibus biliosis, quin dantur colicae biliosae epidemice grassantes.

Proceditur hic in curatione ut in febris biliosa, tantum quod statim ab initio ratio habeatur inflammationis impediendae. Ubi proinde plethora aliqua adest, mittitur sanguis, impuritates educuntur, post spasmum quodammodo sedatum, per viam, quam natura ipsa sibi eligere videtur. Quodsi saburra nondum est soluta, perficitur eius turgescencia saepe per missionem sanguinis, & per vesicatorium abdomini superimpositum. Non facile hic rhabarbarum locum habet, aptiora sunt cremor tartari & pulpa tamarindorum manna edulcoratum. Ubi autem quoque haec pharmaca nimium tarde vires suas exserunt, potius adhibetur sal mirabile Glauberi. Quamprimum fordes aliquantum sunt solutae, contendimus illas per emeticum exturbare.

- 5) *Colica haemorrhoidalis*. Stases & congestiones versus systema venae portarum pariunt saepe colicas vehementes, ubi ratio e vestigio est habenda fluxus haemorrhoidalis restituendi. Ubi periculum imminet, mittitur extemplo sanguis in pede; ubi illud non adest, externe emollientia atque antispasmodica imponuntur, interne salia resolventia exhibentur, atque hirudines ad intestinum

rectum applicantur. Explorandum etiam est, num aliae adsint causae, per irritationem suam congestiones sanguinis ad vasa intestinalia producentes.

Huc etiam pertinet illa colicae species, quae in mulieribus e fluxu menstruo superpresso oritur, aut etiam semper eo accidente praecedit. Pharmaca aperientia, sanguinem purificantia & roborantia magni sunt hic usus.

6) *Colica hysterica*. Praeter emollientia atque opium in accessione ipsa, nitimur deinde causas irritantes manifestas per remedia antihysterica tollere. Ubi e. gr. animi pathemata praecesserunt, & bilem suspicari licet, adhiberi potest assa foetida cum quodam laxante permixta.

7) *Colica ab acribus ingestis*. Quodsi hic cibi sunt causa, conamur eos educere, si pharmaca acria, propinantur demulcentia ac oleosa. In acidis acribus commendata saepe fuere absorbentia, aer fixus autem cum illis sese evolvens denuo irritat, atque hic etiam melius est, potiones attenuantes atque obtundentes praebere. Quodsi arsenicum aut mercurius sublimatus sunt adsumpta, utiliter adhibetur praeter potum lactis largum in initio hepar sulphur salini, quo haec venena partim decomponuntur, partim obtunduntur. Praecipue autem nostrum est, sollicitos esse de iis hebetandis atque educendis. Utrique scopo satisfacit oleum ricini. Quodsi vero venenum iam in sanguinem transgressum fuerit, progrediendum est continuo ad usum olei anisi, quod non tantum est

est pharmacum leniens, sed etiam diaphoreticum.

8) *Colica saturnina*. Vapores saturni deglutiti aut etiam saturnina interne usurpata, vel ab insciis adsumta producant colicas, quae in sua vehementia colicae piætonum non cedunt, facileque paralyfes artuum, imprimis extremitatum superiorum, convulsiones, atque alia mala nervosa post se relinquunt. Hoc in morbo oleosa imprimis efficacia fuere reperta. Alii suaserunt usum aceti largum ad partes saturninas per hoc resolvendas, evacuationique aptas reddendas, quod vero per experientiam nondum sufficienter est confirmatum. E pluribus rationibus theoreticis mercurius commendari potest, cuius usus etiam per experientiam probatus est. Obstructionibus hic pertinacibus existentibus, magna cum utilitate oleum ricini adhibere licet. Raro morbus penitus sanatur.

9) *Colica rheumatica*. Sic appello quandam colicae piætonum speciem, doloribus atrocissimis cum doloribus partus in mulieribus maxima similitudine gaudentibus, obstructionibusque pertinacibus stipatam, quae facile paralyfin extremitatum post se relinquit, in subiectis nascitur, quae ad mala rheumatica sunt proclivia, & tantum per sudores frequentes & sedimentum in urina iudicatur. Nonnumquam est ea sequela febrium remittentium male tractatarum. Balnea calida, epithemata atque enemata emollientia, medicamenta resolventia, transpirationem simul promoventia, e. g. sulphur antimonii, mercurius

curius dulcis, & tinctura guaiaci volatilis sunt hic aptissima atque efficacissima remedia. Quodsi natura febrem excitat intermittentem, quod subinde contingit, cauti cum usu corticis esse, & plus fiducia in sulphure antimonii collocare debemus, quia alias paralyses forte remanentes facile fiunt incurabiles.

Colica sicca aut colica Americanorum nervosa, in qua vitriolus coeruleus efficaciter se praestitit, & colica in Iaponia frequenter occurrens, ibique per usum moxae atque acupuncturae sanari solita, huc pertinere videntur.

- 10) *Colica pittonum & damnoniorum*. Observata in Gallia fuit colica vehemens e vino acido, ut in Anglia e musto pomorum. Utraeque tam in vehementia, quam in curatione cum colica rheumatica conveniunt, nisi quod hic adhuc magis ratio sit habenda humorum attenuandorum, acidique tollendi gratia absorbentia cum remediis esse connectenda.
- 11) *Colica arthritica*. Podagra aut retropelli, aut materia, antequam in extremitatibus fuisset, in ventriculum atque intestina deiici, colicasque vehementes & perniciosas producere potest, ubi vero opera est danda, ut materia per epispastica & diaphoretica ad extremitates educatur.
- 12) *Colica catarrhalis*. Ita aptissime appellatur illa, quae in constitutionibus rheumaticis, post vehementem excalesfactionem, illique succedentem subitam frigesfactionem produciuntur. A rheumatica in eo distinguitur, quod
haec

haec non paulatim ut illa oriatur, sed subito atque extemplo post frigeſactionem invadat. Methodus hic antiphlogiſtica cum emollientibus medicamentis eſt ſimul omnino adhibenda.

- 13) *Colica ab acido primarum viarum.* Dantur homines ſingulari proclivitate ad acidum praediti, quod nonnumquam tam acre eſt, ut atrociffimas producat colicas. Hoc acidum plerumque eſt ſequela obſtructionum in viſceribus abdominis. In paroxyſmis praebentur antiſpaſmodica cum abſorbentibus, & deinde contendimus obſtructiones per reſolventia apta reſerare.
- 14) *Colica a metaſtaſi febrili.* Materia februm intermittentium deiicitur ſubinde in inteſtina, & parit colicas. Agitur hic ut in metaſtaſibus reliquis, niſi quod ſimul praebentur reſolventia efficacia.
- 15) *Colica ex obſtructione canalis inteſtinorum.* Sic e. g. faeces induratae, offacula fructuum horaeorum, calculi inteſtinorum & calculosae anguſtationes, partem aliquam inteſtinorum obturare poſſunt. Huc etiam pertinet colica ex hernia incarcerata exorta. In priori caſu ſola emollientia atque evacuantia locum habent, in altero caſu molimur herniam aut mechanicè, aut per epithemata e remediis emollientibus atque aqua frigida, aut per operationem reponere. Nix atque aqua frigida, ubi nulla adhuc nata eſt inflammatio, praeſtantiſſimum habent uſum.

Epithemata emollientia abdomini imponenda ſunt applicanda, ubi incarceratio ex annuli abdominis contractione ſpaſmodica oritur.

oritur. Ubi vero turgor intestinorum e tumore nascitur inflammatorio, e vestigio est operatio suscipienda.

Sedulo interim prius est inquirendum, num etiam revera hernia incarcerata sit causa colicae. Ad quod credendum adest causa, si dolor subito in annulo abdominis ortus fuerit, atque ibidem atrocissimus sit, & si hernia ante colicam reponi potuerit, quod iam fieri nequit.

Dantur casus, ubi intestina in se invicem detrusa sunt, atque eo ipso obstructionem producant pertinacem, ubi res facile ad vomitum faecum intestinalium evenit. Hic morbus appellatur *volvulus*.

Quidam medicorum hic commendarunt gastrotomiam, ut ita intestina explicari possint. Signa autem huius volvuli sunt incertiora, quam ut secundum ea operatio tam periculosa suscipi posset. Cum remediis emollientibus atque antispasmodicis, & quamdiu nulla adest inflammatio, cum epithematibus frigidis contenti esse debemus. Dantur casus, ubi pars intestini involuta separatur, & per intestinum rectum deiecitur. Casus interim mihi occurrit, ubi decem volvulos, quemvis eorum aliquot digitorum longum, atque intervallo quinque aut sex digitorum ab invicem in intestinis tenuibus deprehendi, quibus in casibus exulceratio quidem illorum naturaliter letalis esse debet, uti etiam acre evolutio eorum spontanea possit sperari.

In casu proxime memorato lumbrici fuerunt causa, nec adfuit obstructio aut vomitus.

eus. Quoniam aqua benedicta Rulandi ad unc. vj. spatio 24. horarum exhibita, ne minimum quidem habuit effectum, licet clysteres alvum referarent. Morbus ita erat comparatus, ut vermes quidem, at non facile tam multiplicem volvulum suspicari licebat. Aderat quippe quaedam Choreae S. Viti species, quae per octo dies continuos durabat, & deinde post stuporem praegressum cum morte claudebatur.

Volvulus itaque sine passione iliaca locum habere potest, nec quivis volvulus cum colica est coniunctus. Quoque dantur casus, ubi quodcumque intestinum praeternaturaliter angustatum est, aut generatim omnes glandulae abdominis intumescunt atque externae membranae intestinorum crassatae ut ad motum peristalticum sunt inertes.

- 16) *Colica e consensu*. Nonnumquam causa colicae nequaquam in intestinis ipsis sita est, sed agit per consensum. Sic calculi in renibus & vesicula fellea atrocissimas colicas producere possunt, ubi pariter emollientia, antiphlogistica atque antispasmodica locum habent.

Nausea & vomitus.

Utraque symptomata nonnisi gradu a se invicem differunt, semperque e motu ventriculi intestinorumque peristaltico praeternaturali nascuntur.

Est aliquis morbus, qui *ruminatio* vocatur, qui vero species quaedam vomitus esse videtur. Aegrum videre mihi contigit, qui continuo, quamprimum aliquid adsumisset, adsumptum rursus eructa-

eructabat, quod tum aut evomebat, aut rursus deglutire poterat, quod posterius quidem ille nutriendi sui gratia facere cogebatur. Causa erant lumbrici, aegerque sanitati fuit restitutus.

Motus peristalticus inversus oritur:

- 1) Ex inflammatione ventriculi partiumque illi adiacentium, ubi vero vomitus tantum pro symptomate habendus.
- 2) Ex erroribus diaetae.
- 3) Ex humorum collectione in ventriculo per refrigerium.
- 4) E congestionibus sanguinis versus ventriculum, quae plerumque sequela eiusdem percursus per lienem atque hepar impediti sunt.
- 5) E debilitate hysterica.
- 6) Ex obstructionibus viscerum abdominis, quae in initio mane vomituritionem, denique quoque vomitum ciborum adsumtorum parit.
- 7) Ex ulceribus & vitiis pharyngis.
- 8) E vermibus.
- 9) E metastasi. Sic arthritis & rheumatismus vomitum producere possunt. Vomitus quoque subinde ante accessiones podagricas praecurrit.
- 10) Per consensum e capitis laesionibus, atque in renum morbis.
- 11) In secundo graviditatis mense.

Quamdiu humores inutiles egeruntur, vomitus raro est noxius, nisi hi humores per irritationem demum colligantur, atque hoc in casu sane vomitus per sublationem irritationis esset tollendus. Quodsi vero nihil evomitur praeternaturalis, semper fere vomitus est sedandus, ne vires nimium

ex-

exhauriantur, congestionesque inflammatoriae producantur.

Conamur hoc in casu primum alvum per clysteres emollientes solvere, imperamusque unguenta emollientia atque antispasmodica in cordis scrobiculum inungi. Quum plerumque in vomitu vehementi extremitates quoque sint frigidiusculae, illae vino calido fricantur. Generatim opera datur, ut aeger in transpirationem collocetur, quod optime & tutissime per balnea calida fieri potest.

Ubi plethora adest, inflammatioque ventriculi est extimescenda, mittitur sanguis, aut ratio habetur haemorrhagiarum suppressarum restituendarum, atque emplastrum vesicatorium camphoratum ventriculo imponitur.

Inservit etiam vomitui sedando aer fixus, aut quod perinde est potio Riverii.

Quodsi nulla inflammatio est extimescenda, vomitus tamen non remittit, interne quoque aromatica ac opiata exhiberi possunt.

Vomitum sedato enitimur causas irritantes caute tollere.

Vomitum in gravidis plerumque est utilissimum, vomitus, e contrario in vulneribus capitis symptomatens longe periculosissimus.

Ubi renes laborant, plerumque secretio urinae est suppressa. Remedia lenia diuretica e. g. salia alcalina saepe ad liberationem ventriculi conferre possunt.

Diarrhoea.

Egestio alvina frequens, tenuis, quae semper fere aliquo ventris dolore & tenesmo est stipata, ubi quidem excrementa minime naturalem suam indolem habent, sed neque tamen a natura sua confecta

fuera in solidum recedunt, atque ubi aut nulla ad-
est febris, aut saltem tantum symptomatica, voca-
tur *diarrhoea*.

Diarrhoea ex iisdem causis nasci potest, quae
alias vomitum parere queunt. Praeterea adhuc ani-
mi pathemata huc pertinent. Ita facile diarrhoea e
pavore & metu oritur, quae vero est transitoria; tri-
stitia diarrhoeis pertinacibus ansam praebere potest.
Dantur etiam diarrhoeae epidemicae, quae plerum-
que e bilis corruptione nascuntur. Diarrhoea propter
nimiam intestinorum relaxationem habitualis fieri
potest. Et postremo diarrhoea e suppuratione &
resolutione intestinorum ptylaginosa oriri potest.
Diarrhoea in infantibus e dentitione occurrens iam
superius in sectione de dentitione est indicata.

Ut vomitus & diarrhoea in suis causis maxime
conveniunt, ita eandem etiam fere requirunt cura-
tionem, in qua eo diligentiores esse debemus,
quoniam per diarrhoeas totus nutritionis scopus red-
ditur irritus, facileque ex ea cachexiae & tabes
oriri possunt.

Momentum rei in quavis diarrhoea in eo ver-
titur, primo ut causae irritantes e medio tollantur,
& secundo ut intestinis nimia eorum debilitas &
sensibilitas adimatur, quae duae res in curatione,
quantum fieri potest, connectendae sunt.

Quodsi sordes biliosae sint causa, laxantia
antiphlogistica, inprimis pulpa tamarindorum, in
auxilium sunt vocanda.

Quodsi hae maxima ex parte sunt evacuatae,
aut saburra mucis magis adest, rhabarbarum exhi-
betur, quod, ubi signa acidi adsunt, cum absor-
bentibus, ubi vero multae tensiones spasticae simul
adsunt, cum tantillo opii misceri potest. Quodsi
vero magna intestinorum irritabilitas simul adest,

remiscetur gummi arabico, salab aut musco islandico.

Quodsi saburra ad turgescentiam cogi possit, eximie iuvat emeticum, quoniam eo simul motus peristalticus aliam recipit directionem.

Quodsi diarrhoeae e sanguinis congestionibus nascantur, uti hoc saepius in haemorrhagiis suppressis obtinet, accurate proceditur, ut superius in sectione de fluxu menstruo retento & suppresso doctum est.

Ubi tristitia est causa, plerumque circulatio sanguinis & secretiones sunt suppressae, quare hic recreatio animi ac exercitatio corporis summam curationis absolvunt. Inprimis enitendum est, ut transpiratio promoveatur, quod, ubi nullae amplius adsunt causae crassae, optime theriaca Andromachi perfici potest.

Nulla generatim diarrhoea est obstruenda, quamdiu aliquid praeternaturalis egeritur, de quo suspicari licet, non illud in praesentia esse productum. Hic etiam tamen conditionis virium, atque irritabilitatis intestinorum ratio est habenda. Quodsi illae sint debiles, haec vero insignis, mox aliquid cascarillae in auxilium adhibere licet, quem in finem etiam Simarouba nonnumquam est proficua.

Acrimonia, per evacuationem primarum viarum non educenda, per vesicatoria, resolventia, potionesque diluentes diaphoreticas est tollenda. Ut remedium resolvens parvae ipecacuanhae cum opio permixtae doses saepe praestantis sunt utilitatis. Quodsi debilitas atque irritabilitas est nimia, adstringentia fortiora, uti lignum capechense, terra catechu, atque alumen in auxilium adhibentur.

Ubi pus per diarrhoeas evacuat, saepe utile esse potest, quodsi illae cum demulcentibus sustentantur. Quodsi vero ulcus non simplici vice evacuat, tabes sequitur, quae neque ibi emanet, ubi intestina sunt corrupta.

In causis reliquis proceditur, ut prius in vomitu dictum est.

Fluxus coeliacus.

Quodsi per alvi deiectiones nullae faeces verae, sed cibi quidem resoluti, bile autem non permixti evacuantur, morbus *fluxus coeliacus* nuncupatur.

Creditum alias fuit, ad fluxum coeliacum semper deiectionem chymi esse necessariam, qui autem casus rarissime locum habet, licet observationes recentiores possibilitatem eius evincere videantur, quod per motum vasorum lacteorum antiperistalticum chymus egeri possit.

Causae huius deiectionis chymi sunt plerumque defectus aut qualitas bilis vitiosa, atque adeo obstructions in hepate, porro obstructions pancreatis & vasorum lacteorum, ac denique nimia intestinorum irritabilitas. Aut rhabarbarina cum adstringentibus aromaticis profunt, aut morbus tum plerumque est insanabilis.

Lienteria.

Quodsi cibi penitus sine omni mutatione deiciuntur, morbus est *lienteria*.

Causae pariter plerumque sunt aut hepatis obstructions, bilisque vitiosa, aut nimia intestinorum irritabilitas.

In priori casu rhabarbarina inserviunt, in posteriori nutritia & roborantia. Ubi bilis adest
suffi.

sufficiens, intestinis vero mucus deest, aegri tantum cibos demulcentes adsumere iubentur. Ubi autem bilis deest, amara praebentur, quorum praecipua sunt quassia & lignum campechense.

Fluxus hepaticus.

Deiectio fluidi rubicundo colore tincti sic appellatur.

A diarrhoea consueta hic morbus in eo distinguitur, quod raro aut nunquam cum eo dolor abdominis & tenesmus adsint, deiectionesque non frequenter, sed ad summum semel aut quater per diem contingant; a dysenteria per cursum suum chronicum & febris absentiam; atque a fluxibus haemorrhoidalibus in eo, quod fluidum sit homogeneum & tantum leviter rubro colore tinctum.

Aegri tempore obtinent speciem pallidam cachecticam, moriunturque tum tabe.

Fons humoris effluentis non semper est hepar, sed etiam saepe & plerumque in vasis mesentericis.

Causae huius rei sunt aut erosiones & resolutiones, aut etiam relaxationes in extremitatibus vasorum hepatis atque intestinorum. Et sanguis eo facilius in his circumstantiis penetrat, quo magis circulatio eius per congestiones est turbata.

Morbus est difficillimus ad sanandum, inprimis si is iam aliquantum radices egerit. Laxantia debilitant, nec iuvant. Missiones sanguinis propter cachexiam rarissime locum habent. Temperantia pariter sunt inepta, quum aegri magis sint frigiduli, quam calidi, pulsusque habeant parvum. Quod si evacuationes coercentur, plerumque anxietates oriuntur, aliaque symptomata adhuc peiora. Omnia, quae suscipi queunt, sunt, ut congestiones sangui-

nis impediamus, quod per emollientia atque antispasmodica, & per hirudines atque scarificationes moliri debemus.

Morbus niger.

Morbus quoque *fluxus spleneticus* salutatur, quia fuit creditum, humores hoc in morbo deiectiones nigros & foetidos semper e liene venire. Sed saepe est tantum sordium biliosarum deiectionis, ubi bilis per actionem systematis nervosi peculiariter atrum adsumsit colorem.

Plerumque etiam tales per vomitum egeruntur fordes nigrae, atque hinc morbus pro specie quadam cholerae haberi posset. Distinguitur autem ab ea in eo, quod is non uti cholera epidemice, atque in corporibus cholericis, sed tantum sporadice atque in temperamentis melancholicis, atque per animi pathemata lenta adfectis occurrit.

Nonnumquam materia egesta revera sanguis corruptus esse videtur, quod e sequentibus rationibus redditur verosimile: 1) Morbus nonnumquam post haemorrhagias in primis viis consequitur. 2) Subinde oritur in habitu humorum scorbutico. 3) Nonnumquam contingit, ut uno eodemque tempore excrementa consueta cum hac deiectione atra alterentur. 4) Saepe verus etiam prodit sanguis.

Morbus hoc in casu est indolis acutae, & habet dies criticos.

Id proinde in curatione est considerandus, utrum morbus similitudine cum dysenteria gaudeat, aut utrum e resolutione sanguinis scorbutica, aut e viscido & stagnante mucositate biliosa ortus fuerit, aut denique sequela congestionum sit haemorrhoidalium.

Nullò in casu excretio immediate est tollenda. Ubi morbus est indolis acutae, proceditur ut in dysenteria. Ubi qualitas humorum adest scorbutica, acidum vitrioli iuvat, atque in bile atra pulpa tamarindorum cum rhabarbaro & tartaro tartarificato. Ubi vires deficiunt, membra vino fricantur, aegri serum lactis vinosum bibere iubentur, & sensim sensimque roborantia amara exhibentur, quem in finem Simarouba saepe maximam praestitit utilitatem.

DE VIARUM URINARIARUM MORBIS.

Dolores e calculis.

Collectio arenae concrementorumque calculosorum in omnibus corporis visceribus locum habere potest; ea autem praecipue oritur in vesicula fellea, in renibus & vesica urinaria. Hic tantum de doloribus e calculis in viis urinariis nobis est sermo.

Tres inprimis casus distinguendi veniunt:

- 1) *Arena*. In hominibus aetate provectis cum constitutionibus rheumaticis atque arthriticis saepe excretio arenae albido-rubicundae observatur, quae non tantum missionem urinae difficilem reddit, atque supprimit, sed etiam irritatione sua colicas, vomitum aliosque spasmos efficere potest. Observationes feruntur, hanc arenam numquam adesse, ubi veri adsunt calculi, & vice versa nullos calculos esse extimescendos, ubi haec arena invenitur. Haec arena quoque non in renibus, sed demum in ureteribus atque in vesica urinaria prognerari dicitur.

2) *Calculus renalis*. Praesentia calculi renalis colligitur e pressione & dolore in regione lumbari, quo facile inflammationes in renibus, & motus spastici per consensum producuntur. Stupor extremitatis inferioris lateris adfecti, & retractio testiculi in eodem latere simul observantur. Haec sane signa per se sunt aliquantum ambigua, sed certiores hac in re reddimur, si simul aliae horum symptomatum causae detegi non possunt.

Quodsi calculus renalis non est nimium magnus, saepe in ureteres, atque inde in vesicam urinariam depellitur. Hoc in transitu plus minusve vehementes dolores, spasmus, horror, vomitus, convulsiones oriuntur.

Quodsi calculi renales in vesica urinaria diu commorantur, atque urina multas particulas arenosas in se continet, per hoc calculus fit renalis, & hae particulae arenosae in eo subsident.

3) *Calculus vesicae urinariae*. Hic pariter spasmus nascuntur, & difficultas in mingendo, ubi mictus saepe repentissime interrumpitur, atque iterum eo levatur, si aegri pronos se flectunt, pedesque divaricant; plerumque quoque sedimentum muci in urina adest, quod a pure in eo discernitur, quod hoc non, quemadmodum illud, aquam albo colore tingat. Viri irritationem, & pruritum in glande penis, & mulieres in urethra, gravitatemque in perinaeo sentiunt. Per catheterem tantum autem certiores fieri possumus, utrum calculus adsit, nec ne.

De causis calculi atque arenae non multum certi dicere licet. Dispositio ad hoc semper requiritur peculiaris, sine qua aliae causae numquam calculum producant. Ubi autem dispositio adest, vina acida, usus casei frequens, vita existente sedentaria omnino calculi ortum promovent; hinc etiam frequentius in Helvetia & Gallia, quam in Germania observatur. Facile quoque calculus generatur, ubi forte corpora aliena in vesicam sunt delata, cui materia terrea in urina contenta facile adhaerescere potest.

Ceterum materia calculi renalis & vesicae urinae eiusdem natura a materia arthritidis & calculorum bilis est diversa. Calculi vesicae fellicae multum materiae inflammabilis in se continent. Calculi vesicae urinae magis indolis terreo-calcareae sunt. Materies arthritica est alba, mollis, aequalis & facile resolvi potest; calculi vesicae urinae plerumque lamellosa quin immo subinde crystallisata forma gaudent.

In curatione duo respiciuntur fines; primo, ut irritatio ab arena & calculis producta tollatur, & secundo ut calculus ipse e corpore eliminetur.

Licet arena & calculus immediata irritationis causa sint, aegri tamen saepe quiete fruuntur, & symptomata saepissime per alias causas excitantur, e. gr. per vermes atque impuritates in primis viis, per animi pathemata, praecipue per iram, per congestionem sanguinis, in haemorrhagiis suppressis & consuetis.

Quum ex irritatione facile nasci queant inflammationes, inquirendum primum est, num adsit plethora, atque utrum haemorrhagiae impeditae & suppressae sint, an minus. Hoc in casu inserviunt

ro re nata missio sanguinis, evacuationes locales per hircudines aut scarificationes.

Hac plethora sublata, aut ea nulla praesente, adhibentur externe epithemata emollientia, atque interne propinquantur antispasmodica cum demulcentibus. Simul investigatur, num aliud irritamentum, e. g. saburra biliosa adsit, quam contendimus per evacuationes lenes educere.

Quodsi dolores diu durant, nec adest inflammatio, plurimum per usum aeris fixi efficere licet, quo dolores saepe & mox sedantur, inprimis si adest mucus, qui stagnatione sua ex parte irritationem produxit. Vid. *Aer fixus*.

Secunda curationis pars respicit ad educationem atque arenae & calculorum sublationem.

Ubi tantum adest arena, multum emolumenti a remediis lenibus diureticis, diaeta existente bona, exercitatione corporis sufficiente, perspirationeque promota expectare licet: ubi insimul materiae rheumaticae atque arthriticae forte in corpore haerentis ratio est habenda. Inserviunt proinde gummi guaiaci, sulphur antimonii, succus herbarum antiscorbuticarum recentium & remedia mercurialia. Inter diuretica pertinent uva ursi, baccae & lignum iuniperi, licet hic semper in eo momentum rei vertatur, ut exitus arenularum per diuretica lenia promoveatur, quem in finem adeo quodvis diureticum valet, taliaque eligi possunt, quae aegro minimum irritationis faciunt, & tamen mictionem promouent. Hanc arenam materia febris intermittentis in corpore delitescens quoque parere potest, ubi tum cortex chinae atque aer fixus insignem praestant utilitatem.

Calculos ipsos resolvere, semper adhuc est inter artis desiderata. Venditantur quidem felices obser-

observationes cum sapone, aqua calcis vivae, testis ovorum combustis, aere fixo, thermis carolinensibus, uva ursi aliisque medicamentis. Vel autem nullus adfuit calculus verus, sed tantum arenulae, aut pharmaca tantum per aliquod tempus profuere, aut ea etiam per usum nimis crebrum nocuere. Nihil itaque, quam operatio sola remanet, quae vero etiam ipsa tantum in calculis vesicae locum habet, quamquam non desint casus, quod in calculo renum tumor extrinsecus increverit, e cuius apertura calculus eximi potuit.

Mictio impedita.

Tres huius mali species distinguuntur, maximam partem gradu inter se discrepantes:

- 1) *Dysuria*. Quodsi urina non facile exonerari potest, nullae tamen amplius molestiae notabiles inde oriuntur, illud *dysuria* vocatur.
- 2) *Stranguria*. Quodsi urina tantum per stillicidium, & cum dolore emittitur, tunc *stranguria* salutatur.
- 3) *Ischuria*. Hic adsunt conatus mingendi acerbissimis doloribus stipati, nec tamen minimum urinae emittitur, ubi simul vesica turgescit, sensum gravitatis in abdomine, & saepe tumorem in ossibus pubis producit.

Causae aut in viis ipsis urinariis continentur, aut per consensum agunt. Praecipue earum sunt:

- 1) Inflammatio renum, ureterum, vesicae atque urethrae.
- 2) Congestiones sanguinis ex haemorrhagiis suppressis & consuetis.

- 3) Calculi renales & vesicae.
- 4) Collectio muci, cui aut irritatio calculorum ansam praebet, aut quoque per dispositionem peculiarem, non secus ut in colica pituitosa, producitur.
- 5) Spasmi aut e causis parvis, debilitate hysterica praesenti, aut etiam e vermibus, sordibus in primis viis acribus, arenulis & calculis producti, eo facilius emissionem urinae supprimentes, si iam vitia topica in renibus adsint.
- 6) Intumescencia vesicularum seminalium, ulcera, indurationes atque excrescentiae carnosae in viis urinariis atque in prostata, quae omnia sequelae gonorrhoearum perperam tractatarum esse possunt. Tumor vesicularum seminalium & prostratae saepe producitur, quum semen, eiaculandum, per spasmum retinetur.
- 7) Diuretica fortiora, usus e. gr. cantharidum incautus.
- 8) Potulenta aut minus recte fermentata, aut adhuc in fermentatione comprehensa.
- 9) Relaxatio & debilitas vesicae urinariae.
- 10) Pressio uteri in vesicam tempore graviditatis.

In inflammationibus methodus antiphlogistica prorsus observatur. Congestiones sanguinis contendimus per missionem sanguinis, per restitutionem haemorrhagarum solitarum & per emollientia atque antiphlogistica tollere.

Ubi mucus adest, inquiritur, utrum is a calculis producat, an vero e dispositione gignatur peculiari. In priori casu inservit aer fixus, in posteriori pharmaca roborantia atque adstringentia.

In

In spasmodicis ad irritationis causas respicitur, & simul emollientia atque antispasmodica adhibentur.

Ubi tumor vesicularum seminalium & prostaticae causa est (quod colligitur, si aeger dives sit seminis, atque ejaculatio eiusdem difficillime procedat, atque accessio post exonerationes pollutionesque suppressas consequatur), quaevis irritatio aegro adversus sexum sequiorem est evitanda, dietaque tenuis servanda. Ad semen adunatum evacuandum, propinantur diuretica & demulcentia. Extra paroxysmos ad congestionem humorum versus partes genitales imminuendas, utiliter camphora adhiberi potest, uti etiam ab altera parte roborationis partium solidarum, sanationisque ulcerum aut relaxationum ratio est habenda.

In ulceribus, indurationibus & carnositatibus, raro aut nunquam alia ratione, quam mechanice, hoc est, per candelas opitulari licet. In casibus etiam ipsis, ubi malum e causis venereis originem ducit, nihil mercurialia iuvant.

Ubi cantharides sunt causa, camphora in emulsionibus exhibita vires exserit específicas. Adhibentur praeterea, uti, ubi potus fermentati sunt causa, externe emollientia, atque interne demulcentia.

Ubi debilitas vesicae adest, inquirendum est, utrum haec debilitas e vitio systematis nervosi universali oriatur, an vero sit tantum localis, atque e retentione urinae forte nimium diuturna orta. In priori casu saepe per roborantia & diuretica succurrere licet; in posteriori natura ipsa opitulatur, aut morbus manet insanabilis.

In graviditatibus saepe obliquitas uteri est causa, ubi opera danda, ut ea secundum artis obstetriciae leges tollatur.

Quodsi

Quodsi adest ischuria perfecta, nec catheter applicari potest, periculumque imminet, paracentesis vesicae est refugium.

- 1) Vitium in renibus adesse potest, quo secretio urinae tota supprimitur, nec ullum adest molimen urinam mittendi, atque adeo nullus dolor nullaque signa collectionis urinae in vesicula adsunt. Hoc in casu tumores oedematosi facile nascuntur, morbusque raro est sanabilis, quia renes plerumque sunt destructi. Ea ischuria renalis vocatur. Similes sequelas vitia atque obstructions ureterum exhibent.
- 2) In missione urinae sic satis commoda quoque collectio urinae praeternaturalis in vesica, extensioque eiusdem oriri, ischuriamque ut sequelam post se trahere potest. Hic sentitur tumor in abdomine, & verisimiliter vesica fit scirrhusa atque insensibilis, propterea etiam nullus adest dolor. Curatio hic tantum palliativa per cathetrem habet locum.

Mictus cruentus.

Quodsi cum urina sanguis exoneratur, morbus vocatur *mictus cruentus*. Solum sanguinis stillicidium ex urethra e congestionibus haemorrhoidalibus oriri potest, quod tum *haemorrhoids penis* saluatur. In gonorrhoea venerea, evacuationeque seminis nimia sanguis quoque prodire potest, quod pariter mictus cruentus non vocatur.

Ceterum plerumque hic morbus dysuria est stipatus, ex iisdem nascitur causis, simileque tractatur ratione.

Incontinentia urinae.

Impotentia urinam apud se retinendi ita vocatur.

Causa illius aut in vesica ipsa, aut in eiusdem sphinctere est sita.

Vesica nimium irritabilis esse potest, quodsi ea est inflammata, aut nimia ciborum acrium copia, remediaque diuretica sunt adsumpta. Ea etiam, ut in graviditatibus, tantopere premi potest, ut sphincter resistere nequeat.

Sphincter ipse debilitatus atque paralyticus esse potest, aut e caussis universalibus, aut e mora calculi diuturna, cicatriceque post lithotomiam nimium callosa, a retentioneque urinae nimium diuturna.

Ubi irritabilitas vesicae est nimia, emollientia & demulcentia adhibentur. In debilitate cum roborantibus, adstringentibus & diureticis periculum facere licet, quae aut cito aut numquam iuvant.

Diabetes.

Quodsi praeternaturaliter magna urinae copia exoneratur, atque ex ea tabes nascitur, morbus *diabetes* nuncupatur, qui ceterum longe rarissime occurrit.

Dantur casus, ubi urina quidem non nimium copiosa emingitur, sed qualitatis est praeternaturalis; ita e. gr. potulenta adsumpta nonnumquam sine mutatione deliciuntur. Auctores hunc morbum *diabetem spurium* appellare solent.

Quaedam *diabetis chylosi* species quoque datur, ubi nimirum chylus per vasa lymphatica immediate in vesicam defertur. Plerumque urina est odoris & saporis expers, in calore minime coagulatur, atque
adeo

adeo non est lymp̃ha, ex illa autem omnino substantia faccharata secerni potest, & per fermentationem illa fit acida; est ea proinde verosimiliter productum chyli proximum, & sequela vis assimilatio- nis deficientis. Utplurimum obstructions perti- naces, atque ulcera clausa, debilitas cutis & sy- stematis lymphatici, & generatim omnes causae morborum tabidorum, hic etiam sunt causa.

Agitur proinde secundum indicationes diver- sas, eodem plane pacto, ut superius in morbis tabidis est dictum. Ratio medendi autem utpluri- mum est irrita, quoniam constitui nequit, utrum vitium in instrumentis urinae secretoriis, an vero in prava qualitate universi systematis lymphatici consistat, quod posterius interim verosimillimum esse videtur, quia saepe multo maior copia urinae exoneratur, quam fluida adsumpta foere, quare re- sorptio cutanea nimium magna esse debuit. In priori casu interim cortex chinae & balnea frigida, ut in posteriori tinctura cantharidum, ad relaxatio- nem vasorum tollendam, proficua esse possunt.

DE MORBIS PARTIUM GENITALIUM.

Gonorrhoea benigna & fluor albus.

Effluxus feminis aut muci ex urethra non e causis venereis ortus appellatur *gonorrhoea benigna*. Quodsi effluxus non per stillicidium, sed simul & semel contingit, *pollutio* salutarur.

In sexu sequiori hic morbus *leucorrhoea* seu *fluor albus* appellatur.

Ubi humor per stillicidium egeritur, potius mucum dilutum, quam semen suspicari licet; uti

in mulieribus mucus plerumque tantum e glandulis vaginae egreditur, etiamsi non desint casus, ubi mucus ex utero veniat, qui hoc in casu plerumque est scirrhusus.

Effluxus nonnumquam est acris, flavus & putreformis, nec est productum suppurationis aut acrimoniae venereae, quod e circumstantiis praegressis diiudicari potest.

Quoque nonnumquam talis humor inter glandem penis & praeputium se prodit, qui pariter non venereae est originis.

Effluxus huiusmodi est sequela congestionum vehementium versus partes genitales, & debilitatis singularis. Acrimonia rheumatica saepe quoque est eiusdem caussa.

In priori casu temperantia tam physica, quam moralia iuvant, atque in posteriori balnea frigida & roborantia austera, cum diaeta accurata nec nimium nutrienti. Congestionibus e glandulis obstructis ortis resolventia exhibentur efficacia, e. gr. sulphur antimonii, gummi ammoniacum, & guaiacum & similia.

In viris eiactulatio feminis per easdem caussas impedire potest, quae deiectionem urinae morantur, ubique proinde idem inscipitur.

Satyriasis & Priapismus.

Erectio penis praeternaturalis cum voluptatis sensu vocatur *satyriasis*, ubi vero sensatio voluptuosa abest, aut potius dolor adest, *priapismus* nuncupatur.

Datur priapismus periculosissimus indolis acutae, aegros plerumque intra septem dies trucidans, apud nos autem quam rarissime occurrens.

Causae

Causae satyriaseos & priapismi apud nos occurrentis sunt consuetissimae:

- 1) Urina acris noctu, aut ex aliis causis adunata.
- 2) Calculi renales & vesicae per irritationem agentes.
- 3) Sensibilitas systematis nervosi singularis. Hic morbus ita saepe in melancholicis, & tanquam symptoma hydrophobiae observatur.
- 4) Acrimonia humorum peculiaris. In scorbuto & scabie vehementi hic casus non est insolitus.
- 5) Inflammatio in urethra, uti hoc e. gr. in gonorrhoea venerea saepe obtinet.

Nitimur has causas secundum regulas saepius iam indicatas tollere.

Camphora hic nonnumquam vires exserit specificas.

Nymphomania.

Salacitas mulierum singularis, quae, nisi illi satisfiat, in deliria & convulsiones degenerare potest, vocatur *nymphomania*, *metromania*, seu *furor uterinus*.

Semper hic causa est aut congestio sanguinis versus partes genitales vehemens, aut acrimonia humorum singularis, aut sensibilitas systematis nervosi peculiaris, cui modo iam indicato, & pro re nata est occurrendum.

Quodsi partes genitales sunt turgidae, cataplasmata e daucis radis atque aqua frigida profunt.

Hic etiam camphora aut per se, aut cum refrigerantibus, aliisque pharmacis necessariis utiliter misceri atque adhiberi potest.

Excrescentiae uterinae.

Auctores excrescentias uterinas in *molam* & *polypum* distinguunt. Mola cum utero per vasa est connexa, atque aut e humoribus extravasatis, aut ex ovulis intereuntibus formari potest, quo in posteriori casu illae conceptus spurii vocantur, cuiusmodi, secundum observationes, etiam in virginibus ipsis locum habere possunt. Polypus cum utero unam eandemque substantiam constituere, & tantum productio illius esse dicitur.

Molae sic satis frequenter occurrunt, & saepe haemorrhagias pertinaces & vehementes excitant. Haud raro etiam speciebus partus dolorum ansam praebent, per quos illae quoque saepe extruduntur. Ubi natura hoc non efficit, auxilium chirurgicum subvenire debet, si eas alioquin attingere licet.

Uterus scirrhusus.

Uterus scirrhusus saepe est fluoris albi benigni, haemorrhagiae diuturnae causa, & plerumque spasmis universalibus est stipatus.

Quodsi morbus fastidium quoddam attigit, curatio fieri nequit, atque aut ulcera cancroso aut tabes oriuntur.

In morbi initio, quod vero rarissime observatur, nonnunquam per cicutam & mercurialia aliquid efficere licet, quoniam is semper fere tantum ex acrimonia venerea & scrophulosa nascitur.

Spasmi hoc in morbo occurrentes cum malo hysterico facile permutari queunt, a quo vero illi, tam quoad causas, quam quoad curationem plurimum differunt, ut etiam generatim non verosimile

videtur, hos spasmos rationem sufficientem tantum in uteri vitio habere.

DE GRAVIDARUM MORBIS.

Symptomata systematis nervosi.

Systema nervosum saepe primo graviditatis mense ratione peculiari invaditur. Oritur nimirum nausea & vomitus sine omni errore diaetetico, & sine omni occasione ac causa manifesta. His subinde dolores ventris, capitis & dentium adsociantur. Et postremo appetitus omnino singularis rerum insolitarum observatur.

In omnia haec symptomata ars se immiscere non debet, quia illa facile & sine detrimento transeunt, nec facile tolli queunt. Vomitus saepe est maxime salutaris, viscera purgat, & puerperium facile promittit. Dolores sunt transeuntes, atque opium hic maxime noxium foret. Appetitui nitimur, quantum fieri potest, satisfacere. Ubi vero nec hoc contingere potest, sequelae admodum noxiae non sunt extimescendae.

Plethora.

Quoniam fluxus menstruus cum initio graviditatis cessat, neque tamen omnis sanguis, alias effluens, in nutritionem infantis converti queat, plethora plerumque mense secundo aut tertio compareret, ubi natura saepe per haemorrhagiam narium sibi opitulatur, nonnunquam autem etiam dolores capitis vehementes & congestiones in alias partes producuntur. Ubi hoc observatur, ad missionem sanguinis progredimur, posthabita regula practica:
in

in medio demum graviditatis tempore sanguinem esse mittendum. Missiones sanguinis tamen in pede libenter evitamus, libentiusque in brachio administramus. Contendimus etiam articulum temporis observare, quo alias fluxus menstruus adesse solebat, praesertim si abortus sit extimescendus. Nisi interim congestiones sunt magnae, & gravida est primipara, aut iam saepius feliciter peperit, opera est danda, ut cum temperantibus atque antispasmodicis contenti esse possimus, neque vires inutiliter debilitemus. Natura fluxum menstruum non supprimeret, quodsi sanguine tam facile carere posset.

Quodsi vero iam abortus praegressi fuerint, gravida missionis sanguinis sit admodum adsueta, congestiones versus pectus propter constitutionem aegrotae debilem aliquantum sint extimescendae, & gravida alias sit robusta, non omnino missio sanguinis, indicationibus plethorae praesentibus, est negligenda.

Obstructio alvi, & Dysuria.

Utraque symptomata e pressione uteri extensi in intestina & vesicam urinariam oriuntur.

Obstructio alvi collectioni impuritatum, quae post partum noxias sequelas post se trahere possunt, occasionem potest praebere, quare enitendum est, ut alvus per motum corporis, clysteres, & laxantia lenia semper aperta servetur, tanto etiam magis, quum inde etiam facile spasmus nasci possint, qui dispositione praesente facile abortui animum praebent, aut saltem ad illum contribuere possunt.

Dysuria oritur saepe e situ uteri obliquo, ubi manus obstetricatoria os uteri rursus in situm re-

ducere debet. Os uteri plerumque tum adversus ossa pubis versum est, ac pressione proinde versus posteriora opus est.

Oedema pedum atque anasarca.

Collectio humorum in tela cellulosa nasci potest in graviditate partim e pressione mechanica in vasa, partim etiam e debilitate, quamvis graviditatem comitante, quod symptomata superius indigitata, in graviditatis initio confirmant.

In utroque casu raro illae sequelam post se trahunt, & per partum tolluntur, ita ut illarum gratia nihil sit suscipiendum.

Quodsi autem in graviditatibus hydrops e suis causis propriis & consuetis oriatur, status est periculosior; facile tum infans in utero materno moritur, aut per abortum exturbatur, & nisi hic omnia sponte & feliciter procedant, facile gravis ita viribus exhauriri poterit, ut vita eius in periculo versetur.

Hydatides.

Ingens nonnunquam e gravidis copia aquae exoneratur, ita ut quis seduci potest ad credendum, membranas secundinarum esse disruptas, & fore, ut abortus consequatur. Attamen saepe hoc non contingit. Quare autumare licet, hydatides hoc in casu adfuisse, quae nunc per augmentum foetus disrumpuntur. Nisi proinde hoc in casu alia abortus imminuentis signa adsint, nihil etiam est suscipiendum, sed quiete, quae sequentur, sunt expectanda.

In variis gravidis manet fluxus menstruus fere ad finem graviditatis sine intermissione, in multis tantum usque ad tempus medium, atque in aliis tantum per menses priores. Fieri etiam potest, ut is, ubi iam emanaserat, tamen durante graviditate semel redeat.

Quodsi hoc in casu ultimo in nullam occasionem externam, aut causam internam morbosam culpa transferri queat, gravida sit admodum plethorica, primipara, aut saltem abortum nunquam passa fuerit, non est quod timeatur.

Quodsi vero haemorrhagia oriatur, quae secundum computum temporis pro fluxu menstruo haberi nequeat, quae laxitate mammarum est stimulata, & cui manifeste in oculosque incurrentes causae occasionem praebuere, aut in muliere valitudinaria ad spasmos abortumque proclivi occurrat, casus eo magis attentionem meretur, quo propius tempus partus est.

Hoc in casu anquiritur, quid congestioni sanguinis versus uterum occasionem praebere potuerit, annon violentia externa in culpa sit. In omni casu respicitur, num vera adsit plethora, atque in eo casu pertunditur vena, temperantia praebentur, cataplasmata emollientia ventri applicanda ordinantur, & quies commendatur.

Quodsi sordes in primis viis & flatus sint spasmorum causa, alvus leniter pulpa tamarindorum & manna laxatur, & per clysteres promovetur. Quodsi acrimonia & resolutio humorum corporis sit causa, aegrum acidum vitrioli attenuatum bibere iubemus. Et si soli adsint spasmi hysterici, tantillum opii iuxta emollientia & demulcentia exhibetur.

Quamprimum causae irritantes sunt sublatae, roborandi symptomatumque futurorum evitandorum causa aliquantum corticis peruviani exhibetur, ubi vero attendendum est, ne is alvum adstringat, quo in casu potius cortice cascarillae uti debemus.

Solutio placentae evenit plerumque a violentia externa. Placenta quoque subinde collo uteri connexa est, & solvitur in eiusdem dilatatione. In utroque casu nihil in effluxu sanguinis magno quam partus artificialis relinquitur, qui non nimis diu est auferendus, imprimis si motus spastici simul adsunt.

Abortus.

Quodsi haemorrhagia est nimia & diuturna, nec per remedia indicata tolli potest, verendum est, ne placenta sit soluta, atque hoc in casu abortus sequitur, nisi ante contendimus foetum ex utero extrahere.

Quodsi haemorrhagia tamdiu durat, dum alias fluxus menstruus adesse soleret, pariter abortus est extimescendus.

Solae congestiones versus uterum fortes quoque, uti violentia externa, abortum producere possunt, non praegressis haemorrhagiis diuturnis.

Uterus quoque per laesiones praegressas, abortusque frequentiores ita dispositus esse potest, ut sub certo gradu extensionis eius semper consequatur abortus, causis tamen aliis minime praecedentibus.

Denique quoque alii morbi, ut febres, colicae vehementes, convulsiones, & generatim tales, qui irritant & debilitant, causa abortus esse possunt.

In omnibus his casibus agit medicus secundum duas regulas: Primo, ubi incerti sumus, placentiam esse solutam, ubi causae manifestae se offerunt, de quibus speratur, eas superari posse, ubi non iam abortus frequentiores praecesserunt, conamur per missiones sanguinis, temperantia antispasmodica, evacuantia lenia, atque emollientia externa congestionem versus uterum tollere, & foetum conservare.

Quodsi vero haemorrhagia sit nimis vehemens, nec coerceri possit, si membrana decidua simul deiiciatur, si infans iam se moverit, & tunc nullus motus amplius animadvertatur, si simul dolor lumborum vehemens, & sensus gravitatis in pelvi percipiatur, foetusque subito descendat; si facies pallescat, mammae flaccescant, & si frequentiores compareant horrores, non tum gravida per missiones sanguinis atque medicamenta ulterius est enervanda, eo minus committendum est, ut haemorrhagia fiat nimia, sed providendum est de iis, quae ad extractionem foetus artificialem pertinent, imprimis si iam membranis ruptis liquores projecti fuerint.

Quamdiu vero nulla adest haemorrhagia, nec liquores eruperunt, praestat, propulsionem foetus, etiam ubi credibile videtur, infantem esse mortuum, a natura expectare; quia tum, si uterus ultro ad contractionem proclivis est, omnia facilius procedunt, nec tam facile haemorrhagia fuerit extimescenda.

Post abortum puerpera tractatur, ut proxime his in morbis puerperarum indicabitur.

Complicatio graviditatis cum aliis morbis.

Difficulus hic regulae universales praescribere queunt. Regula sane est semper: magis vitae matris, quam foetus rationem esse habendam. Sed adesse possunt circumstantiae, necessitatem nobis imponentes, ubi magis ad conservationem foetus, quam matris erit respiciendum.

Id saltem certum est, nisi alias medicamenta nimium irritantia & debilitantia adhibeantur, raro inde effectus noxios in foetum redundare posse. Ipsa etiam emetica, indicationibus necessariis praesentibus, cautioneque sufficienti adhibita, tuto exhiberi possunt. Multae gravidae salivationem perpeffae fuerunt, & tamen foetus vegetos pepererunt. Hic est casus, ubi medicus specimina iudicii sui practici exhibere queat, quod quidem sane corrigi atque augeri, addisci autem non potest.

DE MORBIS
PARTURIENTIUM, LACTANTIUM,
ET PUERPERARUM.

Dolores spurii.

Quaevīs irritatio, seu ea nascatur e causis sufficientibus, seu e debilitate atque sensibilitate peculiari, *doloribus spuriiis* ansam praebere potest, quibus gravida aut nimium exhauritur viribus, aut partus nimium maturatur.

Hae causae irritantes sunt:

- 1) Plethora & congestiones ex illa oriundae.
- 2) Sordes biliosae acres & vermes in primis viis.

3) Debilitas singularis, aut indolis hystericae, aut post infirmitates praegressas relicta.

Dolores hi spurii a veris in eo distinguuntur, quod illi magis e spasmis intestinorum consistant atque in uterum quidem agant, sed aperturam illius magis contrahant, quam dilatent.

Ubi vires sunt integrae, veraque adest plethora, per missionem sanguinis non tantum hi dolores atroces tolli, sed etiam partus allevari, ac multis sequelis noxiis intercedi possunt. Necessarium est, ut hoc exploratum sit, quia alias vires inutiliter atteruntur, & per hoc plane partui difficili, aut sequelis nimium noxiis occasio datur.

Ubi impuritates in primis viis adsunt, & colicam gignunt, laxantia lenia mannata inserviunt; sed ubi vermes & nimia saburrae copia adest, non ibi tentandum per evacuantia omnia cogere velle, quia hoc nunc nimium debilitaret. Enitendum proinde est, ut irritabilitas per cataplasmata emollientia & clysteres infirmul minuat.

Spasmi hysterici, minime per causas manifestas producti, facile per opium domari possunt.

In viribus exhaustis alimenta nutrientia, atque decoctum corticis peruviani praebentur.

Partus difficilis.

Causae partum remorantes sunt aut tales, quae spasmus in orificio uteri producant, atque adeo omnes illae, quas nos proxime ut causas dolorum spuriorum adtulimus; aut adest defectus virium ad partum requisitarum; aut vitia uteri topica adsunt, aut foetus praeternaturali gaudet situ.

Per missionem sanguinis, plethora vera praesenti, saepe partum quam maxime levare & promoveri posse, inprimis si ea in pede instituitur,

res per experientiam est stabilita. Sed necesse quodque est, ut casus hic admodum obtineat, ut vires per plethoram sint suppressae. Ubi enim vires revera desunt, fieri nequit, quin missio sanguinis longe sit periculosissima.

Sordes biliosas causam partus difficilis esse posse, inde colligere licet, quoniam vomitus spontaneus atque enema, partu imminente, felicissimo stipentur successu.

Ubi proinde has impuritates suspicari licet, non nocebit laxans exhibere, quod ad spasmos praecavendos ac leniendos, imprimis si partus statim immineat, nec illud sufficientes exseruit vires, clystere promoveri potest.

Quodsi sapor amarus manifestus linguaque impura adest, nihil est dubitandum emeticum exhibere, quum nobis natura ipsa hic tam luculento praeceat nutu.

Debitate praesenti, laudanum liquidum Sydenhami aqua quadam aromatica permixtum magnae est utilitatis. Tollit spasmos, roborat vires, atque agit specificè in uterum.

Ad remedia revera pellentia adhibenda rarissime adest ratio. In periculum venimus, haemorrhagiam debilitantem excitandi. Plerumque etiam laudanum sufficit, si illud in loco exhibeatur adequato.

Dantur casus, ubi partes irritabilitate destituuntur, atque adeo utero contractibilitas sufficiens deest. Quo in casu epithemata ex aqua frigida praestantis subinde sunt utilitatis.

Ruptura uteri, quae per dolores vehementes & perpetuos post praegressum convulsivum motum foetus, per maiorem abdominis extensionem & per orificium uteri rursus contrahens se prodit, est letalis.

139
letalis. Ad foetum conservandum hic tantum sectio
caesarea superest.

Dolores post partum.

Dolores post partum raro in mulieribus, primo partu, atque alias valetudine vegera fruentibus, excitantur. Saepe quoque ad fluxus lochiorum promovendos inserviunt. Quodsi vero illi sunt nimium vehementes, nostrum est, opitulari.

Dolores post partum saepe ab inepra & praematura placentae solutione oriuntur. In plurimis casibus bonum est, deiectionem placentae naturae relinquere.

Mox partu peracto in eo studium ponimus, ut abdomen puerperae deligetur. Quod vero non semel & simul nimium vehementer fieri debet, sed ligaturam praestat omni quadrihorio aut spatio sex horarum arctius adstringere.

Quodsi deinde dolores post partum tam vehementes sunt, ut periculum inde sit extimescendum, exploratur, num usquam irritatio adsit.

Quodsi forte fluxus lochiorum non satis recte procedere velit, atque impuritates adfuerint, tinctura rhabarbari aquosa cum laudano permixta, epithemata ac enemata emollientia inserviunt.

Quodsi vero fluxus lochiorum simul est nimis vehemens, constitutio aegrotae est firma, atque iam lac in mammis percipitur, missio sanguinis est summe necessaria, ad inflammationem praevertendam.

Nitrum cum decocto avenaceo ad bibendum simul ut temperans praebetur.

Quodsi sola irritabilitas praeternaturalis est causa, aut laudanum, aut solum opium sufficit. Illud, ubi fluxus lochiorum non nimium vehementer

res sunt, hoc, ubi lochia sufficienter aut nimis large fluunt.

Quodsi per solutionem placentae violentam uterus est laesus, contendimus, inflammationem per remedia antiphlogistica praecavere.

Fluxus lochiorum.

Lochia nonnumquam per febrem lacteam turbantur. Quodsi vero hoc non diu, sed tantum forte duodecim aut viginti quatuor horas durat, nihil inde detrimenti, quia illa post lac collectum & febrem cessantem redeunt.

Quoque bonum est, si illa generatim in mulieribus, quae ipsae lactaturae sunt, non nimium fluant, quoniam alias vires valdopere attererentur.

Quodsi vero ea subito cessant, congestionesque in alia loca observantur, res maximi est momenti, ut restitutionis illorum ratio habeatur.

Inquiritur itaque in causas. Ubi proclivitas ad inflammationem intestinorum aut uteri est pertimescenda, continuo vena in pede est secanda, &, si fieri possit, hirudines ad labia vulvae applicandae. Pediluvia tepida & balnea vaporosa simul ordinantur, & nitrum in decocto avenaceo, vel aqua cocta ad potandum exhibetur. Abdomen simul fovetur, aut illi unguentum emolliens infricatur.

Quodsi soli spasmi sunt causa, rursus exploratur, utrum hi indolis sint hystericae, an vero causae manifestae detegi queant. In priori casu inservit opium; atque in posteriori, si saburra in primis viis adest, decoctum rhabarbari in connubio landani optimum habet effectum.

Ubi magis adest relaxatio, quam pronitas ad inflammationem, neque etiam ullae congestiones in
mammas

mammæ sunt pertimescendæ, aer fixus quoque utiliter adhiberi potest, & quidem ita, ut solutioni salis lixiviosi massa pilularum balsamicarum admisceatur, quo effectus aeris fixi versus inferiora determinatur.

Fluxus lochiorum quoque in excessu peccare, & non tantum secretionem lactis suppressere, sed etiam debilitati hystericae, hydropi & phthisi uterinae ansam præbere potest.

Causæ fluxus lochiorum nimii sunt:

- 1) Quodsi partus est præcipitatus, antequam uterus contractilitatem suam requisitam haberet, & iam post partum non satis se contrahat.
- 2) Scirrhi in utero, qui contractionem impediunt.
- 3) Quodsi placenta iusto citius est soluta, quoque congestionem sanguinis ad uterum produxit.
- 4) Resolutio sanguinis scorbutica.
- 5) Saburra biliosa, quæ durante graviditate in sanguine se contraxit.
- 6) Spasmi hysterici, congestionibus ad uterum occasionem præbentes.
- 7) Plethora.
- 8) Et postremo nimia debilitas & relaxatio partium.

Ubi contractilitas deficit, epithemata atque injectiones ex aqua frigida iuvant. Simul respicitur, num plethora adsit, annon mulier lactatura sit, quo in casu missio sanguinis in brachio est proficua.

Quodsi hoc non sufficit, & fluxus est nimius, adstringentia interna propinari possunt, quem in finem oleum vitrioli attenuatum & cum spiritu vini

par.

permixtum, aut etiam alumen sunt convenientissima; quod etiam locum habet, ubi sanguis nimis est tenuis & acris. Debilitate & relaxatione praesenti interne decoctum corticis chinae propinatur, atque externe epithemata frigida, frictiones extremitatum cum vino aut quis aromaticis in auxilium adhibentur.

In saburra biliosa primum solventia exhibentur, & tum, si sordes turgescunt, uterisque ita iam se contraxit, ut nullus prolapsus sit extrimescendus, emeticum, quo iam saepe solo fluxus temperatur. Ad laxandum tum rhabarbarum non est conveniens, sed cremor tartari & pulpa tamarindorum.

Ubique in his casibus, ubi non debilitas, nec exhaustio virium est causa, regimen frigidiusculum & diaeta tenuis sunt servanda.

Secretio lactis.

Plerumque die tertio post partum oritur febricula a 18 ad 24 horas, nonnumquam vero etiam aliquot dies perdurans, qua plerumque durante fluxus lochiorum est interruptus.

Quodsi lac durante hac febre in mammis colligitur, lochiaque in eadem ratione redeunt, collectio lactis ut crisis febris est considerata, hinc etiam febris *febris lactea* vocatur. Atque hoc in casu otiosi manemus.

Quodsi vero cum febre lac non colligitur, febris perseverat, lochia non redeunt, febris puerperarum non longe abest, de qua inferius.

Nonnumquam lac sine omni febre in mammis colligitur, aut illud iam ante partum adfuit.

Subinde neque lac, neque febris comparent, nec aliud ullum symptoma. Nisi huius rei culpa in defectu

defectu alimentorum sit quaerenda, qui potu largo lactis cum floribus sambuci cocti aliisque cibis nutrientibus compensari potest, nihil amplius faciendum restat, quam ut de nutrice alia quaerenda simus solliciti.

Nonnumquam fluxus lochiorum iusto largior est causa, quod lac non secernatur, quo in casu agitur, ut iam superius docuimus.

Nimum lactis quoque in mammas irruere potest, ita ut facile nodi atque indurationes nascantur. Hi nodi quoque produci possunt, si colostrum non satis mature fuerit exsuctum. Dieta tenuis, potus aquae coctae nitro impraegnatae frequens, atque epithemata resolventia saepe per se iuvant. Nisi hoc sufficiat, externe camphora, atque emplastrum de ammoniaco cum mercurio, atque interne laxantia antiphlogistica in auxilium adhibentur.

Idem quoque plane suscipitur, quodsi lac in mammis collectum est, nec puerperae lactare velint.

Generatim non est consultum, ut mulieres constitutionis hystericae, scrophulosae, & scorbuticae, aut temperamenti valde iracundi lactent, tanto etiam minus, ubi minima suspicio miasmatis venerei locum habet. Mulieres quoque plerumque sunt pro nutricibus ineptae, quae insimul fluxum menstruum retinent. Necesse etiam est, ut lac nec nimis sit pingue, nec nimis tenue. Colore gaudere debet non lividulo, sed candido, guttulae autem singulae pellucidae esse debent.

Quodsi mater aut nutrix non satis sunt sanae, nec temperamento gaudent bono, satius semper est, infantes decocto avenaceo tenui cum aliquanto lactis permixto tepideque exhibito alere, imprimis si hoc in negotio caute procedatur, & potius in defectu,

defectu, quam excessu error in alendo infante committatur.

In lacte retropulso respiciendum est: 1) ut minus lactis secernatur. 2) Ut iam secretum atque resorptum non stagnet, sed educatur. Utrumque fit per diætam tenuem, salia media leniter aperientia, atque usum camphoræ externum atque internum.

Metastases lactis.

In puerperis humorum collectiones inveniuntur, qui constitutione lacti simili gaudent, atque igitur a multis medicis omni iure pro metastasibus lactis existimantur.

Quidam medici hoc e rationibus sequentibus ægant, dicunt:

- 1) Hanc collectionem humorum lacti similium nihil aliud esse, quam lympham pureformem, quæ est inflammationis sequela, atque e partibus inflammatis exsudat, uti hoc in multis inflammationibus est casus, & tales collectiones quoque in viris inveniuntur.

Ad hoc respondeo:

- a) Non semper in talibus casibus, ubi tales collectiones sunt, inflammatio antecedit, sed subito quodam loco talis metastasis sine multis prægressis doloribus oritur.
- b) Haec humorum metastasis numquam cum inflammatione gaudet proportionem. Sæpe pauca aut nulla eiusdem vestigia observantur, sæpe ea est tantum sequela humorum acre redditorum, & sæpe inflammatio vehementissima sine tali metastasi adest.
- c) Hæc metastases fere semper cum defectu lactis in mammis sunt coniunctæ, atque
ubi

ubi hoc non est, nihil ulterius probat, quam redundantiam humorum lacti similium magnam.

- d) Quoque in viris subinde lac in mammis est secretum, & sic quoque fieri potest, extra lectum puerperarum humores lacteos se colligere & loco quodam metastatice deicere posse. Utrique casus ad exceptiones pertinent. In regula inflammationes talibus collectionibus non sunt stipatae. Quid? quod in puerperis inflammationes intestinorum sine omni vestigio talium humorum lacti similium inveniuntur.
- 2) Lac esse humorem blandum atque eiusdem resorptionem nullo modo noxiam esse posse.

Responsio:

- a) Resorptio lactis sani modica quoque est innoxia; hoc nihil contra nos probat.
- b) Resorptio autem nimia & subitanea omnino tales metastases efficere potest.
- c) Lac per causas irritantes admodum acre fieri potest. Eaedem causae, quae depositionem efficiunt, quoque simul lac acre reddunt, e. gr. animi pathemata.
- 3) Metastases oriuntur saepe prius, quam lac in mammis adsit, & sunt saepe quoque nimis magnae, quam quod solummodo e lacte in mammis contento oriri potuissent.

Qua ex re nihil ulterius concludere possemus, quam quod lac iam ante eiusdem introitum in mammas adfuisse debeat, atque hoc revera quoque est longe verissimum. Qua de causa in febre lactea metastasis lactis in mammis est critica.

Quum igitur hi humores collecti maxima similitudine cum lacte corrupto gaudent, quum hae collectiones cum liquore in mammis contento nexum habent, quum eae prorsus metastatica ratione fiunt, quum eae saepe sine omni praegressa inflammatione oriuntur, quum in regula inflammationes extra puerperarum lectum non tales collectiones ad sequelam habent, id gaudet summo verisimilitudinis gradu, quod metastases sint lacteae.

Ceterum iam *Hippocrates* metastases lacteas in medium protulit. Inter recentiores primus est *Leuret*, qui eas exactius observavit. *Swietenius* sententiae illius est secutus. Postea *Puzos* hac in re summam meretur attentionem, & mihi descriptio febris puerperarum magis accurata remanet.

Quinto plerumque mense revolutio in mammis contingit, ita ut secretio lactis nonnumquam iam incipiat, ubi tum etiam metastases oriri possunt. Quidam adserunt, se observasse, huiusmodi metastases sero admodum & post aliquot demum annos contingere posse. Sed hic metastasis iam tum contigisse videtur, quum adhuc lac in organis eiusdem secretoriis aderat, quae vero nunc demum in conspectum prodit. In muliere defuncta, quae uno anno ante mortem suam in puerperio lac amiserat, & cum eo quoque rationis usum, inveni suppurationem in cerebro, quae mihi quam verosimillime sequela metastaseos olim factae esse videbatur. Casus quoque mihi occurrit, ubi huiusmodi metastasis post duos demum annos per uterum viam sibi aperuerat.

Periodus metastasium lactearum plerumque in priores menses post partum incidit. Eae sunt, uti dictum, ante partum raras, atque ulterius, ac in ablactatione partim lac non magis tam superfluum
ad-

147
adesse videtur, partim loca, in quibus tales metastases fieri solent, dispositionem ad hoc amiserunt.

Excretiones & metastases praeternaturales nunc sunt.

- a) Per sudorem, inde saepe miliares;
- b) per alvum & urinam;
- c) per os, qua de re *Nucke* & *Puzos* exempla tradunt;
- d) per umbilicum, sed hic fere metastasis in peritonaei duplicatura iam facta est;
- e) per uterum, inde lochia alba;
- f) in cerebro, inde melancholia & mania;
- g) in pectore, inde angina pectoris;
- h) in abdomine, inde febris puerperarum;
- i) in pelvi; quodsi ea inter musculum psoam atque iliacum occurrit, de hinc ea per foramen ischiaticum in femora transit.
- k) Inter musculos abdominales ab inguine usque ad os coccygis.
- l) In extremitatibus.

Causae metastasium sunt:

- 1) Omnia, quae excretionem lactis in mammis contenti impediunt, ut: defectus papillarum, cicatrices, mammae nimis pingues, aut generatim abstinentia a succinatione.
- 2) Omnia, quae secretionem lactis in sanguine contenti impediunt, atque id corrumpunt, atque huc pertinent omnia irritamenta, uti: impuritates biliosae, vermes, refrigerium, febris, animi pathemata & quoque inflammationes, quae autem hic quoque tantum pro causis remotis sunt habendae.

In curatione igitur nitimur, primum omnes has causas auferre, & secundum metastases factas tollere.

Nonnumquam hae stagnationes per potus diluentes, diaphoreticos, sublationemque caussarum irritantium discuti possunt. Haud raro autem in quandam suppurationem speciem transeunt, atque adhuc saepius tumores frigidos post se relinquunt, atque eo ipso motum partis adfectae impediunt. Atque haec differentia ab indole lactis stagnantis pender. Refrigerium plerumque, humoribus alias sanis & mitibus existentibus, tumores frigidos doloris expertes parere solet, e contrario hic succus alias lenis per acrimoniam reliquorum humorum & per animi pathemata e vestigio ita corrumpi potest, ut fiat acris & foetidus, atque hoc in casu naturae maxime est conforme, ut metastases lactis tam corrupti exulcerationes quoque malignas producant.

Ubi proinde redundantia lactis, proclivitasque ad spasmos animadvertuntur, opera est danda, ut per laxantia lenia, potiones diluentes, diaetam parcam opitulemur. Idem suscipitur, ubi iam metastasis contigit.

Saepe hae metastases neque resolvi, neque in suppurationem mutari possunt, quod partim inde est, quoniam humor per telam cellulosam nimium est diffusus. Hoc in casu consultum est, humores extravasatos per fascias in unum locum cogere, ubi illi facilius inflammationem ad suppurationem necessariam producant.

Quodsi itaque tumor fluctuatione gaudeat, ille est aperiendus, & humor depositus emittendus.

Nonnumquam eiusmodi tumores in vaginam aperiuntur, ubi per remedia refrigerantia & leniter evacuantia resorptio puris impedienda, & denique sana-

sanatio partis exulceratae per corticem peruvianum est promovenda.

Quodsi postremo tumor magis durus & frigidus est, & tantum manum aut articulos genu invasit, efficacia in auxilium vocanda sunt resolutoria. Emplastrum resolvens foetidum, emplastrum de ammoniaco cum mercurio, frictionesque mercuriales, utilem saepe hic praestant operam, etiamsi nonnumquam huiusmodi tumores sint longe pertinacissimi.

Febris puerperarum.

Puerperae variis febribus sunt obnoxiae, sed datur quaedam febris, quae proprie & peculiariter *febris puerperarum* appellatur, ad confusionemque evitandam ita est appellanda.

Quodsi feбри cuidam dolores vagi & constantes in abdomine cum eiusdem intumescencia se adfociant, haec est illa febris, de qua hic agitur.

Haec febris puerperas secundo, tertio, quarto, quin etiam octavo atque nono die invadit. Nonnumquam sequitur dolor post primam accessionem aliquot horis, nonnumquam autem motus febriles per aliquot dies durare possunt, antequam dolor in abdomine superaccederet; quumque puerperae, ut iam dictum est, partim feбри lactea continua, partim etiam alterius indolis laborari possint, non adest ratio, febrem antea febrem puerperarum appellare, quam symptomata animadvertantur, quae a congestione humorum in abdomine testantur.

Cursus huius febris est admodum varius. Nonnumquam lac iam in mammis contentum retrocedit, nonnumquam sequuntur dolores in abdomine, durante febre lactea, ita ut crisis febris lacteae propria, scilicet depositio lactis in mammas, non eveniat.

Subinde lochia simul cessant, haud raro autem fluunt adhuc per aliquot tempus, quin etiam contingit, quamvis raro, ut ea penitus non interrumpantur.

Raro dolores deprehenduntur in fundo pelvis, ut plurimum in regione intestinorum, & semper fere abdomen simul est plus minusve turgidum, atque a tactu dolore adficitur.

In initio alvus obstructa esse solet, sed deinde plerumque diarrhoea comparet, quae tantum subinde allevamento est stipata.

Pulsus raro est plenus & durus, is plerumque est spasticus, atque adeo incertus.

Raro aut forsitan numquam sequitur crisis regularis, quia evacuatio materiae in abdomine contentae tantum paulatim per lochia, per alvum, & per cutem contingere potest.

Phaenomena reliqua naturam febris sequuntur, quae admodum varia esse potest. Sequentes diversitates ut subdivisiones huius morbi considerari possunt:

- 1) Propter dispositionem singularem febris lactea tam vehemens, aut eius indolis esse potest, ut crisis eius non contingat, aut saltem alieno loco; ubi statim dolores in abdomine consequuntur, haec eadem febris cessat, febrem esse lacteam, & fit febris puerperarum.
- 2) Febris lactea aut penitus non adfuisse, aut iam desiisse, novaque febris e refrigerio oriri potest; quodsi ad hanc febrem dolores in abdomine superaccedant, est ea iterum febris puerperarum.
- 3) Post partum, si motus animi vehementes aut praecesserunt, aut post partum adfuerunt,

runt, febris oriri potest, quam mox dolores in abdomine excipiunt.

- 4) Spasmi, lochia subito suppressa, inflammationes uteri aliarumque partium huic feбри pariter ansam praebere possunt.
- 5) Et denique impuritates biliosae, qui casus est frequentissimus, in primis viis se accumulavisse potuerunt, quae post partum, & constitutione epidemica forte occurrente, facillime febrem producant, quae ut plurimum sit febris puerperarum.

Unde intelligi potest, quod ad naturam motuum febrilium attinet, magnam hic differentiam locum habere, quae per causas praegressas, & conditionem circumstantiarum praesentem constituitur.

Symptoma febris puerperarum essentiale, dolores atque intumescencia abdominis e contrario, omnino causam suam propriam & certam habere debent, de qua re nondum inter auctores convenit.

Ex meis observationibus, quas mihi de hoc morbo faciendi frequens est occasio, clarum est:

- 1) Quod post mortem in abdominis cavo humor putrilaginosus flavo-viridis deprehendatur.
- 2) Hic tumor semper fere quoque deprehenditur in tubis fallopianis, e quibus ille exprimi potest. Liquor prorsus lacti similis ex uteri discessu substantia effluxit.
- 3) Longe rarissime inflammatio uteri interni, & tantum nonnumquam erosio membranarum intestinorum externarum adsunt, tantum ovaria, & tubas Fallopii semper, & subinde

inde superficiem uteri externam, inveni inflammata atque sphacelata.

Omentum pariter nonnumquam est in-
vasum, casus autem mihi occurrerunt, ubi
omentum conditionis optimae erat, & ta-
men magna materiae purulentae copia in
corpore aderat.

4) Saepe & utplurimum idem humor purulen-
tus in mammis continetur, qui in cavo ab-
dominisprehenditur.

5) Liquor ipse tam adpectu, quam mixtio-
ne lacti similis est.

Ex his atque circumstantiis superius enumera-
tis videor mihi iure colligere posse, quod dolores
in abdomine a metastasis lactis atque a liquore ad
hoc requisito oriantur.

Hic liquor e vasis exhalantibus peritonaei ex-
travasatur, atque eiusdem stasis inde omnes partes
cum hac membrana investitas dolentes reddere po-
test. Inde inflammatio intestinorum visibilis, quae
solummodo respectu eorum cutis externae, quae
est peritonaei productio, laborant.

Partes cum mammis in consensu constitutae
semper maxime laborare videntur, e. gr. uterus,
ovariorum & tubae Fallopii, e quibus posterioribus
verissimillime subinde extravasatio humorum in ab-
domine fit.

Quod autem hic humor etiam ad intestina at-
que ad omentum deponatur, indeque in cavum ab-
dominis effluat, verissimillimum est, tam propter
dolores in intestinis perceptos, proclivitatemque ad
diarrhoeam, quam etiam, quod saepe hic humor
purulentus, super omento & superficie intestinorum
externa deprehendatur.

Quod haec metastasis lactis speciem inflammationis quandam producat, pariter est certum; sed quemadmodum tumores in extremitatibus e metastasi lactis indolis frigidissimae sunt, stases etiam in partibus internis sunt, quod per cursum morbi saepe diuturnum, atque ex inflammationibus partium cum materia purulenta post mortem inventa, nulla in ratione constitutarum, confirmatur. Omnia interim hic pendent a causis praecedentibus, atque humorum qualitate. Lac, ut iam superius monui, per animi pathemata in humorem acrem & foetidum transformari potest, quo in casu etiam facilius corruptionem sphacelosam partium laborantium extimescere possumus, sicuti quoque revera inflammatio intestinorum praegressa occasionalis causa congestionis lactis in abdomen esse potest.

In prognosi proinde momentum rei vertitur, non tantum in metastasi lactis, sed etiam in qualitate lactis metastatici, quod a causis praegressis atque indole humorum constitutioneque epidemica pendet.

In diagnosi & curatione huius morbi sequentes circumstantiae sunt considerandae:

- 1) Enitendum est, ut morbo obex ponatur, omnes causas irritantes e medio tollendo, & copiae lactis occurrendo.
- 2) Morbo ingruente, extemplo causam irritantem pericrutamur, ut eam tollamus.

- 3) Humor metastaticus per eas vias educendus est, quas natura ipsa sibi eligere videtur.

Quod ad primam conditionem attinet, cavendum primo est, ne secretioni lactis in mammis ulla ponantur impedimenta. Quem in finem contendendum est, ut viribus puerperae, quantum fieri potest, parcatur, sed tamen omnes causae, quae irritationem singularem producere possunt, e medio tollantur. Dietam proinde, necesse est, nutriendam quidem, sed non exaestuantem, & regimen magis frigidiusculum, quam calidum esse. Ubiordes & cruditates in primis viis adsunt, hae per remedia leniter laxantia atque attenuantia sunt educendae, atque ubi spasmi sine causa manifesta nascuntur, opera danda est, ut per clysteres emollientes & pharmaca antispasmodica succurratur. Febris ipsa lactea, quamprimum ea iusto vehementior esse videtur, per temperantia & diaphoretica lenia est mitiganda.

Ubi secretio iam contigit, & magna lactis copia adest, effluxus illius per exsuctionem diligentem promovendus est, atque enitendum est, ut nimiae secretioni per missionem sanguinis, per laxantia lenia, per potum aquae frequentem, in qua aliquantum nitri solvitur, per dietam tenuem modus imponatur.

Quamprimum irritationes & tensiones animadvertuntur, continuo succurrendum est cum emollientibus atque antispasmodicis, & congestionem atque metastasi lactis humorisque lymphatici occurrendum.

Quodsi

Quodsi proinde dolores in abdomine metastasin lactis, aut stagnationem humoris lymphatici annunciant, refrigeratioque praegressa est, contendimus primo omnes tensiones per epithemata unguentaque emollientia atque antispasmodica super abdomine, clysteresque emollientes tollere, deinde vero per potum calidum largum, in quo aliquid nitri solvitur, & per camphoram resolutionem & transpirationem humoris depositi efficere.

Quodsi pavor aut ira pro causa sint habenda, laxans lene cum opio permixtum inservit.

Ubi sordes adsunt biliosae, enitimur eas, quamprimum per solventia mobiles reddere, & per emetica educere.

Quodsi alii morbi per irritationem consensualem, congestionem & metastasin lactis prodixerunt, conamur illis pro re nata occurrere.

Metastasis lactis quidem speciem inflammationis producere videtur, e cursu interim morbi saepe diuturno, e rationibusque iam superius allatis planum est, hanc plerumque esse levem, & tantum circa finem morbi superaccedere videtur. Dolores itaque in abdomine per se missionem sanguinis non indicant, quia illi magis indolis sunt spasticae, quam inflammatoriae. Tanto minus missio sanguinis habet locum, si puerpera generatim non est plethorica, multum iam sanguinis in partu amisit, & lochia adhuc prompte fluunt. Quodsi vero pulsus est plenus, aegrotata generatim sanguine abundat, lac affatim adest, dolor magis fixus est, quam vagus, & simul fluxus lochiorum cessavit, neque
gene-

generatim satis promptus fuit, tanto plus momenti adest ad sanguinem mittendum, quandoquidem per diminutionem massae sanguinis secretio lactis sup-
primi & resorptio humorum iam extravasatorum promoveri possit.

Quodsi simul fluxus lochiorum promovendi rationem habeas, venam in pede pertundere, aut simul hirudines ad vaginam applicare potest.

Quod de missione sanguinis valet, de vesicatoriis quoque dictum esto. Ubi veram inflammationem suspicari licet, neutiquam sane illa sunt negligenda, ubi vero magis irritatio, quam inflammatio adest, per irritationem suam nocere, novisque congestionibus ansam praebere possunt.

Quodsi morbus iam per aliquod tempus duravit, verendum est, ne humor in abdomen deponatur, & hic omnia ab evacuatione eiusdem per alvum & per uterum pendent. Abstergentia itaque lenia exhibentur, enitimur omnibus novis spasmodis occurrere, febrem ex humore resorpto perdurantem per sal ammoniacum temperare, & modicas mannae & pilularum balsamicarum doses praebemus, in quo tamen summa cautio est servanda. Quodsi animadvertitur, humores per cutem evacuari proclives esse, quod vero in stadio morbi seriori rarissime locum habet, diaphoretica in auxilium adhibentur. Quamprimum humor in cavum abdominis extravasatur, res est conclamata.

Inflammatio uteri.

Quodsi lochia subito supprimuntur, aut nimis large fluunt, aut si uterus in partu valde fuit irritatus

ratus aut laesus, morbus nascitur, qui ab auctori-
bus *metritis* appellatur, nec cum febre puerperarum
est confundendus.

Morbus e dolore ardenti & gravitativo in
pelvi cognoscitur. Quodsi fundus uteri est inflam-
matus, plerumque elevatio doloribus stipata super
regione pubis observatur, quemadmodum si inflam-
matio est profundior, os uteri a contactu adficitur
dolore. Stranguriae & tenesmi quoque facile oriun-
tur. Abdomen raro est turgidum. Quodsi alias lac
in mammis est collectum, per morbum retrocedere
non solet. Is plerumque e laesione externa nasci-
tur. Per tres circumstantias posteriores, per du-
rationem brevior, per pulsum clarius inflam-
matorium, & per lochia fusca, putrilaginosa,
morbus a febre puerperarum clarissime distingui-
tur.

In medendi ratione primum respicitur, ut
fluxus lochiorum ita temperetur, ut is pro ratione
circumstantiarum atque haemorrhagiae praegressae,
nec sit nimium debilis, nec nimis magnus. Omnia
e medio tollere contendimus, quaecumque conge-
stionibus ad uterum occasionem praebere possunt.
Plethora proinde minuitur, primae viae purgantur,
exagitationes sanguinis temperantur, uterum niti-
mur, ubi is non satis se contrahere vult, per epi-
themata atque injectiones ex aqua frigida ad con-
tractionem cogere; ubi aliquid de secundinis re-
manet, & per irritationem suam inflammationem
uteri producit, conamur fluxum lochiorum per pe-
diluvia & balnea vaporosa atque hirudines pro-
movere; ubi refrigerium est praegressum, & stasis
acrimoniae rheumaticae suspicari licet, vesicatoria
ad

ad regionem pubis applicantur, atque interne temperantibus, resolventibus atque camphoratis opitulamur.

Ceterum omnes haemorrhagiae uteri possunt inflammationi eiusdem occasionem praebere, quae vero extra puerperium raro feбри vehemente est stipata, generatim magis trahitur, & facile phthisin uterinam producere potest. Hic quies, remedia refrigerantia atque antispasmodica & diaeta tenuis, optimas exserunt vires. Nonnunquam etiam impuritates biliosas in primis viis sunt causae, ubi ipecacuanha in dosibus refractis, atque ita ut ea subinde producat vomitum, praeclari est usus.

Inflammatio pulmonum.

Tam per nixum fortem in partu, quam etiam per refrigerium post exaestuationem praegressam nascitur in puerperis haud raro species quaedam peripneumoniae, aut potius angina pectoris. Obtinet etiam, quamvis raro casus, ut humores lymphatici & lactei in pulmones deponantur.

Initium se prodit per tussim acrem, pertinacem, suffocationemque minantem, per febrem, per congestionem versus caput, per pressionem atque anxietatem in pectore.

Nisi morbo statim in primo initio occurratur, sequitur aut mors, aut tabes. Quare ad tusses puerperarum diligenter est attendendum, & continuo secundum methodum antiphlogisticam ageudum, nisi quod cavetur, ne irritatio, & per eam metastasis lactis in partes internas producat. Quod
tanto

tanto est difficilius, quum in his circumstantiis semper fere sit inevitabiliter necessarium, infantem delactare, & lac praesens educere. Forte fortuna utrumque cum methodo antiphlogistica bene convenit, quae proinde in omni suo ambitu locum habet. Simul vero praeterea ad causas congestionum versus pectus forte praesentes est respiciendum, atque illae sunt tollendae; quod eo maturius fieri debet, quodsi aegrotae nimis sunt vividae, nimium fiduciae in viribus suis collocant, iisque clam abutantur. Hunc in finem omnium circumstantiarum & casuum in puerperio ratio est habenda.

Febris erysipelacea.

Haud raro inflammationes erysipelaceae in mammis & manibus in puerperio oriuntur.

Quum hic momentum rei semper in eo veratur, ut omnes causae irritantes e medio tollantur, quumque per inflammationem mammae lactatio interrumpatur, statim etiam, inflammatione tali comparente, quae raro aut fere nunquam e lacte adunato, sed semper ex acrimonia biliosa nascitur, cum auxilio est festinandum, quod tum inprimis e medicamentis attenuantibus atque evacuantibus consistit.

Externe tantum linteam camphoratum imponitur, atque iubemus lac, quantum fieri potest, dummodo non per infantem exfugi.

Quodsi autem tumor inflammatorius post evacuationia non statim discutitur, mox cataplasmata sunt

sunt applicanda, nec cum apertione nimium diu expectandum, alias enim exulceratio consequitur lenta.

Eclampsia.

Motus epileptici tanto facilius in puerperis oriuntur, quanto tenuiores & sensibiliores sunt partes illarum maxima irritabilitate gaudentes.

Adfectus animi plerumque sunt causae occasionales.

Lac hic pariter vexatur, sed hoc sequela morbi esse videtur. Observavi immediate post terrorem lac e mammis praeceps erupisse, atque in mammis remanens odorem ingratum corruptum, colorem flavo-viridem adsumisse. Haec lactis proprietates diu deinde permansit, quum spasmi iam per aliquot dies cessassent.

Hic morbus oppido evincit, quam necesse sit, ideam febris puerperarum stricte sic dictae his limitibus circumscribere, ut sola febris cum doloribus intestinorum continuis, atque abdominis inflatione, sub eo nomine comprehendatur.

Saepe in eclampsia febrem observavi vehementem, & nonnunquam coactus fui, spatio viginti quatuor horarum quinquies venam pertundere. Sed cursus huius morbi longe diversus est ab eo, quem febris puerperarum superius descripta observat.

In curatione motuum epilepticorum momentum rei praecipue in eo vertitur, ut irritabilitas per remedia

media attenuantia atque emollientia minuatur, & sudor promoveatur.

Quo respectu missiones sanguinis pro ratione circumstantiarum administratae utilissimae esse possunt. Temperantia cum opiatīs miscetur, & lac corruptum forte in mammis contentum, conamur per emolliationem atque exsuctionem mammarum educere, ut nullae sequantur metastases. Generatim contendimus, omnes causas irritantes tollere. Vermes sunt occasiones convulsionum frequentissimae.

Melancholia & Mania.

In puerperis hic status eo facilius oriri potest, quum systema earum nervosum per partum sit debilitatum, atque adeo quaevis impressio in eas efficacior esse possit. Ceterum status est plerumque transitorius.

Praeter causas solitas hic morbus in puerperis oritur a metastasibus lactis, & proinde methodus antiphlogistica, antispasmodica & camphorata sunt indicata.

Subinde sane metastasis ad cerebrum fieri videtur, sectiones autem saepe mihi cerebrum quoad externam speciem vitii expers ostendere.

Causa saepe penitus ignota est, atque idem casus in una eademque puerpera post quemvis partum sub circumstantiis admodum mutatis occurrit. Medicamenta roborantia extra periodum graviditatis exhibita forsitan hic malo praevenire possunt.

Durante ipso morbo non alia ratione, quam secundum indicationes generales procedere licet. Quodsi tempus fluxus lochiorum iam praeteriit, secure etiam balnea frigida usurpari possunt, quae etiam maturius in lochiis suppressis haud raro ad eorum restitutionem sunt proficua.

MEDICAMENTA
ACELUM RINI

SELECTUS ET DESTINATIO
MEDICAMENTORUM
ACCURATOR.

Iniuria mihi fieret, si crederetur, omnia me
remedia, quae in serie sequenti non nominata, nec
commendata sunt, eo ipso pro inertibus atque inu-
tilibus declaravisse. Minime gentium. Ego ea in-
digitavi, quae aut e propria experientia novi, aut
quibus e convictione alterius loci singulares vires
salutares confido. Multis forsitan cavere atque in
locum eorum maiori cum fructu alia substituere li-
geret. Experimenta futura doctura sunt ea, quae
nunc defectibus laborant. Composita simpliciora in
medium prolata sunt illa, quibus in nosocomia
charitatis utor.

MEDICAMENTA.

ACETUM VINI.

Acetum vini pertinet inter remedia antiseptica, inservitque cum aqua permixtum pro potu in febribus inflammatoriis, biliosis & putridis, & si homines incaute venena narcotica, uti cicutam, solanum furiosum (belladonna L.) aliaque huiusmodi adsumserunt.

Quum illud partes oleosas & spirituosas in mixtione sua contineat, calorem subinde parit, sudorem atque urinam tamen quoque pellit. Ut illud ab hac indole exaestuante liberetur, consuevit destillari. Sed semper hac in operatione acidum fortissimum in fundo remanet, & tantum acidum debilius partibus summe volatilibus & spirituosis adsociatur. Quodsi haec destillatio penitus e vasis stanneis fit, facile e partibus metallicis aliquod solvitur, atque acetum eo ipso vitatur. Quare, ubi indolem aceti exaestuantem extimescimus, fatius est, acida non fermentata, ut succum citri atque acidum tartari exhibere.

Dosis secundum morbi & stomachi conditionem est dirigenda, saepe enim aegri acetum, & generatim omnia acida ferre nequeunt. Quo in casu, imprimis in febribus putridis, utiliter aliquantum vini admiscetur. Initium cum aliquot uncis in duabus libris aquae attenuatis fieri, atque ita dosis successive augeri potest. Ubi autem illud ut

antidotum venenorum narcoticorum adhibere vis,
continuo concentratius & quam largissime est pro-
pinandum.

Acetum bezoardicum.

℞. Rad. Angel.
---- Valerian.
Hb. Menth.
Flor. Chamom. vulg.
Bacc. Iunip.
---- Laur. an. unc. ÷
Croc. orient.
Camph. an. drach. j.
Acet. Vini lib. vj.
dig. col. d.

Hoc acetum in peste atque in febribus ner-
vosis, rationem suam in contagio maligno agno-
scentibus, tam interne, quam externe utiliter adhi-
betur. Cum drachma una pro dosi per diem ali-
quoties incipere, & dosi pro re nata augeri licet.
(*V. Potio alexipharmaca secunda*). In morbis chro-
nicis, ubi magna debilitas & proclivitas ad animi
deliquia adest, cum sale quodam alcalino saturari,
& tum ad drachmam dimidiam exhiberi potest.

Acetum squilliticum.

Hoc nihil aliud est, quam infusio radicis squil-
lae cum aceto.

Exhibetur, ubi radix ipsa nimium irritaret,
vomitusque excitarer, aut ut resolvens, aut ut
diureticum. Dosis est omni tri- aut quadrihorio a
guttis quadraginta ad quinquaginta.

In hydropibus, ubi radix nimium irritat, &
generatim vires desunt, acetum squilliticum cum
spiritu vini ad partes aequales permixtum exhiberi
potest.

potest. Vid. *Oxymel squilliticum* atque *Elixirium resolvens*.

Acidum tartari essentiale.

Tartarus portionem salis alcalini in se vehit, a quo is sequenti ratione liberari potest. Tartarus in aqua per coctionem, quantum fieri potest, solvitur, atque haec solutio terra calcarea pura, quae acidum tartari purum in se recipit, & cum eo sal medium terreum in aqua insolubile constituit, saturatur. Deinde hoc corpus terreum edulcoratur, a quo acidum tartari per acidum vitrioli rursus liberatur, quod scilicet cum terra calcarea maiorem habet affinitatem.

Quodsi intendas, aerem fixum ex acidis in connubio terrarum & salium alcalinorum evolutum, aut etiam acidum ipsum per parvas doses in copia in corpus introducere, hoc acidum tartari purum tartaro communi praefertur.

Acidum vitrioli.

Acidum vitrioli resolutioni sanguinis putridae resistit, atque inter antiseptica efficacissima refertur. Illud proinde in omnibus febribus, ubi putredo periculum minatur, exhibetur.

Quum illud in forma concentrata admodum sit causticum, sufficienter aqua est diluendum. Drachma vitrioli ad quatuor libras aquae acidas reddendas sufficit. Ut sapor huius potionis gratior fiat, syrupus aliquis pro aegroti gustu eligendus additur. V. *Mixtura acida*.

Adultis, in summo putredinis gradu, per diem drachma una olei vitrioli modo proxime dicto propinari potest. Infantes saepe difficile est ad bibendum

dum permovere, atque his pro acido vitrioli alimen exhiberi potest.

In scabie saepe acidum vitrioli salutare exseruit vires. Dosis hic non tam magnam esse oportet; drachmam dimidiam quotidie adsumere sufficit.

Aer dephlogisticatus.

Corpus ad respirationem, ignemque vivificandum, necessarium appellamus *aerem purum*. Aer quidem atmosphaericus his gaudet virtutibus, semper tamen portione aeris fixi quadam est impraegnatus, qui posterior proprietatibus indicatis destituitur.

Quodsi aer ab omni connubio partium heterogenearum & praesertim phlogisticarum liber in medium profertur, tanto adeo tum is ad spiritum ducendum est aptior, atque experimenta evincunt, animal quater aut quinquies diutius vivere in tali aere, quam in aere atmosphaerico inclusum.

Usus aeris eiusmodi puri in morbis utilissimus esse, nulli obnoxium est dubio, quum propria quemvis docet experientia, quam salutare plerumque sit aer purus, liber, & quanta molestia adficiatur, si quis in aere corrupto, incluso versari debeat. Quum interim aer fixus in variis morbis praecipue salutarem se praestiterit, planum est, aerem perfecte purum non esse in universum utilem. Subiectis scorbuticis aer campestris magis prodest, quam longe purior aura maritima.

Corpora, quorum partes ad resolutionem putrilaginosam proclives sunt, aere indigent, qui cum insigni aeris fixi quantitate permixtus esse potest, ne putredo nimium promoveatur, cui nimirum per
aerem

aerem fixum obex ponitur. Inprimis hoc de ulceribus internis valet.

Ubi e contrario praesertim in separatione partium phlogisticarum ex humoribus multum situm est momenti, uti e. gr. in multis febribus ardentibus, in hypochondria, in acrimonia serophulosa & s. p. hic curandum est, ut in his morbis aeger in aere quam purissimo versetur. In nosocomiis semper hoc usque adhuc studium medicorum tantum ex parte succedens fuit. Recentiora experimenta de aeris natura capta videntur nobis auxiliatrices velle porrigere manus, quum iam aerem purum dephlogisticatum sistere queamus. Minimo pretio & facillime is ex nitro obtinetur, cuius acidum e magna parte huiusmodi aeris consistit, qui durante liquatione ex eodem evolvitur. Praeparatio autem ad hoc difficultatibus quibusdam exposita, quas alio loco indicavi.

Aeris fixus.

Sub nomine *aeris fixi* illum huc intelligo, qui apud Scriptores recentiores quoque sub nomine *acidi aerei* innotuit, atque in fermentatione atque mixtione salium & terrarum alcalinarum cum acidis evolvitur.

Hic aer primo ut antisepticum se habet, tam propter suum acidum, quam etiam, quoniam is motum intestinum partium fluidarum, atque in fermentationem transeuntium supprimit. Utiliter proinde in ulceribus externis-malignis applicari potest. Quem in finem aut curamus lagenas apud zythopoeum durante fermentatione ex ahenis, in quo cerevisia coquitur, impleri, & quidem eo pacto, ut lagenae super fluida fermentantia servantur, & post aliquod tempus obturentur, aut vero immittimus
acidum

acidum vitrioli in vas quoddam cum creta ad effervescendum, & pars adfecta supra vapores ex eo adscendentes servatur.

Interne duplici tantum ratione applicari potest. Aut in connubio cum aqua est praebendus, & cum haec aqua aere fixo impraegnata nulla alia re ab aqua selterana distinguitur, quam quod huic adhuc quaedam particulae salinae adhaereant. Insignem profecto talis aqua in suppurationibus internis praestit utrumque. Aut salia alcalina, seu terrae alcalinae atque acida praebentur, & quidem ita, ut ex horum corporum nexu acidum in ventriculo evolvatur, & tum reforescat. Et quidem sequenti ratione,

℞. Salis Tart. dep. drach. ij.

Solv. in

Aqua destill. unc. xij.

d. Sign. Num. I.

Nunc inquitur, quantum acidi vitriolici ad saturationem harum salis alcalini duarum drachmarum requiratur. Haec quantitas ita reperta pariter cum duodecim uncis aquae miscetur & signatur Num. 2. Tum e Num. 1. unc. j. & e vestigio postea ex Num. 2. quantitas aequalis praebetur, quod quavis hora, seu quoque omni bihorio repetitur.

Aer fixus hoc pacto evolutus atque haustus sequentibus gaudet effectibus.

- 1) In phthisi pituitosa tam insignis est virtutis, ut is saepe totam medendi rationem absolvere possit, procul dubio humores corrigendo, pulmonibusque relaxatis simul suam irritabilitatem reddendo.
- 2) In doloribus calculosis saepe exferit vires anodynas, verisimiliter generationi muci resistendo,

sistendo, qui haud raro causa dolorum calculosorum est occasionalis. Calculum ipsum resolvendo valere experimenta mea minime docuerunt. Quando atque ubi is exitum calculorum atque areolarum promoverit, hoc sane magis fuit sequela irritabilitatis partium adauctae.

- 3) Instructus est viribus haemorrhagias pellendi. Ex hac ratione cautio cum illius usu in phthisicis est observanda, atque, ubi is anxietates in pectore parit, statim intermitendus est, quia hoc in casu haemoptysis est extimescenda. Ubi e contrario haemorrhagiae sunt promovendae, uti fluxus menstruus, atque haemorrhoids, atque alias molimina naturae adsunt, magna cum utilitate adhiberi potest. Efficacem se imprimis praeberet in haemorrhoidibus producendis, quod si is per syringam ut enema in intestinum rectum introducat.

Ubi itaque fluxus menstruus est promovendus, & molimina haemorrhoidalia generatim sunt evitanda, non in intestinum rectum, sed potius ratione prius indicata in ventriculum est inferendus, & potius cum sale alcalino simul aliquid massae pilularum balsamicarum est solvendum. Difficere interim nequeo, illum mihi generatim in fluxu menstruo restituendo non satis efficacem se praebuisse.

- 4) Humores acres atque rancidos in stomacho corrigit. Hinc utilis est in ardore ventriculi, quo in casu sequenti exhibetur modo:

℞. Crem. Tart. scrup. ij. vel Acid. Tart.
essent. scrup. j.

Magnes. Sal. comm. scrup. j.

M. f. pulv. d. in 4. seorsum.

Sign. sumat omni bihorio unum pulverem.

Huic fundamento quoque virtus *potionis Riverii*, in vulgus notae, vomitum sistens initii videtur, ubi nimirum sal absinthii cum acido citri miscetur, & durante effervescencia propinatur, quae procul dubio tantum agit, humores acres atque irritantes mitiores reddendo, atque eos educendo.

5) In paralyfi nonnumquam praestantissimas exserit vires. Non ita diu aegrotam paralyticam, quae neque stando neque incedendo erat, nulla alia re, quam aere fixo, ratione dicta interne exhibito, sanitati restitui pristinae.

6) Quam maxime is contra acrimoniam agie scorbuticam; hic fere nomen remedii specifi-
fici meretur.

Aethiops antimonialis.

℞. Mercur. viv. pur. pj.

Antim. crud. subtiliss. pulv. pij.

M. exactissime.

Hoc pharmacum mercuriale insignis est usus, ubi illud magis ut resolvens adhibetur, uti e. g. in glandulis scrophulosis in abdomine obstructis. In scabie & gonorrhoea venerea quoque cum fructu adhiberi potest. In posteriori casu utiliter permiscetur cum millepedis, ad vires eius in vias urinarias determinandas.

Adultis

Adultis praebetur a granis decem ad quindecim. In infantibus initium cum granis aliquot fieri, & dosis pro re nata augeri potest.

Aloes.

Aloes inter purgantia drastica pertinet. Propter amaritiam suam est praestans anthelminticum. Quumque simul viribus gaudet irritantibus, atque resolutivis, in obstructionibus viscerum abdominis utiliter adhibetur. Prompte etiam fluxiones sanguinis pellit. Sed facile quoque exaestuationes producit, hincque tantum in constitutionibus mucosis & morbis cachecticis adhiberi potest.

Ex hac ratione quoque in dosi cautio est servanda, nec facile ultra grana decem pro una dosi exhibenda; ut ea quoque generatim est evitanda, ubi a congestionibus sanguinis versus uterum atque intestinum rectum quidquam extimescendum est.

V. Pilulae Balsamicae.

Propter virtutem eius resolventem aloes quoque aquis ophthalmicis solventibus adicitur. Vid. *Aqua ophthalmica*.

Alumen.

Alumen est remedium adstringens atque antisepticum.

Exhibetur proinde in colicis diuturnis, & relaxatione intestinorum oriundis; in incontinentia urinae, in haemorrhagiis atque in febribus putridis, ubi illud, imprimis in infantibus, in morbis variolosis putridis, optimas exserit vires, quoniam illud facile propinari potest.

Solvuntur aliquot grana in succo quodam, atque infanti cochlearibus minimis praebetur; per diem a granis decem ad duodecim, quia etiam ad scrupulum

scrupulum integrum paulatim praebere potest. In colicis atque in urinae incontinentia dosis paulatim per diem usque ad drachmam unam augeri potest, nec inde noxa est extimescenda.

Antimonium.

Princeps corporum medicamentosorum, sine quo non ego medicum agere exoptaverim, Regulus antimonii est remedium egregium resolvens, atque emeticum, sed hic in antimonio crudo partes regulinae intimius cum sulphure sunt connexae, quam ut virtutem sibi propriam exserere possent. Non proinde illud adhibere soleo, sed, ubi mihi tantum resolvendi & vomitum excitandi scopus est, exhibeo aquam benedictam Rulandi, ubi vero simul scopum refrigerandi transpirationemque promovendi habeo, nitrum antimoniatum per inspissationem paratum, aut antimonium diaphoreticum non edulcoratum.

Aqua benedicta Rulandi.

℞. Croci Metallorum unc. j.

Vini Gallic. opt. unc. xxx.

Stent per aliquot dies in digestionem, tunc filtrentur exactissime.

Ex antimonii praeparatis hoc est praecipuum atque efficacissimum. A drachmis tribus ad quatuor exhibitum est emeticum tutissimum, & resolutivum praestantissimum in dosibus parvis atque refractis. Sputum in peripneumonia promover, atque ubique, ubi obstructions viscerum adsunt, optimo cum successu adhibendum. In mania saepe per diem ab uncis octo ad decem est propinandum, priusquam ullam evacuationem producat. Semper autem profecto dosis sensim sensimque est augenda,

genda, & quotidie ad effectum est attendendum.

Vinum antimoniarum Huxhami in eo tantum ab hoc pharmaco differt, quod loco croci metallorum vitrum antimonii sumatur, atque uncia una illius cum unciis viginti quatuor vini maderatici digeratur, quod vero nullam facit differentiam essentialem, quam hic summa rei a resolutione partium regularum pender. Quum vitrum antimonii sit efficacius, quam metallorum crocus, dosis vini Huxhami quoque est minor. Neque posterius ut emeticum, sed ut resolvens a guttis triginta ad octoginta exhibetur.

Aqua calcis vivae.

Calx viva est terra calcarea ab aere fixo liberata, & verisimiliter partibus igneis impraegnata, quae iam caustica est, atque in aqua solubilis. Vi causticitatis suae simul est resolvens, & proinde aqua calcis vivae non tantum in obstructionibus viscerum fuit adhibita, sed etiam pro remedio calculos renales & vesicae resolvende habita. Haec ultima eius virtus non est confirmata, sed in prioribus casibus illa est sane efficax, ac in febribus hecticis cum lacte haustum praeclari saepe est usus. Quum aer atmosphaericus semper simul aerem fixum in se contineat, facile posterior terrae causticae in aqua solutae sese adsociat, quo eam rursus in terram crudam calcaream atque in aqua insolubilem regenerat, atque adeo eam praecipitat, atque aquam reddit inertem. Illuc proinde in usu aquae calcis vivae est respiciendum, ut ea semper recens e calce recenter exusta, & si fieri potest, e conchis calcinatis praeparetur.

Aqua

Aqua chamomillae florum cum & sine vino.

Aqua florum chamomillae sine vino in omnibus mixturis refrigerantibus atque antispasmodicis optimum est vehiculum. Aqua florum chamomillae cum vino subinde in spasmis & debilitate quavis hora ad cochleare ordinarium utiliter exhiberi, aut etiam, ubi enervatio, agitationes sanguinis & spasmus simul adsunt, ut nitri solutivum adhiberi potest.

Aqua cinnamomi cum & sine vino.

Quum cinnamomum facile calefaciat, hae aquae tantum in debilitatibus insignibus chronicis, & praesertim ad usum externum applicari possunt; pro solventibus extractorum amarorum in debilitate ventriculi atque intestinorum singulari quoque inserviunt.

Aqua foeniculi.

Aqua foeniculi est praestans remediorum antispasmodicorum vehiculum, quia ea simul flatus pellit.

Aqua menthae cum & sine vino.

Hae aquae cum aquis florum chamomillae eadem fere gaudent virtute. Sed aegri dantur, qui unam aut alteram earum averfantur, atque hac ex ratione utrasque hic commemoro.

Efficaciores adhuc sunt hae aquae menthae, quodsi illae e mentha piperitide sunt paratae.

Aqua mineralis.

Omnes aquae minerales in eo inter se conveniunt, quod illae maiorem aut minorem, verumtamen

177

tamen simul in sensus incurrentem aeris fixi portionem in se vehant.

Hoc acidum aereum in aqua aut purum, aut in nexu cum partibus terreis, salinis & metallicis continetur, atque in hoc differentia aquarum mineralium est sita.

Vi acidi aerei hae aquae virtute facile corpus permeandi ex illoque exeundi gaudent. Quodsi proinde aqua quaedam nulla alia re, quam acido aereo fuerit permixta, magna iam pro aqua communi gaudet praerogativa, quae instrumentis concoctionis existentibus debilibus facilius molestias creat.

Aer est corpus illud, quod partes terreas & metallicas in his aquis solutas retinet. Quampri- mum itaque aer fixus ex illis migravit, illae ad fundum praecipitantur, & aqua redditur iners.

Eo ipso, quod hae partes menstruo tam tenui adhaereant atque in copia aquae attenuatae sint, per quam in subtilissimas corporis canales deferuntur, nanciscuntur hae partes efficaciam, quam illae in alia forma non habuissent.

Generatim in usu aquarum mineralium illuc respiciendum est, utrum corpora, in quibus eas applicare velis, in haemorrhagias noxias proclivia sint an non.

In priori casu magna cum cautione illae sunt adhibendae, quandoquidem aer fixus haemorrhagias tam facile promoveat.

Sequentes aquae minerales apud nos praecipue sunt in usu:

- 1) *Aqua feliterana*. Haec aqua largiorem acidi aerei liberi copiam in sinu suo fovet, & praeterea nonnihil alcali mineralis in sua mixtione vehit. Illa in suppurationibus in-

ternis pro potu ordinario magna cum utilitate adhibetur.

- 2) *Aqua sedlicensis*. Haec ex acido aereo & sale amaro consistit. Propter utramque partem constituentem vi gaudet purgante, atque ad primarum viarum & pancreatis purgationem adhibetur. Caute tamen in corporibus ad congestiones haemorrhoidales proclivibus est adhibenda, quoniam ea fistulas atque haemorrhagias intestini recti post se trahere potest.
- 3) *Thermæ Carolinae*. Pars earum principalis est sal sali Glauberi prope accedens, & cuius pars alcalina praedominatur. Alvum proinde movet, & secretionem urinae urget, atque in intemperie mucosa infarctuque viscerum abdominis in debilitate hypochondriaca sunt utilissimae.
- 4) *Thermæ Hirschbergenses, Landeckenses & Toeplitzenses*, lixivioso-sulphureae. In sudorem praecipue agunt. Ut plurimum pro balneis usurpantur. Interne vero quoque utiliter hauriri possunt. In acrimonia scrophulosa praecipue sunt utiles.
- 5) *Thermæ Aquisgranenses*. Omnes fere ex acido aereo & sulphure consistunt, quare in acrimonia scabiosa & scrophulosa aequè utiliter adhiberi possunt.
- 6) *Aquae Freyenwaldenses, Laubstaedtenses & Berolinenses*, acidum aereum & martem continent, quare ad fibras relaxatas roborandas inserviunt. Semper fere ut balnea in usu sunt. Interne autem quoque utiliter potari possunt.

7) *Aqua Spadana*, ut e Freyenwaldensi & Salterana composita considerari potest, quoniam illa ex acido aereo, aliquanto marte, partibusque salino-alkalinis constat. Quare praeclarum est aperiens, quod simul etiam roborat.

8) *Aqua Egrana*, praeter acidum aereum, partesque nonnullas martiales, sal indoli Glauberi simile in sinu suo alit, hinc tantum in alvum agit, itaque ad humores mucosos dissolvendos infervit.

9) *Aqua Pyrmontana*, distinguitur a proxima per partes martiales copiosiores, atque hinc maiori gaudet virtute roborante quam aquae minerales reliquae, sed maiorem etiam in usu suo requirit cautionem, quoniam ea gravis est, nec tam facile systema lymphaticum permeat.

Omnium harum aquarum usus utilior est apud fontes ipsos. Quamprimum in alia loca transferuntur, portionem aliquam partis suae maxime essentialis, acidi aerei, & cum eo partes prius illi adhaerentes, nunc vero ad fundum praecipitatas amittunt.

Aqua ophthalmica confortans.

℞. Aquae Chamomillae f. v. unc. viij.

Extr. Saturn.

Spirit. Vin. camph. an. drach. ij.

Vitriol. alb. drach. j.

M. d.

In epiphora & lippitudine e laxitate haec aqua ophthalmica optime conducit.

Aqua opthalmica resolvens.

℞. Aquae Chamom. f. v. unc. vj.
 ----- bened. Rul. unc. ij.
 Essent. aloes.
 Liquam. Myrrh. an. drach. ij.
 M. d.

In maculis corneae & staphylomatibus haec aqua quotidie aliquot vicibus in oculos instillata optimam exserit virtutem. Quodsi ea in initio nimium irritaret, adhuc magis dilui potest.

Aqua phagedaenica.

E praescriptione vulgari ea e mercurio sublimato atque aqua calcis vivae paratur. Quum vero aqua calcis quoad vires admodum sit varia, atque haud raro sit antiqua inertisque, satius est, solutionem mercurii inferius describendam in acido nitri pro re nata cum aqua quadam destillata diluere atque ibi adhibere, ubi ulcera maligna sunt purificanda.

Aqua sambuci florum.

Compositioni mixturarum sudorem pellentium haec aqua optimum praebet vehiculum.

Aqua sclopetaria Thedenii.

℞. Acet. Vin.
 Spir. Vin. R. an. lib. iij.
 Sacch. alb. lib. j.
 Spir. Vitriol. unc. x.
 M. d.

Hoc remedium non tantum est antiphlogisticum, sed simul etiam antisepticum, hincque in ulceribus scorbuticis, inflammationibusque putridis optimi

optimi est usus. Inventor huius remedii illi maiores adhuc adscribit virtutes, quodsi ei extracta martialia atque herbarum vulnerariarum ac sal ammoniacum admiscantur, quod posterius autem per acidum vitriolicum decomponitur.

Arsenicum.

Hoc remedium diu e materia medica fuit relegatum, quamvis non desint optimae observationes de laudabilibus eiusdem virtutibus.

A quo tempore salia mercurialia caustica absque metu adhibentur, arsenicum non esset reprobandum, quoniam illud est corrosivum. In quibusdam malis cancris manifestam mihi praestitit utilitatem, atque in morbo tam pertinaci omnino ad remedia extraordinaria confugere licet. Formula Lafeburica, quam secutus fui, ita se habet.

℞. Arsenic. alb. gr. ij.

Sacch. alb. drach. j.

Misc. exactissime & solve in

Aqu. destill. lib. ij.

M. d

Ex hac mixtura iubetur aeger primum per octiduum omni mane ieiunus uno cochleari ordinario cum lacte adsumere, atque haec dosis sensim sensimque quotidie bis terve exhiberi potest. Externe solutio applicatur, ut illa per se est. Veteres in morbis a lymphâ corrupta oriundis sandarachum minerale ex arsenico cum sulphure combinato constans adhibebant.

Baccae Iuniperi.

Baccae Iuniperi multum in virtute sua cum terebinthina habent similitudinis, illae proinde in infuso ut diureticum in hydropibus, ubi simul re-

laxatio adest, adhiberi possunt. Vid. *Species purificantes*.

Balnea.

Balnea calida sunt antispasmodica, quoniam ea relaxant & per cutis calefactionem circulationem sanguinis aequaliorem reddunt. Ea igitur in omnibus spasmis, ubi opium nullum praebet effectum, aut non convenit, attamen materiae irritanti non prius est accedendum, quam usque spasmus remittit, inserviunt. Ea igitur in plethora, resolutione humorum ac debilitate partium solidarum nimia nocent.

Balnea frigida proxime in cutem agunt, eamque roborant. Quae igitur tantum gradatim sunt adhibenda.

Embrotatio tamquam remedium agit percussorium.

Balsamus Copaive.

Hic in effectu suo a terebinthina in eo differt, quod is uti hic urinae odorem violaceum non communicet. Ubi de bonitate ac puritate terebinthinae nullam habemus securitatem, hoc balsamo uti possumus, qui in gonorrhoeis virulentis, quodsi tensio inflammatoria est sublata, praestantem exserit virtutem.

Balsamus sulphuris.

Quodsi sulphure in forma fluida uti volumus, tunc ille aut in oleo anisi aut oleo terebinthinae solvitur. Balsamus sulphuris anisatus imprimis in thoracis stasibus ab acrimonia rheumatica & scabiosa, prodest, sicuti balsamus terebinthinatus in
ab-

abdominis flasibus locum habet. In utroque casu in conubio cum naphtha vitrioli utiliter datur.

Borax.

Borax alias pro remedio fluxum sanguinis pel-
lente & partum promovente fuit habitum; effectus,
quibus hodie vix fides adhibetur. Propterea eam
tantum hic adfero, quia ea qualitate cremorem tar-
tari in qua solubilem reddendi gaudet, quod alias
difficulter procedit, atque in usu molestias non-
nullas efficit. Drachma boracis unciae unae cre-
moris tartari miscetur, atque haec mixtura in aqua
serventi solvitur. In aphthis quoque ea efficaciter
se praestitit.

Butyrum antimonii.

Hoc est solutio reguli antimonii in acido salis,
atque remedium causticum acre. Simul autem vires
admodum resolventes & discutientes possidet. Cum
fructu itaque in maculis corneae & staphylomati-
bus adhiberi potest, quodsi alia remedia non suf-
ficient.

Applicatio cum cautione est instituenda. Finis
plumae pennae intingitur, & locus constipatus at-
que obscuratus cum ea attingitur. Per irritationem
inde oriundam lacrymae mox eliciuntur, quae re-
medium satis diluunt atque innoxium reddunt.

Camphora.

Camphora putredini resistit, viribus gaudet re-
solventibus, versus cutem atque in sudorem effica-
cissime agit, nec tamen calorem auget febrilem.
In omnibus itaque febribus, ubi putredo est exti-
mescenda,

mescenda, attamen simul stases inflammatoriae sunt resolvendae, transpiratioque est promovenda, maxime ea prodest.

In his casibus optime cum saccharo praeparata omni bihorio a grano uno usque ad quatuor exhibetur.

Proprium autem illi est, ut eam multi stomachi ferre nequeant, cuius rei ratio est habenda.

Neque ibi ea est exhibenda, ubi secretionem urinae promovere vis, quia haec eam imminuit.

Ex hac ratione ibi etiam illa est utilissima, ubi diuretica nimis acria exhibita fuere, aut cantharides mictum pariunt difficilem. Ea tum in emulsionibus exhibetur.

Ubi ea nimis frequenter adhibetur, vires procreandi saepe debilitat, quod forsitan inde oritur, quod illa congestionibus humorum in has partes tantopere intercedat.

In melancholicis saepe ut specificum agit, quodsi in dosibus successive augendis quotidie ad unciam dimidiam exhibeatur. Difficile autem est decernere, num ea immediate in nervos, an obstructions peritinales tollendo agat.

Cantharides.

Externe remedium discutiens, & revellens (Vid. *Emplastrum vesicatorium*). Interne diureticum acre, quae tamen tantum in gonorrhoeis benignis pertinacibus, atque in urinae incontinentia e relaxatione adhibetur (Vid. *Tinctura cantharidum*). Haec vis in urinam tam est vehemens, ut ab uno grano facillime stranguriae gravissimae mictusque cruentus consequi possint. Camphora hic verum est antidotum, non solum effectum iam praesentem tollens,

tollens, sed etiam illum praeoccupans. Hoc remedium quoque ut resolvens adhiberi potest. In tumoribus articulorum oedematosis utiles mihi saepe fuere.

Castoreum.

Hoc remedium inter antihysterica refertur. Solummodo per odorem saepe agit. Quodsi ratio ad alia remedia e. gr. opium atque assam foetidam sufficiens desit, aut prius forsitan propterea minus adhibenda esse videatur, quia illud facile obstructionem alvi pariat, castoreum a granis decem usque ad viginti pro dosi exhiberi potest.

Conchae praeparatae.

Conchae praeparatae inter absorbentia pertinent. Illis uti licet, ubi oculos cancerorum ad manus non habemus, aut extimescimus, magnesiæ salis communis, alias illis praefereendam, non esse rite praeparatam.

Per se solae non facile exhibentur, sed illae remediis aliis, acido in primis viis praesente, e. gr. rhabarbaro utiliter adduntur.

Bonum quoque temperans praebent, quodsi illae acido vegetabili saturentur. V. *Mixtura refrigerans.*

Conserva antiscorbutica.

℞. Hb. rec. Cochlear. Grönland.

---- Nasturt. aquat.

---- Trifol. fibr. an.

Sacchar. alb. q. s.

M. f. conserva. d.

Hoc praeparatum in acrimonia humorum scorbutica insigni cum utilitate hieme exhiberi potest.

Cortex

Cortex cascarillae.

Cortex cascarillae, quoad virtutem suam a cortice peruviano in eo distinguitur, quod is minus sit adstringens, atque aliquanto magis exaestuans. E quibus rationibus ego eum in febribus continuis malignis, atque in dysenteria cortici peruviano praefero, quoniam is excretiones minus turbat, atque in sudorem simul agit. Propter vim suam exaestuantem quoque in temperatori doli est exhibendus, quam cortex peruvianus.

Cortex chinae.

Cortex peruvianus duabus inprimis instructus est virtutibus; putredini resistit, & systema roborat nervosum. Is itaque in febribus putridis, malignis atque intermittentibus, in phthisi pituitosa atque in omnibus debilitatibus adhibetur.

Cortex chinae ruber vulgari tenuiori & minus colorato longe est praeaeestimandus.

Quodsi in febribus adhibetur putridis, tempore semper tantum remissionis, & quidem tantum infusum eius aquosum cochleatim quavis hora est exhibendum, quia is alias evacuationes criticas suppressere, atque eo ipso metastasibus ansam praebere potest.

In febribus nervosis cum diaphoreticis est combinandus. Hoc in casu infusum cum mixtura diaphoretica ad partes aequales misceri potest. Generatim in febribus continuis ibi tantum exhibetur, ubi causae ad credendum adsunt, fore ut systema nervosum succumbere possit.

Inprimis in corticis usu in febribus semper illuc est respiciendum, num is cutem & linguam siccas, respirationemque difficilem reddat. Hoc in casu

casu aut ab eius usu est abstinendum, aut is cum diaphoreticis est connectendus. Ubi in debilitate sudores adsunt symptomati, nec sitis est insignis, optimum effectum exferere solet.

In febribus intermittentibus post purgationem praegressam tempore intercalari, & quidem in substantia exhibetur. In febribus quartanis, ubi adhuc obstructions sunt extimescendae, primum in conubio cum sale ammoniaco exhibendus est. Omni bihorio scrupulus unus corticis peruviani cum decem granis salis ammoniaci permixtus ordinari potest. Quodsi is neque obstructionem, neque diarrhoeam parit, sal ammoniacum omitti, & dosis sensim sensimque augeri potest. In febribus intermittentibus malignis subito in primis temporibus intermediis quavis hora ad drachmam unam exhibendus est. Notum est, febres intermittentes saepe e levibus causis facile recrudesce. Hi redivis in febribus tertianis tam simplicibus, quam complicatis in primis post septem dies, atque in febribus quotidianis & quartanis post dies quatuordecim eveniunt. His recidivis secundum observationes practicas sequenti pacto occurri potest. Exhibetur nimirum die septimo post febris tertianae emanationem, & die decimo quarto post febres quartanas & quotidianas sublatas cortex peruvianus de integro, atque in utroque casu iubetur aeger eius usum adhuc per octo dies continuare.

In phthisi pituitosa originis catarrhalis pariter praeclarissimas exferit vires, dummodo is, ut in omnibus febribus, tempore remissionis praebeatur, atque initium cum infuso fiat.

Insignis aequae est efficaciae in omnibus debilitatibus systematis nervosi chronicis, licet hic semper alia remedia simul in auxilium sint adhibenda.

Non

Nonnumquam is facile vomitum excitat, quum tunc cum pro re nata cum cinnamomo aut opio coniungere possimus.

In ulceribus externis, ubi vires, atque adeo pus bonum deficit, egregium praestat usum, uti etiam in gangraena, quotidie ad aliquot uncias in substantia exhibetur.

In his casibus quoque externe utiliter applicari, atque in gangraena cum sale ammoniaco misceri, ex eo cum aceto vini cataplasma tenue fieri & locis gangraenosis superimponi potest.

Num ceterum radix caryophyllatae (geum urbanum) vices corticis peruviani supplere queat, ut observationes recentiores praedicant, e propria experientia constituere nequeo.

Cortex Cinnamomi.

Aquae cum eo destillatae in usu sunt (V. *Aqua Cinnamomi*). Oleum nimirum calefacit, & quum illud in aquis adsit, his contenti esse possumus.

Cortex Mezerei.

Cortex mezerei externe ut vesicatorium, ad ulcera artificialia excitanda, applicatur. Nimum vero irritat, nec in eadem ratione multum producit supurationis, quod tamen posterius in ulceribus artificialibus intenditur. Maiori cum utilitate adhibetur interne in morbis venereis, ubi partes solidae, praecipue ossa, sunt invasa, & propter conditionem humorum malam non libenter mercurialia exhibemus. Iubetur unciam dimidiam huius corticis cum parte radicis glycyrrhizae aequali in duabus libris aquae ad unam libram colaturae coquere, & primo cum libra huius decocti dimidia initium fieri.

In

In morbis scrophulosis Angli hoc cortice in con-
nubio cum cicuta utuntur.

Cortex Simarubae.

Hic cortex cum cascarilla multum habet simili-
tudinis, atque insigni cum utilitate in diarrhoeis
enervantibus ac in dysenteria adhibetur. Alvum
adstringit, atque in transpirationem agit. Neque
tantopere calefacit, ut cascarilla, ita ut is exhiberi
possit, ubi illa nimium exaestuans esse videtur.
Commodissime in decocto aut infuso praebetur, e.
gr. uncia dimidia ad colaturam unciarum octo, at-
que ex hoc quavis hora cochleare ordinarium.

Cremor tartari.

Cremor tartari valde egregium est laxans, in
saburra putrida biliosa. Optime pro potu ordi-
nario adhibetur. Uncias duas cum tribus aquae
libris in vase terreo fortiter coqui, clarificari, at-
que aliquantum mellis aut sacchari addi iubemus.

Quodsi cremor tartari per operationem che-
micam a sale alcalino ipsi adhaerenti liberatur, ex
hoc acido salis tartari puro cum melle, aut, quod
adhuc praestantius est, cum manna syrupum usui
servandum parare licet, qui est laxans antiphlogisti-
cum excellentissimum.

Crocus.

Crocus inter anodyna atque analeptica refer-
tur, quare in morbis nervosis, rationem suam in
debilitate ac enervatione agnoscentibus, adhiberi
potest (Vid. *Laudanum liquidum Sydenhami*, &
Pilulae antihystericae). Haemorrhoides & fluxum
menstruum quoque pellit. Vid *Pilulae balsamicae*.

℞. Antimon. crud. pulv.

Nitri dep. pulveris. an.

M. detonentur in crucibulo ignito & edulcorentur.

Hac operatione sulphur antimonii destruitur, & pars quaedam reguli calcinatur. Hinc in lixivio ab edulcoratione remanente obtinetur nitrum antimoniatum. Massa edulcorata, quae nunc crocus metallorum audit, e partibus regulinis consistit, quarum nonnullae calcinatae, aliae per portionem aliquam sulphuris nexae, atque aliae paucae sunt profus liberae. Duae posteriores sunt illae, quae vino vim impertiunt emeticam. Vid. *Aqua benedicta Rulandi*.

Electricitas.

Aer atmosphaericus semper maiori aut minori copia materiae electricae est repletus, quae corporibus animalibus partim per cutem, partim per respirationem communicatur, atque effectum certum & proportionatum in illis producit.

Corpus ipsum humanum semper maiorem aut minorem materiae electricae quantitatem possidet, quam illud non ex aere attrahit, sed vi partium constituentium alimentorumque adsumptorum habet.

Corpus illud, quod praeter propriam electricitatem adhuc incrementum eiusdem extrinsecus obtinet, dicitur *positiva* gaudere *electricitate*. Corpus illud, quod electricitatem suam corpori alieno communicato atque adeo ab eadem privatur, est in *electricitate negativa*.

Quodsi

Quodsi proinde electricitatem ut remedium adhibere vis, necesse est, ut corpus materia electrica nimium abundans, negativa, illud e contrario, cui electricitas deest, positiva impartiare electricitate.

Effectus electricitatis positivae, seu abundantiae eiusdem in corpore humano sunt sequentes:

- 1) Circulationem sanguinis ad partem quintam aut sextam auget.
- 2) Secretiones facilius & citius procedunt.
- 3) Omnes corporis humores attenuat.
- 4) Omnia nostra organa generatim irritabiliora & sensibilia reddit.

Ubi itaque fibrae sunt laxae, circulatio sanguinis est tardior, secretiones non sufficienter procedunt, humoresque facile stagnant, electricitas deesse videtur, per cuius compensationem vitiis recentis occurrere licet.

Electricitas proinde positiva resolutioni glandularum induratarum, promotioni haemorrhagiarum, curationique paralytici atque rheumatismorum inveteratorum inservire potest.

Ubi e contrario nimia adest irritabilitas, atque ex hac plane ratione facile spasmi & dolores oriuntur, electricitas negativa proficua esse potest.

Quodsi itaque generatim corpus materia electrica implere, aut illud abundanti sua electricitate privare velis, in priori casu sufficit, illud ab aliis corporibus separare, atque ita electricare.

Quodsi vero seorsum imprimis in partes singulares, e. g. in indurationes, membra paralytica & s. p. agere velimus, nitimur materiam per has plane partes impertiri, aut eam educere, ut percussio inde oriunda proxime in partem adfectam agere possit.

Ex-

Experientia docuit, numquam fere esse consultum, fortes ictus praeberere, sed optimum effectum sequi, si materia electrica sensim sensimque per corpus ligneum aut metallicum acuminatum educatur, ita ut aeger numquam sensationes molestas inde experiatur, quo in ~~casi~~ autem sufficienter magna machina esse debet.

Elixirium antiscorbuticum.

℞. Extr. trifol. fibr.

--- Centaur. min.

--- Fumar.

--- Graminis an. unc. ÷

Solv. in

Aqu. flor. chamomill. lib. iv.

adm.

Spirit. Cochlear. unc. ij.

Ol. Vitriol. drach. ij.

M. d.

Optimum hoc est remedium, ubi obstructions & debilitas in abdominis visceribus in conditione humorum scorbutica, adsunt. Ex eo ante & post meridiem cochleare adsumendum ordinari potest.

Simplicius.

℞. Extr. Absinth. unc. ij.

Solv. in

Aqu. font. lib. iv.

adm.

Spirit. Cochlear. unc. ij.

Ol. Vitriol. drach. ij.

M. d.

Elixirium resolvens.

℞. Sal. Tartar. dep. unc. j.

Satur. c.

Acet. Squillit.

adm.

Extract. Fumar.

..... Millefol.

..... Trifol. fibr.

..... Card. bened. an. unc. $\div$

Aquaë Chamom. f. v. lib. iv.

Tinct. Antim. Iacobi.

..... Mart. aperitiv. an. unc. j.

M. d.

Haec mixtura in morbis cachecticis & praecipue in hydropibus, ubi obstructions viscerum abdominis iuxta cum relaxatione adsunt, magno cum fructu omni bihorio ad cochlearis ordinarii dimidium adhiberi potest.

Simplicius.

℞. Sal. Tartar. unc. iv.

Satur. c.

Acet. Vin.

adm.

Extr. Card. bened.

..... Millefol. an. unc. j.

M. d.

Elixirium roborans.

℞. Extr. cort. eruv.

..... Cascarillae

..... Gentian. rubr.

..... Chamomill. an. unc. $\div$

Aquos.

Solv. in
Aq. Menth. piperit. f. v. lib. iv.
adm.

Tinct. Mart. adstring. unc. iv.

M. d.

In debilitate stomachi atque intestinorum post febres ardentes superatas, aut post alias enervationes hoc remedium ad aliquot cochlearia quotidie est exhibendum.

Simplicius.

℞. Extr. cort. Cascar.

----- Gent. rubr. an. unc. j.

Solv. in

Aqu. font. lib. iv.

adm.

Tinct. Mart. adstr. unc. iv.

M. d.

Emplastrum de ammoniaco cum mercurio.

℞. Argenti vivi unc. iij.

Bals. Sulph. simpl. drach. j.

Misc. exactiss. & paulatim adm.

Gum. ammoniac. liquefacti lib. ij.

d.

Hoc emplastrum excellens est resolvens, in primis ubi stases indolis sunt venereae.

Emplastrum de cicuta.

℞. Succ. rec. cicutae unc. xvj.

Pulv. herb. cicut. rec.

Gumm. ammoniac.

Acet. Squillit. an. unc. viij

Cer. - citr.

Ol.

Ol. olivar. an. unc. iv.

M. f. l. a. emplastrum.

Hoc emplastrum pariter egregias vires possidet resolventes, imprimis in tumoribus scrophulosis, hinc utiliter in tumoribus articularum applicatur.

Emplastrum resolvens Schmuckeri.

℞. Gum. ammoniac. lib. iij.

----- Aff. foetid. lib. j.

Sap. Venet. lib. ÷

Solv. in

Acet Vin. q. s. inspiss. len. ad conf. Empl. d.

Quodsi stases & tumores simul a spasmis pendent, magna cum utilitate hoc emplastrum est applicandum. Cum fructu illud a me quoque in tumoribus articularum e causis externis natis fuit adhibitum. Ubi nulla proclivitas ad inflammationem adest, loco saponis mel adhibere licet, quo praeclarum obtinetur remedium resolvens.

Emplastrum vesicatorium.

℞. Cerae flav. unc. x.

Tereb. venet.

Ol. olivar. an. unc iij.

Pulv. Cantharid. unc. viij.

M. f. l. a. Empl. d.

Ubi multum adest irritabilitatis, bono cum successu emplastrum, antequam illud applicaretur, cum tantillo camphorae malaxatur, quo stranguriae alias forte eventurae interceditur.

Emplastrum vesicatorium perpetuum.

℞. Pulv. Cantharid. unc. j. ÷

----- Gi. Euphorb. unc. j.

----- Mastich.

Terebinth. ven. an. unc. iv.

M. f. l. a. Empl. d.

Hoc emplastrum tantum per se ut rubefaciens adhiberi potest, quoniam illud tum in defluxionibus, imprimis in ophthalmiis insigniter iuvat, praecipue prius camphora malaxatum. Maxime quoque proficuum est, ad loca per vesicatoria elevata in supuratione conservandum.

Essentia Aloes.

Solutio aloes in spiritu vini remediis externis ad vulnera mundificanda, aquis ophthalmicis, atque elixirio resolventi aut roboranti admisceri potest, deiectione alvina non satis prompta V. *Aloe.*

Essentia Angelicae.

Inter alexipharmaca refertur.

Essentia Assae foetidae.

℞. Gi. Assae foet. unc. ij.

Spir. Vin. R. lib. j.

Dig. col. d.

In symptomatibus hystericis haec essentia ad drachmam unam exhiberi potest. Vid. *Mixtura antihysterica* & *Gummi assae foetidae.*

Essentia corticum aurantium.

Ea est, ut remedium flatu discutiens, proficua.

Essentia

Essentia Castorei.

Pariter inter antihysterica pertinet, atque ad drachmam unam praeberi potest. V. *Castoreum*.

Essentia Pimpinellae albae.

Radix pimpinellae virtute leniter irritante & resolvente gaudet. Hinc haec essentia gargarismatibus admixta statibus catarrhalibus in collo resolvendis inservit. Vid. *Radix pimpinellae albae*.

Essentia Valerianae.

In febribus putridis & malignis mixturis diaphoreticis admisceri potest, ita ut quotidie ad unciam dimidiam exhibeatur. Vid. *Radix Valerianae*.

Extractum Absinthii aquosum.

Hoc remedium in morbis a vermibus & mucī redundantia in primis viis adhibetur. A drachma dimidia usque ad integram quotidie in aqua chamomillae solutum exhiberi potest.

Extractum Ligni Campechensis aquosum.

Hoc remedium est adstringens, & simul plus minusve demulcens. Quare in diarrhoeis diuturnis non repente cohibendis quotidie a drachma una usque ad duas utiliter adhibetur. Raro interim hoc extractum praeparatum habere licet, & sane difficulter quoque substantia adstringens ex hoc ligno extrahi potest. Id gustu extracto glycyrrhizae simili est gaudendum. Usus huius remedii praecipue locus habet, ubi cortex Simarubae est nimis exafluans.

Extractum Cascavillae aquosum.

(*V. Cortex Cascavillae*). Hoc extractum aut cum pulvere quodam temperante permixtum, aut in solutione praebetur, ubi scopum quidem roborandi, nec tamen adstringendi habemus. Quovis bihorio cum aliquot granis initium fieri, & pro re nata quotidie ad drachmam dimidiam in plures doses divisum praebere potest. Vid. *Elixirium roborans*.

Extractum Centauri minoris aquosum.

Id e remediis est resolventibus & simul leniter roborantibus. Vid. *Elixirium resolvens* atque *antiscorbuticum*.

Extractum florum Chamomillae aquosum.

Quum chamomilla specifica virtute erga systema nervosum sit instructa, hoc extractum utiliter praebetur, ubi forte cortex chinae exhiberi nequit, aut etiam cum aliis remediis combinatur. Vid. *Elixirium roborans*.

Extractum corticis Chinae aquosum.

Multum in praeparatione huius extracti in eo situm est momenti, ne extractio per coctionem subitam, sed infusionem diuturnam, atque inspissatio pariter non nimium cito, sed paulatim contingat. Sal essentielle ita dictum solummodo per frictionem mechanicam praeparatur; methodus, quam nunc quoque in aliorum extractorum praeparatione exhibeo.

Utiliter exhibetur, ubi non satis temporis est, corticem chinae ipsum in substantia exhibere, aut ubi illum aegri nolunt, aut non adsumere possunt, uti

nti hoc in infantibus usu venit. Quum uncia corticis chinae vix drachmam extracti praebeat, ad drachmam unam & supra quotidie in dosibus divisis quoque exhiberi potest.

Extractum Cicutae.

Hoc extractum e conio maculato per succi expressi lenem inspissationem faciendum est, ne partes efficaces per coctionem nimium vehementem pereant. Vid. *Herba Cicutae*.

Extractum Fumariae aquosum.

Hoc remedium egregiis gaudet virtutibus resolventibus, agitque propter partes suas essentielles salinas simul in urinam. Qua de causa id quoque in morbis herpeticis est adhibitum.

Extractum Gentianae rubrae aquosum.

Pertinet inter remedia amara roborantia. V. *Elixirium resolvens & roborans*.

Extractum Graminis aquosum.

Id inter remedia sanguinem purificantia numeratur. Succum e radicibus recentibus expressum & leni igne ad consistentiam mellis inspissatum semper adhibere soleo, ubi tum illud non tantum efficacius ac solventibus est, sed etiam propter gratum saporrem in copia & facile adsumitur. Ex hoc succo quotidie ab unciiis quinque ad sex exhibui. V. *Elixirium antiscorbuticum*.

Extractum Hellebori nigri aquosum.

Optimum est pellens. Minime autem e foliis, sed e fibrillis radicum teneris per extractionem lentam, atque in coctionem lenem parari debet.

Extractum Quassiae aquosum.

Hoc extractum adhiberi potest, ubi irritabilitas deest, ubi nullas excretiones suppressere aut promovere vis, atque ubi simul debilitas systematis nervosi peculiaris adest; salutares imprimis vires habere dicitur, ubi proclivitas ad colicas praesto est. In solutione quadam ad scrupulum unum quotidie praebere potest.

Extractum Saturni.

Sic solutio calcis saturni in aceto vini appellatur, quae ab aceto lithargyrii consueto in eo tantum differt, quod ea concentratior est.

Cum aqua pro re nata attenuatur, atque ut remedium antiphlogisticum & resolvens, & simul roborans respici potest, quod in tumoribus plus minusve inflammatoriis atque in morbis oculorum magno cum fructu adhiberi potest.

Extractum Taraxaci.

Taraxacum, ut omnes plantae lactescentes, acrimonia leni gaudet, vi cuius illud virtutes habet resolventes, quae adhuc per partes salinas, quas illud in quantitate sic satis larga in se vehit, augeri queunt. Optime praeparatur, quodsi succus e radicibus atque herba expressus in leni calore ad consistentiam mellis inspissetur.

Extractum Trifolii fibrini.

Remedium amarum resolvens. V. *Elixirium antiscorbuticum & resolvens.*

Fel Tauri inspissatum.

Hoc est bonum remedium resolvens, quod in ictero, & generatim, ubi adfluxus bilis deest, quotidie ad drachmam unam exhiberi potest.

Folia Belladonnae.

Belladonna extra virtutem eiusdem narcoticam viribus antispasmodicis & diaphoreticis gaudet, atque cum utilitate in rabie canina atque in morbis nervosis est adhibitum. In quibusdam paralyfium speciebus effectus egregios ab eiusdem usu observavi. Dosis in adultis est a quinque usque ad decem grana in viginti quatuor aut quadraginta octo horis.

Flores Salis ammoniaci martiales.

Hi flores sic dicti sunt sal ammoniacum particulis martialibus impraegnatum, quod proinde in obstructionibus, ubi simul scopus roborandi adest, e. g. in febribus quartanis atque in chlorosi maxime conducit. Initium fit cum aliquot granis, & dosis sensim sensimque usque ad scrupulum unum, quin etiam ad drachmam unam augeri potest. V. *Pulvis antifebrilis*.

Hi flores interne atque externe adhibiti in dosibus paulatim usque ad aliquot drachmas quotidie auctis in ulceribus cancerosis insignem exseruerunt virtutem, cuius rei quidem nulla propria experientia instructus sum, ad eam autem credendam maxime propendeo.

Flores Arnicae verae.

Hi flores acrimonia atque amaritudine gaudent, atque ut thea hausti insignem habent virtutem resolyentem,

solventem, ita ut illi in temperie mucosa atque obstructionibus pulmonum utiliter adhiberi possint. In haemoptysi quoque praedicantur, & viribus sanguinem extravasatum resolvendi instructi esse dicuntur. In morbis nervosis atque in febribus intermittentibus diuturnis quoque magnae utilitatis esse feruntur.

Quum vero illi acerrimi sint, atque in dosi magna vomitum excitare queant, cum infuso tenui, e. gr. cum drachma una ad aquae libras duas initium fieri, & tum dosis pro re nata augeri potest. Vid. *Species pectorales resolventes*.

Flores Chamomillae vulgaris.

Flores chamomillae viribus antispasmodicis & carminativis sunt instructae, optimum proinde decoctum pro thea atque enematibus in casibus memoratis ministrant. In febribus quoque intermittentibus optimi effectus florum chamomillae pulverifactorum ab uno usque ad scrupulos duos sunt observati. In malis hypochondriacis quoque cum fructu adhibentur, imprimis ubi ad obstructiones simul est respiciendum. Quod enim hae viribus gaudeant solventibus, ex eo pater, ut infusum nonnumquam vomitum excitet. Vid. *Pulvis ecphrasticus*.

Flores Sambuci.

Flores sambuci viribus emollientibus & solventibus pollent, propter partes balsamicas sibi admixtas quoque sudorem pellunt. Vid. *Aqua florum sambuci*.

Flores Sulphuris.

Sulphur depuratum ita vocatur. Usus eius praecipuus est in scabie, ubi illud se semper ut specificum

cum praestit (Vid. *Hepar sulphuris*). Cum cremore tartari permixtum in malis haemorrhoidalibus quoque laudatur. Bonum est ceterum remedium in obstructionibus hepatis & systematis venae portarum. A granis decem usque ad triginta aliquoties per diem est dosis.

Flores Zinci.

Hoc remedium primum sub nomine lunae fixatae. Ludemanni innotuit, magnamque sibi in morbis convulsivis peperit famam, quam tamen illud maxima ex parte amisit. Ubi interim omnes indicationes desunt, & plura specifica in vanum adhibita fuere, omnino in usum vocari potest. Cum grano dimidio aut integro fit initium, & dosis pro re nata augetur. Optimas vires exserere compertum est, quodsi illud cum acidis non effervesceat.

Gargarisma adstringens.

℞. Aquae fontan. unc. x.

Essent. Pimpin. alb. unc. ÷

Alum. crud. drach. ij.

M. d.

In casibus, ubi uvula propter relaxationem suam admodum est prolapsa, optimum hoc est gargarisma.

Gargarisma resolvens.

℞. Oxym. simpl. unc. ij.

Nitr. depur. unc. ÷

Ess. Pimpin. alb. drach. ij.

Aqu. flor. Sambuc. unc. x.

M. d.

Globuli

Globuli martiales.

Mars in acido tartari solvitur, atque haec solutio tandem inspissatur. E massa viscida deinde globuli unciam dimidiam aut integram ponderantes formantur. Ad balnea frigida partibus martialibus impraegnanda adhibentur. Hunc in finem prius aliquot semunciae horum globulorum in aqua calida solvuntur, atque haec solutio aquae admiscetur.

Gummi ammoniacum.

Hoc est remedium resolvens praestantissimum, in pulmonum morbis expectorationem promoveret, & tunc id est adhibendum, quodsi status inflammatorius est ablatum (V. *Pilulae resolventes* & *Syr. pectorales resolventes*). Per se quotidie ad drachmas duas ordinari potest. Semper autem satius est, illud in forma exhibere soluta. Ubi salia locum habent, sal ammoniacum ad resolutionem promovendam in menstruis aquosis est valde proficuum. Propterea illud in oxymelle, in ovorum flavedine, atque in gummi arabico solvitur.

Gummi arabicum.

Hoc gummi est mucilago lenis inspissata, quae proinde in nimia intestinorum irritabilitate, e. gr. in diarrhoeis diuturnis interne atque in clysteribus adhibita insignem praestat utilitatem. Id quoque menstruum mercurii est. V. *Mercurii solutio Plenckiana*.

Gummi Assae foetidae.

Praeclarum remedium resolvens & simul antispasmodicum, quod in malis hypochondriacis atque

que hyſtericis , ubi ſimul obſtructiones viſcerum abdominis adſunt , utiliſſime adhiberi poteſt (*V. Pilulae antihyſtericae*). Id pariter quoque in aqua eſt ſolubile . Quotidie ad drachmas duas exhiberi poteſt . Necnon externe applicatum efficaciffimum ſe in tumoribus reſolvendis praeflat . Vid. *Emplaſtrum reſolvens Schmuckeri* .

Gummi Euphorbii .

Remedium acre irritans , quod tantum externe ut epiphaſticum adhibetur . Vid. *Emplaſtrum veſicatorium perpetuum* .

Gummi Galbani .

In effectu ſuo cum gummi ammoniaco maxime convenit , praeterquam quod propter oleum eſſentiale illi proprium , quo gummi ammoniacum deſtituitur , ſimul aliquantum magis exaeſtuat , atque antiſpaſmodicum eſt , atque hinc in malis hypocondriacis atque hyſtericis praecipuum . Vid. *Pilulae antihyſtericae* .

Gummi Guaiaci nativum .

Hoc e partibus reſinoſis & gummoſis conſtat , acrimonia quadam gaudet , atque in malis rheumaticis optimum eſt reſolvens . Excretiones ſimul urget , atque in doſi aliquanto maiori alvum movet . Ad drachmam unam quotidie pro re nata exhiberi poteſt . In aqua ope ſalis ammoniaci , aut , ubi hoc eſt nimis irritans , cum gummi arabico promptiſſime ſolvitur . Alias quoque in pilulis praeberi poteſt (Vid. *Pilulae reſolventes*) . In conſtitutionibus ſiccis nimiumque irritabilibus ſatius eſt , extractum eius aquoſum adhibere . Vid. *Lignum Guaiaci* .

Gummi

Gummi Guttae.

Gummi guttae inter drastica acria defertur, atque hinc tantum in hydropibus & taeniis usurpatur. Secundum observationes recentiores, acrimoniam eiusdem per connubium cum manna imminui posse dicitur. In hydropibus illud libenter in connubio cum aliis remediis exhibemus (*V. Pilulae antihydopicae*). In taeniis ad grana triginta in dosibus trifariam divisus per diem exhiberi potest. *V. Caput de taenia.*

Gummi Myrrhae.

Crebro alias hoc remedium in suppurationibus internis fuit adhibitum. Usus talium pharmacorum balsamicorum autem summam requirit cautionem. Ubi minima proclivitas ad inflammationem adest, illa his occasionem praebere possunt. Atque in phthisi pituitosa plerumque alia remedia sufficiunt, etiamsi illud hic cortici peruviano quotidie a granis decem ad triginta addi possit. Externe se ut remedium purificans atque antisepticum praestat. *V. Li-quamen myrrhae.*

Hepar Sulphuris.

Hoc est sulphuris solutio, quae via sicca in sale lixivioso fixo conficitur. Sulphur per hanc solutionem maiorem nanciscitur volatilitatem atque penetrantiam, & sub hac forma quam efficacissimum in scabie inveterata esse deprehenditur. Drachma huius hepatis sulphuris in aqua solvitur, atque iubetur aeger omni hora cochleare ordinarium adsumere. Cum dosi ad unciam unam quotidie paulatim adscendere licet, quodsi illud vomitum non excitat. Uncia sulphuris una balneo quoque admisceri,

misceri, atque hoc pacto balneum artificiale sulphureum confici potest. Semper autem est curandum, ut hoc remedium semper recenter praeparetur, quoniam sulphur vi suae indolis summe volatilis facile evolat, & tum tantum sal remanet lixiviosum, in acrimonia sanguinis scabiosa magis noxium, quam proficuum.

Optimum pariter hoc hepar sulphuris est remedium, quodsi venena corrosiva, e. gr. arsenicum & mercurius sublimatus adsumpta fuerint, quoniam illud cum his corporibus coalescit, eaque mitia reddit. Arsenicum, ut notum est, amittit per combinationem cum sulphure proprietatem suam corrosivam, & mercurius sublimatus per sal lixiviosum decomponitur. Operae quoque pretium esset experiri, num illud in strumis incipientibus profuturum esset. Testis ovarum combustis, quae hic se tam saepe utiles praestitisse dicuntur, tantum respectu hepatis sulphuris, quod scilicet per odorem sufficienter se prodit, hanc virtutem adscribere possum.

Herba Aristolockiae rotundae.

Folia recentia in ulceribus externis atque exanthematibus externe adhibentur. Emolliunt atque exsiccant.

Herba boni Henrici.

Herba recens magnam cum utilitate in exanthematibus exhibetur, ubi illa bonam efficit suppurationem.

Herba Centauri minoris.

Haec planta pertinet inter plantas amaras, viribus resolventibus & roborantibus instructas. Extractum

eum adhibetur, quod e summitatibus florentibus
praeparatur. V. *Extractum centaurei minoris*.

Herba Cicutae.

Sub hoc nomine non intelligitur cicuta virosa propria, sed conium maculatum Linnæi, ad quod attendendum. Cicutam in cancro atque indurationibus stasibusque scrophulosis praedicarunt, nec ullum est dubium, quin illa nonnumquam egregie iuvet, etiam si adhuc multo saepius nullas exserat vires. Lucrum pro arte salutari esset, quod si casus, in quibus illa efficax est, constitui possent. Optime in pilulis exhibetur, quae e partibus aequalibus herbae recentis pulverisatae atque extracti parantur, cum quibus a grano uno ad duo initium fieri, & paulatim dosis augeri potest. Illam hoc pacto usque ad grana centum quotidie exhibui, & ut dictum est, numquam egregias eius virtutes vidi. Attamen systema nervosum invadere videtur, & saepe parit vertigines pertinaces, quas per usum acidorum vegetabilium largum tollere enitendum est. Nonnumquam etiam pustulas erysipelaceas in facie, partibusque tumidis atque adfectis producit, de quibus cum certitudine constituere nequeo, utrum illae pro exanthemate per cicutam producto acrimoniae scrophulosae in corpore delitescantis, an pro mero producto cicutae sint habendae, an minus. Levamen saltem proportionatum post illa mihi observare non licuit.

Herba Cochleariae.

Cochlearia est omnium plantarum antiscorbuticarum princeps. Cochlearia groenlandica, quae singularis est species, atque in hortis nostris copiose educatur, vulgari est praeferenda, at-
tamen

ramen recens illa est adhibenda. V. *Conserva anti-scorbutica*.

Herba Malvae.

Eximia herba emolliens, quae utiliter in infusis theiformibus pectoralibus, atque externe profotu in obstructionibus chronicis inflammatoriis usurpari potest.

Herba Meliloti.

Pariter inter herbas emollientes & resolventes refertur. V. *Species pro cataplasmate*.

Herba Menthae.

Mentha crispa optimis instructa est viribus antispasmodicis & carminativis. In debilitate ventriculi mentha piperitis vulgari est praeferenda. Vid. *Aqua Menthae*.

Herba Millefolii.

Millefolium, ut thea haustum, salutare saepe in malis haemorrhoidalibus exseruit vires, viribus quoque antispasmodicis gaudere videtur, quae illas chamomillarum adhuc superant.

Herba Nicotianae.

Usus herbae nicotianae tantum in clysteribus tam in forma decocti, quam etiam fumi, locum habet. Ubi maxime irritare volumus, sub forma fumi est adhibendum. Decoctum saepe est efficax, ubi remedia consueta ad alvum ducendam minime sufficiunt.

Herba Sabinae.

Haec herba inter pellentia fortia pertinet, quae adhiberi potest, ubi alia remedia nullas exserunt vires. In dosi cautio est servanda, semperque cum aliquot granis initium est faciendum. Externe quoque in condylomatibus venereis est laudata, ubi vero mercurius nitrosus utiliore se praestat.

Herba Trifolii fibrini.

Planta amara resolvens. Vid. *Extractum trifolii fibrini*.

Herba Uvae ursi.

Herba uvae ursi quotidie ad drachmam dimidiam exhibita in doloribus calculosis efficax est inventa. Adest procul dubio in calculo qualitas urinae organorumque eiusdem secretoriorum praeternaturalis, quae per omnia remedia in doloribus calculosis proficua reperta, corrigitur, nec tamen calculus ipse resolutus fuerit.

Kermes mineralis.

Quodsi antimonium in sale lixivioso fixo coquitur, haec coctio calida colatur, & tum refrigerari finitur, pulvis ruber ad fundum praecipitatur, e sulphure, sale lixivioso & regulo antimonii consistens, atque adeo hepar est sulphuris, quod partes regulinas resolvit. Hic pulvis edulcoratus atque exsiccatus exhibet *hermes minerale*, quod, si omnes partes salis lixiviosi sunt elutae, minimum ab hepate sulphuris differt. Quodsi e contrario pulvis non edulcoratur, sed tantum a lixivioso suo libera-

liberatur, remedium omnino obtinetur, quod in certis casibus, immo fere in omnibus sulphuri antimonii longe anteferendum est. In morbis, ex acrimonia scabiosa, herpetica & scrophulosa, inveteratis, insignibus pollet, in dosi paulatim augenda, viribus. Quam illud propter sal lixiviosum vegetabile facile humorem adtrahat, satius est cum sale sodae praeparare. Ceterum kermes minerale quoad virtutem emeticum debilius est quam prima praecipitatio sulphuris antimonii, & fortius, quam tertia.

Lapides cancerorum.

Lapides cancerorum bonum est absorbens; adhiberi potest loco testae concharum, & magnesiae salis communis, quamvis postremum palmam omnibus praeripiat, quia illud cum omnibus acidis sal maxime solubile sistit.

Laudanum liquidum Sydenhami.

℞. Opii Thebaic. unc. ij.

Croc. orient. unc. j.

Pulv. Cinnam.

----- Caryoph. an. drach. j.

Vin. Hispan. lib. j.

Dig. col. d.

Etiamsi satius sit, opium in substantia adhibere, quia tum semper tutissime dosi determinari potest, haec tamen compositio tam est consueta, ut cuivis necesse sit, eam sibi cognitam reddere. Secundum formulam hic adpositam sex guttae unum circiter granum opii continent, quod in usu pro norma inservire potest. Haec compositio praecipue adhibetur, ubi simul enervatio adest.

Lichen caninus.

Hoc remedium summopere a Mead adversus morsum canis rabidi est laudatum. Angli duabus eius partibus piper addunt, & pulverem vocant antilyssum. A priori nullas vires in hoc lichene deprehendere licet, & piper facile maximam effectus pulveris boni partem prae se fere posset. In morbo autem tam atroci, uti hydrophobia est, nihil reme-
re a priori decidendum est.

Lichen islandicus.

Hic lichen mucum maxime nutrientem continet, & praeterea sic satis multum amari. Hae duae proprietates in uno remedio iam a priori aliquid promittunt, atque experientia huic suspicioni respondet. In febribus tabidis, ubi generatim vires & fibrarum robur desunt, uti etiam in dysenteria, ubi mucum intestinorum restituere, & simul fibras eorum roborare volumus, usus huius remedii est omnino commendandus, & quidem ita, ut in febribus tabidis unciam eiusdem in libra lactis coqui atque illud colari atque ita paulatim per diem adsumi iubeamus. In dysenteria vero tantum in aqua est coquendus.

Lignum Campechense.

Secundum observationes recentiores hoc lignum viribus adstringentibus & demulcentibus gaudet, atque a remediis sibi similibus in eo distinguitur, quod illud neque irritet, neque calefaciat.

Lignum Iuniperi.

Remedium sanguinem purificans & diureticum
V. Species purificantes.

Lignum

Lignum Guaiaci.

Lignum sanctum quoque appellatur. Ligna duo in historia naturali quidem distinguuntur, sed medico haec differentia negligi potest, & negligenda est, quoniam is fidei pharmacopoei se committere debet. Lignum Guaiaci proprie sic dictum gravius & magis resinosum esse dicitur, quam lignum sanctum.

Optimis pollet viribus resolventibus, atque in India ad luem veneream curandam adhibetur. Apud nos utiliter in decocto adhibetur, ubi miasma venereum nimis altas iam egit radices, inprimis in doloribus artuum venereis. Quum potus ptisanarum largus ventriculum debilitet, optimum est, si quatuor unciae huius ligni in quatuor aquae libris ad colaturam duarum librarum coqui iubeas, atque ex ea mane & vespere aliquot unciae calidae propinquantur, ad perspirationem per hoc simul promovendam, quoniam in regionibus calidis propterea illud tam proficuum esse videtur, quia illic per calorem versus cutem determinatur. Constat etiam, facile illud in alvum agere, quodsi diaphoresis negligitur, atque haec operatio verosimiliter non tam salutaris est, quam ista perspirationis. Quum ceterum hoc lignum maxime sit irritans, cum eiusdem usu in corporibus siccis atque irritabilibus cautio est servanda.

Lignum Quassiae.

Quassia ut antisepticum, ut resolvens, ut roborans agit. Felici proinde successu in febribus putridis, & morbis arthriticis fuit adhibita, quum ea simul etiam sit resolvens, systema nervosum roboret, nec ullas impediat excretiones, & non

calefacit, quoniam nullum oleum aethereum in mixtione sua habet. Commodissime in infuso exhibetur. Aliquot drachmas in una aquae libra coqui iubemus, atque ex ea omni hora cochleare, quin etiam ad unciam dimidiam praebemus.

Limatura Martis.

In partium solidarum debilitate & proclivitate in primis viis in acredinem optimum roborans est mars. Quotidie a granis decem ad drachmam unam exhibetur.

Linimentum antispasticum.

℞. Unguent. d. Alth. unc. ij.

Camph.

Laud. liquid. Syd. an. drach. j.

M. d.

Hoc linimentum in omnibus motibus intesti-
norum spasticis praestantis est usus, cuius ope saepe inflammationi eorum praecaveri potest. Quotidie aliquoties quasdam eiusdem drachmas abdomini illini pannoque laneo calefacto deligari iubemus.

Liquamen Myrrhae.

℞. Gum. Myrrhae drach. j.

C. Vitell. ovor. q. s. Solv. in

Aqu. flor. Sambuc. unc. vj.

d.

In formula quadam antiqua myrrha in albumen ovi coctum iniicienda, atque in cella suspendenda praescribitur. Haec formula inspida est causa, cur numquam sciatur, quid in pharmacopoeis sub hoc nomine vendatur.

In

In ulceribus, ubi partes solidae nimium sunt relaxatae, atque in oculorum morbis hoc remedium egregie iuvat.

Liquor anodynus.

Quodsi spiritus vini rectificatissimus cum vitriolo albo commiscetur, remedium habetur, quod *Hallerus* in symptomatibus spasticis summis ornavit laudibus, & secundum illum *acidum Halleri* vocatur. Quotidie aliquoties a guttis decem ad viginti in poculo aquae dilutum exhibetur. Plurimi vero mortalium illud ferre nequeunt, atque evomere coguntur, aut in illis dolores ventriculi excitantur.

Quodsi haec mixtura destillatur, oleum aethereum *naphtha vitrioli* seu *oleum vini* dictum obtinetur, atque ad guttam unam saccharo instillatum exhibetur.

Quodsi haec *naphtha* rursus cum aliquot partibus spiritus vini diluitur, *liquor anodynus* habetur, qui a guttis decem ad quindecim ut remedium antispasmodicum exhiberi potest.

Quodsi denique hunc liquorem anodynum partibus impraegnaveris martialibus, liquorem anodynum habes martiatum, qui sua virtute celebratae tincturae *Bestucheffianae* non cedit, atque in spasmis & debilitate ventriculi oriundis a guttis octo ad decem maxime conducit. Sequenti modo paratur: mars purus in acido salis rectificato ad saturationem perfectam solvitur, haec solutio usque ad siccitatem abstrahitur, ac deinde ignis augetur, dum maxima pars salis sublimata est. Hoc sublimatum deliquescere finitur, pars eiusdem cum duabus *naphthae vitrioli* partibus miscetur, quae tum conquassantur, quo facto *naphtha* martem in se

recipit, atque acidum salis in fundo manet, a quo naphtha sumitur, atque ad usum conservatur. Haec naphtha partibus martialibus impraegnata colore gaudet aureo, quem vero radiis solaribus exposita amittit, a quibus penitus albescit, in umbra vero colorem aureum rursus recuperat.

In spasms e debilitate primarum viarum nascentibus hoc remedium a guttis octo ad decem est omnino proficuum. Multum tamen abest, quantum quidem mihi observare licuit, ut illud ea praestet, quae primi eius inventores ab eo sibi pollicebantur.

Liquor cornu cervi succinatus.

Hoc est sal medium, quod e sale volatili urinoso c. c. atque e sale acido succini saturando paratur, atque in spasms e caussa arthritica natis a guttis octo ad decem haud est inutile. Quumque illud vehementer in sudorem agat, usus eius quoque in febribus malignis locum habet.

Liquor terrae foliatae tartari.

Hic e sale lixivioso vegetabili fixo atque aceto paratur. Quodsi mixtio saturata inspissatur, quamplurimae in ea remanent partes empyreumaticae, quae facile multum caloris excitant. Quodsi sal ab his partibus oleosis liberare vis, nimium acidi amittes, ita ut sal lixiviosum non sit perfecte saturatum. Satius igitur est, singulis vicibus tantum salis lixiviosi, quantum requiritur, cum aceto saturare, illudque pro re nata aliis remediis admiscere, certiores tum sumus, sal medium habere perfectum, ut & medicamentum simul minus pretiosum est.

Optimum est resolvens, quod imprimis in infantibus in obstructionibus glandularum mesentericarum magno cum fructu adhiberi potest. Formula sequens semper mihi utilem praestitit operam:

℞. Sal. Tart. dep. drach. j.

Satur. c.

Acet. Vini

adm.

Tinct. rhabarb. aqu. unc. j.

Aqu. bened. Rul. drach. j.

M. d.

In infantibus aliquot annorum cum guttis viginti quotidie ter initium fit, & cum dosi sensim sensimque adscenditur. In adultis quoque, ubi alia medicamenta aut nimis irritantia, aut nimis exaestuantia sunt, in dosi pro illis iusta, ac si usus eius diu satis continuatur, maxime conducit.

Quodsi sal lixiviosum acido citri saturatur, hoc in febribus biliosis non solum bonum remedium refrigerans praebet, sed quoque bili solvendae turgescientiaeque eius promovendae inservit. In casu posteriori exhibere soleo secundum formulam sequentem:

℞. Sal. Tart. drach. iij.

Satur. c.

Succ. citr.

adm.

Syrup. acetosif. citr. unc. j.

Aqu. bened. Rul. drach. j.

M. d. S. sumat quavis hora unum cochleare ordinarium.

Magisterium Saturni.

Hoc ex extracto Saturni per praecipitationem cum aqua, edulcorationemque diligentem paratur.

Cre-

Credendum quidem esset, extractum saturni eundem plane praestare usum; experientia autem hanc opinionem non confirmat. Procul dubio acidum propriae virtuti saturni est impedimento. Calx saturni edulcorata optimum est remedium, externe adhibitum, in herpetibus, atque aliis malis curaneis, ubi ea aut cum aqua attenuata, aut cum oleo ovorum permixta adhiberi potest.

Magnesia salis Sedlicensis.

Brevius, atque ad evitandum, ne hoc remedium cum antiquo ac inerto medicamento, magnesia nitri confundatur, hoc corpus esset dicendum *terra muriatica*, aut etiam *magnesia muriatica*, quia illa in nexu cum acido salis affatim deprehenditur, & maxima ex parte etiam per praeparationem salis communis acquiritur. Est ea terra absorbens, quae vero hoc boni in se habet, quod ea maxime sit solubilis, atque in nexu cum acido salia media facile solubilia efficiat, quod reliquae terrae absorbentes non faciunt. Tantum non ea per combustionem est paranda, per calcinationem enim solubilitatem amittit. A granis decem ad viginti per se exhiberi potest. In dosi maiori leniter alvum laxat. Plerumque aliis remediis miscetur. V. *Mixtura refrigerans* & *Pulvis ecephraticus*.

Manna.

Laxans lene antiphlogisticum, imprimis in corporibus valde irritabilibus & siccis, atque generatim in infantibus magno cum fructu adhibendum. Infantibus ad unam vel plures semuncias exhibetur. Pro adultis saepe aliquot unciae requiruntur.

Mel

Mel.

Mel vi resolvente gaudet, sed propter admixtionem multarum particularum oleosarum est etiam calefaciens. Tutissime igitur in constitutionibus mucosis adhibetur. Expectorationem & deiectiones alvi promovet. In febribus plerumque aceto miscetur (*V. Oxymel*). Externe utilissimum est, ad abscessus atque ulcera in bonam suppurationem vertenda, ad sanationemque ducenda.

Mercurius currens.

Ut mercurius usui aptus reddatur, solvendus primum est. Alias quidem mercurius crudus, non mutatus, in obstructionibus pertinacibus fuit exhibitus. Successus autem est ambiguus, atque inde saepe sequelae noxae consequi possunt.

Generatim loquendo, mercurius in morbis venereis est remedium specificum, quoniam is virus venereum immediate atque inprimis per salivationem educit. In solutionibus salinis optimum simul est resolvens atque anthelminticum.

Mercurius dulcis.

Mercurius dulcis est mercurius sublimatus cum mercurio vivo saturatus. Quodsi haec saturatio per mixtionem iteratam perfectissima, & connexio per repetitam sublimationem quam maxime intima redditur, ea *calomel* seu *panacea mercurialis* appellatur. Calomel igitur a mercurio dulci distinguitur, quod hic aliquanto acrior & penetrantior sit, quoniam partes mercurii sublimati acres non perfectissime sunt saturatae atque involutae, calomel e contrario

eo fit lenius, quo illud saepius sublimatur, ita ut illud denique omnes fere vires proprias amittat, & magis diaphoreticum reddatur. In morbis igitur venereis, atque ubi scopum resolvendi habes, mercurius dulcis multo efficacior est, quam calomel. In morbis venereis exhibetur, ubi simul resolvendum est, atque ubi praeparata acriora propter debilitatem pectoris, aut acrimoniam humorum sunt inepta.

In huius pharmaci usu in morbis venereis semper respiciendum est, ne illud laxationem alvi producat. Alia prorsus est res, quodsi illud scopo purgandi exhibetur. *V. Pilulae purgantes mercuriales.*

Optime hoc in casu saccharo miscetur; aut adhuc melius, quodsi cum sapone hispanico ex eo pilulae fiant. *V. Pil. purg. merc.*

Methodus nuperrime fuit proposita, mercurium dulcem in internam malarum superficiem infricandi, ad salivationem excitandam. Quod subinde utile esse potest, ubi remediis mercurialibus iam adhibitus nulla salivatio consequi vult. Sed curationem totam hac methodo suscipere, quam maxime foret ambiguum, mercurius enim non satis temporis habet, ad se cum miasmate venereo uniendum; & sic e corpore egereretur, absque miasmate secum adsumpto.

In doloribus articulorum atque obstructionibus glandularum mercurius dulcis pariter est efficax. In his casibus aliis remediis utiliter admiscetur. *V. Pilulae resolvers.*

Quum mercurius tanta vi resolvente gaudeat, regula est, illum in morbis putridis minime exhibendum esse; certum etiam est, quod is in resolutione humorum scorbutica omnino sit noxius. Quod

vero

vero in putredine humorum febrili non videtur obtinere. Saltem calomel in angina putrida utilissime fuit adhibitum; semper fere illud profuit, quodsi mox salivationem excitavit. Haec methodus mihi quidem e propria experientia est incognita, omnem tamen attentionem mereri videtur. Hic mihi quoque infectio in ore apta esse videtur, quoniam hic salivatio quamprimum est excitanda. In febribus quartanis pertinacibus praestantissimum eius usum esse, mihi ex experientia repetita innotuit.

Mercurius gummosus.

Haec solutio ab inventore suo quoque solutio Plenckiana appellatur. Mercurius hic tantum in suas partes similes est resolutus, nec in sua indole mutatus. Ubi propter nimiam irritabilitatem salia adhiberi nequeunt, ad usumque in morbis oculorum venereis externum praestantissimum hoc est medicamentum.

Ex una mercurii parte, & tribus gummi arabici paratur, durante contritione aliquantum syrupi de cichor. c. rhabarb., dum omnis mercurius in mucum est resolutus, admiscetur. Haec solutio aut per se, aut cum aqua diluta, aut cum mica panis in pilulas redacta, ita exhiberi potest, ut mane & vespere decem grana ex hac mixtura in corpus inferantur, quae dosis pro re nata, si scopus salivationis adest, augeri potest. Pro gargarismo & fomentatione oculorum haec solutio cum lacte repido miscetur.

Mercurius nitrosus.

Solutio mercurii in acido nitri est pharmacum maxime causticum, sed simul etiam resolvens, quod

quod interne in morbis venereis inveteratis, imprimis in morbis ossium, atque externe in ulceribus venereis impurissimis maximo cum fructu adhiberi potest.

Hoc medicamentum est iam antiquissimum. Essentiam constituit essentiae mercurii Charassii, mercurii liquidi pharmacopoei parisiensis, aquae gryseae Goblîi (quae in antiquioribus dispensatoriis brandenburgicis reperitur), liquoris Bellosii, unguenti citrini parisiensis, atque syrupi mercurialis Belleti. Usus quidem internus semper fuit reformidatus. Sed mihi iam hoc remedium ex experientia sufficienti innotuit, & fere semper satisfacit, ubi alia medicamenta sunt irrita. Detrimentum ex eo numquam vidi, & multum illud mercurio sublimato praefero.

Spiritus nitri penitus cum mercurio est saturandus, quumque is non semper eiusdem sit efficaciae, semper etiam scire necesse est, quantum mercurii in quantitate solutionis datae contineatur. Quodsi e. g. in uncia una spiritus nitri duae drachmae & duo scrupuli mercurii continentur, proportio se habet ut unum ad tria, atque adeo in tribus solutionis granis unum mercurii granum contineatur.

Hoc in casu cum duabus guttis in sufficienti aquae quantitate dilutis mane & vesperti initium fieri potest (Aquam destillatam & puram esse oportet, alias enim solutio decomponitur). Quodsi postea vomitus aut laxatio sequeretur, una duntaxat gutta exhibetur. Pro re nata tum a guttis quatuor ad quinque adscendi potest. Quodsi vero minime in urinam, sed in quavis dosi laxando agit, non multum emolumenti ex hoc remedio est expectandum, atque ad praeparatum lenius est refugien-

In

In sufficienti aquae copia diluta, optimam haec solutio simul praebet aquam phagedaenicam.

Cum pinguedine permixta, optimum est pomatum ad scabiei sanationem.

Mercurius praecipitatus albus.

Quodsi solutioni mercurii in spiritu nitri spiritus salis adfunditur, is cum mercurio connectitur, & cum eo in forma calcis ad fundum praecipitatur. Acidum salis leniter tantum hic mercurio adhaeret, hinc etiam non tam summum corrosivitatis gradum habet.

Externe tantum in usum adhibetur, atque illud quidem in omnibus exanthematibus atque ulceribus herpeticis atque in scabie, ab acrimonia scrophulosa pendentibus, est praestans remedium. V. *Unguentum mercuriale album.*

Mercurius praecipitatus ruber.

Quodsi a solutione mercurii in acido nitri hoc posterius iterum abstrahitur, remanet calx rubra, quae quam maxime improprie appellatur *praecipitatum* seu mercurius praecipitatus.

Externe pariter tantum adhibetur, ad ulcera scrophulosa & venerea mundificanda. V. *Unguentum mercuriale rubrum.*

Mercurius sublimatus.

Mercurius sublimatus e mercurio atque acido salis constat.

Solutio mercurii sublimati in spiritu vini debili vocatur ab inventore suo *Spiritus Swietenii*.

Mer-

Mercurius sublimatus non plus praestat, & saepe minus quam mercurius nitrosus. Quare ego libentius posteriori utor.

Mercurius tartarizatus.

In morbis venereis, ubi humores aliquantum sunt acres & scorbutici, plurimum saepe hoc remedium iuvat. Ex una mercurii parte, & duabus cremoris tartari, accurate inter se mixtis paratur, atque a granis quinque ad decem pro dosi exhibetur.

Efficacius hoc est remedium, quodsi mercurius per se calcinatus in acido salis tartari solvitur. In connubio cum manna tandem *Pilulas Kayserianae* celebres exhibet.

Millepedes.

Remedium leniter diureticum, quod, ubi non admodum irritare, attamen secretionem urinae promovere vis, ad grana decem pro dosi adhiberi potest.

Mixtura acida.

℞. Ol. vitriol. alb. drach. j.

Aqu. destill. unc. xx.

Oxym. simpl. unc. iv.

M. d.

In febribus putridis ex hac mixtura quavis hora ad uncias duas ad hauriendum ordinatur. In scabie a dosibus minoribus est incipiendum, atque omni tantum bihorio ad unciam unam exhibenda.

Mixtura diaphoretica.

℞. Nitr. antim. per inspiss. parat. drach. ij.

Spirit. Mindereri unc. iv.

Aqu. flor. Sambuc. unc. viij.

M. d.

Haec mixtura in omnibus febribus ardentibus, ubi scopum habes, diaphoresin promovendi & simul frigefaciendi, summae est utilitatis. Quavis hora uncia uno praebetur. Quodsi stases inflammatoriae simul adsunt, aut simul camphora exhibetur, aut ea in spiritu vini solvitur, ac mixturae additur.

Aut simplicius.

℞. Nitr. antim. per inspiss. parat. unc. j.

Solv. in

Aqu. fontan. lib. ij.

adm.

Camph. c. Sacch. q. s. scrup. j.

M. d.

Mixtura refrigerans.

℞. Conch. s. Lap. cancr. s. Magnes. muriat.

unc. $\div$

Satur. c.

Succ. citr.

Aqu. Menth. s. v. unc. vj.

Syrup. acetos. citr. unc. j.

M. d.

Quodsi agitationem sanguinis in constitutionibus sensibilibus atque ad spasnum proclivibus imminuere, nec tamen irritare volumus, ex hac mixtura, conquassata, quavis hora unciam unam propinamus. Ubi quaeque irritatio atque etiam

minima evacuatio est evitanda, lapides cancri inserviunt; ubi autem ad laxationem alvi leniorem simul est respiciendum, magnesia est praefenda, quoniam ea in connubio cum acidis leniter alvum laxat.

Mixtura resolvens.

℞. Sal. ammon. dep.
 Aqu. ben. Rul. an. drach. ij.
 Oxym. simpl. unc. ij.
 Aqu. flor. Chamom. unc. x.
 M. d.

In febribus, ubi stases pertinaces sunt superandae, ex hac mixtura omni hora uncia una datur.

Aut simplicius.

℞. Sal. ammon. dep. unc. ÷
 Solv. in
 Aqu. font. unc. xvj.
 adm.
 Aqu. bened. Rul. unc. ÷
 M. d.

Mixtura solvens.

℞. Sal. mirabil. Gl. unc. j.
 Nitr. depur. drach. j.
 Aqu. flor. Chamom. s. v. unc. vj.
 Oxym. simpl. unc. j.
 Aqu. bened. Rul. drach. j.
 M. d.

Haec mixtura, quavis hora ad cochleare unum aut unciam unam exhibita, inservit ad colluviem in primis viis mobilem atque ad educendum aptam reddendam.

Vel

Vel simplicius.

℞. Sal. mir. Glaub.
 Nitr. depur. an. unc. j.
 Solv. in
 Aqu. font. unc. xvj.
 adm.
 Aqu. bened. Rul. unc. ÷
 M. d.

Mixtura temperans.

℞. Nitr. depur.
 Oxym. simpl. an. unc. j.
 Aqu. flor. Chamom. f. v. unc. viij.
 M. d.

In febribus inflammatoriis simplicibus haec mixtura, omni hora ad unciam unam exhibita, sufficit.

Vel:

℞. Nitr. depur. unc. j.
 Solv. in
 Aqu. fontan. unc. xij.
 M. d. S. Omni hora unum cochleare ordinarium.

Moschus.

Remedium antispasmodicum & nervinum, in morbis e nimia debilitate systematis nervosi oriendis, adhibendum. Est tamen, ut omnia vaporosa, exaestuans. Ubi proinde multum irritationis simul atque agitationis sanguinis adest, is nocere potest, irritando, atque adeo calorem augendo. Nec diffimulandum est, illum mihi in febribus nervosis ea non praestitisse, quae multi medicorum de eo praedicant.

dicant. Optime tamen convenire videtur in debilitatibus hystericis, nisi alias aegri singulariter averfentur. Cum granis aliquot incipimus, atque ad grana decem pro dofi adfcendere licet.

Nitrum antimoniatum.

In pharmacopoliis vulgo hoc fal, lixivium ab edulcoratione antimonii diaphoretici remanens evaporando & cryftallifando, paratur. Hoc pacto nitrum in lixivio contentum & tartarus vitriolatus cryftallos formant, atque utraque nihil de partibus antimonialibus habent, quia illae in lixivio non cryftallifabili remanent.

Quodfi vero totum lixivium inſpiſſatur, materia fic dicta perlata in eo permanet, quae hic tanto efficacior eſt, quum ea a fale alcalino ſoluta retineatur.

Quodfi itaque nitrum antimoniatum a me commendatur, loquor tantum de eo, quod per totius lixivii inſpiſſationem paratur.

Hoc nitrum antimoniatum per inſpiſſationem paratum, in febribus inflammatoriis tanto maiori cum fructu eſt adhibendum, quia illud multo efficacius reſolvit, quam nitrum vulgare, tranſpirationem quoque ſimul promover. V. *Mixtura diaphoretica.*

Propter partes antimoniales facile in ventriculis ſenſibilibus vomitum excitare poteſt. Cum parva igitur doſi incipiendum eſt, & ſenſim ſenſimque cum ea adfcendendum. Duae drachmae in uncii aquae a ſex ad octo ſolvi poſſunt, atque ex ea quavis hora cochleare unum praebere poteſt.

Ubi hoc nitrum antimoniatum non eſt praefſto, antimonium diaphoreticum non edulcoratum illi ſubſtituere

stituere licet, quod ab illo tantum in eo differt, quod hoc plus calcis antimonii continet, atque adeo tanto minori in dosi exhibendum.

Nec unquam illud in connubio cum acidis vegetabilibus praebendum est, quia illud cum illis decomponitur.

Nitrum depuratum.

Quum nitrum crudum semper fere sal commune in sinu suo ferat, ad usum internum ab hoc est liberandum. Haec separatio per solam solutionem atque crystallisationem fieri potest. In hac crystallisatione primae crystalli semper sunt purissimae, quoniam sal commune in lixivio remanet, & nonnisi postremo in crystallos concrescit.

Quodsi proinde nitrum purissimum habere vis, primae crystalli sunt adhibendae, quia, quodsi lixivium, e quo iam maxima nitri pars in crystallos abiit, rursus coquitur ad crystallisandumque reponitur, facile simul crystalli salis communis concrescunt.

Nitrum depuratum durante eius solutione in aqua parit frigus. Quodsi illud proinde non solum adsumitur, in ventriculo frigus producit, atque eatenus nomen remedii refrigerantis absolute meretur. Quum vero tales refrigerationes partiales in vasis minutis stases, atque in ventriculari sensibilibus facile nauseam & vomitum pariant, non est consultum, illud hoc pacto exhibere, sed prius semper est resolvendum. V. *Mixtura temperans.*

Praeter hanc proprietatem illud etiam virtute maxime resolvente & longe penetrantissima gaudet, imprimis si satius igitur est, illud in potu consueto propinari. Quum vero in febribus inflammatoriis calor semper fere sequela sit irritationis, stagnatio-

numque inde oriundarum, nitrum hic calorem imminuere, tollendo obstructions, excretionemque materiarum irritantium praecipue per sudorem atque urinam promovendo, atque adeo eatenus etiam temperans appellari potest.

Ex hac ratione hoc pacto adhibitum quoque in rheumatismis acutis egregiam praestat utilitatem.

Ubi debilitatibus praesentibus agitationes sanguinis adsunt, e. gr. in haemorrhagiis diuturnis atque enervantibus, maximo cum fructu in spiritu vini aut aqua quadam aromatica solutum, adhibetur.

In ventriculis sensibilibus infra spatium duodecim horarum ad drachmam unam, quae tamen dosi pro re nata quoque ad unciam unam augeri potest, imprimis ubi status summe inflammatorius adest.

Oleum animale Dippelii.

Quodsi oleum cornu cervi foetidum per se leniter destillatur, primum aliquantum spiritus cornu cervi obtinetur, tum sequitur oleum album, volatillimum & penetrantissimum, in morbisque nervosis saepe utilissimum. Initium cum guttis aliquot facimus, & dosi sensim sensimque a guttis triginta ad quadraginta augeri potest.

Oleum Anisi.

Quodsi in intestinis admodum irritabilibus purgantia sunt exhibenda, libenter illi hoc oleum addimus, quoniam illud antispasmodicum est, sequelisque irritationis nimiae intercedit, nec tamen effectum purgantis impedit. Praeterea quoque sudo-

rem pellit. E quibus duabus rationibus in venenis acribus adsumptis pro specifico habetur. Dosis est a gutta una ad triginta ad semel.

Oleum Caryophyllorum.

In dolore dentium nonnumquam hoc oleum gossypio instillatum, dentique cavo impositum prodest.

Oleum Chamomillae destillatum.

Elaeoscachatum chamomillae egregium est anastispasmodicum & carminativum. Aliquot nimirum guttae saccharo instillantur, atque exactissime miscentur, quod deinde plerumque aliis remediis admiscetur.

Oleum Foeniculi.

Saccharo detritum bonum est carminativum. Vid. *Pulvis epbracticus*.

Oleum baccarum Juniperi.

Externe inservit pro antiparalytico (V. *Unguentum nervinum*). In hydropibus reliquis remediis diureticis utiliter addi potest.

Oleum Lauri baccarum destillatum.

Baccae lauri hucusque in scabie efficaces se praestiterunt. Hoc oleum itaque unguentis ad scabiem admisceri potest. V. *Unguentum ad scabiem*.

Oleum Lini.

Oleum lini longe recens optimum est emolliens, quo ad clysteres instar omnium oleorum pharmaceuticorum uti licet.

Oleum Menthae destillatum.

Externe adhibitum bonum est hoc oleum remedium roborans. V. *Unguentum nervinum.*

Oleum Millefolii.

Hoc oleo ad nonnullas guttas in malis haemorrhoidalibus cum maximo utor progressu. In fluxu haemorrhoidali nimio acidum tartari essentialia cum elaeosaccharo millefolii mixtum est aeque amoenum ac utile remedium.

Oleum Petrae.

Oleum petrae in usum externum in membris frigore adustis est quam maxime proficuum.

Oleum Ricini.

Hoc oleum in Anglia quoque *Castor-oil* appellatur. Sub nomine olei de palma Christi quoque notum est, atque a seminibus Ricini communis exprimitur. In colica saturnina atque in asthma ex exhalationibus saturninis magnam vim hoc oleum exferit a drachmis aliquod ad uncias nonnullas exhibitum, alvum solvendo, nec tamen nimia irritatione novos excitando spasmos. Sed necesse est, semper certos esse, oleum hoc, non ex aliis seminibus

nibus acrioribus, e. gr. ex granis Tigliae expressum esse, quo in casu iam aliquot guttae sic satis fortiter purgant, & dosis maior periculosas post se trahere posset sequelas. Tutissime adhibetur oleum in America expressum, quod etiam habitu externo ab illis, quae hic parantur, distinguitur. Semper saltem certos nos esse oportet, femina, e quibus oleum expressum est, a corticibus acris liberata fuisse.

Oleum Terebinthinae.

Oleum terebinthinae est forte diureticum, quod in rheumatismis chronicis & nonnumquam etiam in hydropse utilissimum se praestitit. Incipiendum est cum aliquot guttis in sufficienti cuiusdam fluidi quantitate attenuatis, & dosis pro re nata augetur. In connubio cum oleo vini in paralytibus nonnumquam est utilitatis.

Opium.

Opium est antispasmodicum fortissimum, in omnibusque spasmodis utilissime adhibendum, qui aut e irritabilitate systematis nervosi peculiari oriuntur, atque hoc respectu illud specificum est antisepticum; aut ubi materiae irritanti non prius accedere licet, quam spasmi aliquantum remiserint, atque eatenus illi vires resolventes atque antiphlogisticae adscribi possunt, quoniam illud per irritabilitatis imminutionem simul proclivitatem ad inflammationem imminuit, circulationemque humorum suppressam rursus restituit. Simul vero quoque vi exaestuante gaudet, atque eatenus roborans appellari potest. Specificè illud in miasma agere venereum, ut nuperrime e quibusdam observationibus fuit conclusum, non est verosimile. In stasibus sero-

phulosis

phulosi & morbis, qui sequelae miasmatis gonorrhoeae sunt, utile esse potest, relaxando vasa, atque eo ipso discussione acrimoniae ansam praebendo, aut eam faciliorem reddendo.

Cautelae in opii usu observandae imprimis sunt sequentes:

- 1) Non est illud nimis frequenter, minimisque occasionibus oblatis praebendum, quia illud tantum palliative agit, debilitatemque semper quandam post se relinquit, naturaeque illi adsuescit. In nostro nosocomio quaedam est mulier, symptomatibus spasmodicis obnoxia, cui uncia una & dimidia ad duas laudani uncias quotidie ad necessariam eiusdem conservationem pertinent.
- 2) Ubi scopum roborandi atque calefaciendi non habemus, opium merum adhibendum est, & quidem in maiori potius, quam in minori dosi, e. g. in spasmis & congestionibus inflammatoriis.
- 3) Ubi proclivitas ad inflammationem adest, methodus antiphlogistica in omni suo ambitu est adhibenda, alvusque simul soluta est servanda.
- 4) Dosis instituitur pro constitutionum differentia, & prout aeger opio est adsuetus. In febribus acutis quarta grani pars pro dosi quotidie aliquoties exhiberi potest; in morbis vero chronicis nervosis sensim sensimque a granis decem ad duodecim. Optime in forma pulveris exhibetur, ubi pro ratione circumstantiarum aut nitrum aut saccharum pro basi adsumi potest.
- 5) In spasmis vehementibus semper statim ab initio accessionis in dosi iusta exhibendum est,

est, quia virtus antispasmodica tum demum comparet, postquam illud prius vim suam calefacientem atque irritantem exseruisset.

- 6) Generatim non est ibi praebendum, ubi morbus crisis per bonas vires naturae producendam requirit, quoniam illud has supprimit, debilitatem post se relinquendo. In symptomatibus febrium acutarum spasmodicis, ubi saepe omnia ab eiectione versus cutem pendent, non facile proinde est exhibendum.

Oxymel simplex.

Hoc est solutio mellis in aceto vini. Quae mixtura vi resolvente atque antiseptica gaudet, secretiones sudoris atque urinae pellit, atque hinc in febribus inflammatoriis, putridis & biliosis locum praecipue habet. Hoc remedium quotidie ab unciiis duabus ad quatuor in potu dilutum exhiberi potest.

Quodsi hic circumstantiis praesentibus obstructio alvi simul adest, tum etiam ab unciiis tribus ad quatuor in clysteribus in corpus inferri potest.

Oxymel squilliticum.

Solutio mellis in aceto squillitico remedium resolvens, diureticum. Quum illud facile vomitum excitet, in dosi huius rei ratio est habenda. Uncia dimidia in adultis vomitum producere potest. V.
Syrupus pectoralis resolvens.

Pilulae antibystericae.

℞. Gum. Galban.

---. Aff. foetid.

Extr. Angel. an. unc. ÷

Castor.

Croci an. drach. j.

Opii Thebaic. drach. ÷

M. f. P. c. Eff. Castor. pond. gr. ij.

consp. pulv. liquir. d.

In sex harum pilularum quarta unius grani opii pars continetur. In spasmis hystericis proinde mane & post meridiem pilulae num. a quinque ad sex exhiberi possunt.

Pilulae balsamicae.

℞. Extract. rad. helleb. nigr.

Aloes dep.

Flor. Sal. ammoniac. mart. an. unc. ÷

Croc. orient. drach. ij.

Opii Thebaic. scrup. j.

M. f. pilul. c. Eff. rhabarb. pond. gr. ij.

consp. pulv. liquir. d.

Dosis harum pilularum est ab octo ad duodecim. Ibi vero tantum adhiberi possunt, ubi haemorrhoides & menses sine periculo pelli queunt. Ubi illae non sufficiunt, aer fixus in auxilium vocari potest.

Pilulae hydragogae Iavini.

℞. Fol. Senn. unc. vj.

Crem. Tart. unc. j.

Coq. in aqu. pluv. Mij.

ad reman. dimid. quant.

Col.

Col. bullient. adm.

Agaric.

Scammon.

Rad. Mechoac.

--- Rhabarb.

--- Bryon.

--- Hermodact. an. unc. iij.

--- Turpeth.

Gum. Gutt.

Troch. Alhand.

Merc. dulc.

Tart. emet. an. unc. j.

Croc. mart. aperit.

Nitr. depurat. an. unc. iv.

Aethiop. miner. unc. ij.

Aloes

Rad. Ialapp. an. unc. vj.

Evap. ad conf. mass. pil.

Hae pilulae in hydrope pectoris saepe mihi insigniter profuerunt, atque eas adhuc quotidie cum utilitate exhibeo. Hac in tam rara atque improporcionata mixtione quidquam mutare non audeo.

Pilulae purgantes.

℞. Refin. Ialapp.

Merc. dulc. praep.

Sap. hispan. an. unc. ÷

M. f. pil. c. Eff. rhab. pond. gr. ij.

consp. pulv. liqu. d.

Dosis harum pilularum sunt num. 9. In omnibus morbis chronicis, ubi purgandum est, utiliter adhibentur.

Pilulae

Pilulae purgantes anthelminthicae.

℞. Aloes hep.
 Resin. Ialapp.
 Merc. dulc. praep. an. unc. $\div$
 M. f. pil. cum Ess. rhabarb. p. gr. ij.
 consp. pulv. liqu. d.

In ascaridibus & lumbricis hae pilulae optime iuvant, quodsi prius per aliquot tempus pulvis anthelminthicus fuerit adhibitus. Dosis est num. 8.

Pilulae resolventes.

℞. Gum. Guaiac. nativ. unc. j.
 Sap. hispan. unc. $\div$
 Merc. dulc. praep.
 Sulph. antim. terr. praec.
 Pulv. rad. Senegae
 Camphor. an. drach. j.
 M. f. pilul. c. acet. squill. pond. gr. ij.
 consp. pulv. liqu. d.

Numero septem ad octo ex his pilulis unum mercurii granum continent, ad quod in dosi respiciendum. In artuum doloribus inveteratis & glandularum obstructionibus optime opitulantur; imprimis quodsi simul mane & vesperi decoctum ligni guaiaci concentratum ad bibendum imperatur.

Potio alexipharma prima.

℞. Rad. Angelic.
 ---- Valerian. opt. an. drach. ij.
 Coqu. in vase clauso cum
 Aqu. flor. Sambuc. unc. viij.
 Col. adm.

Mixt.

Mixt. diaphoret. unc. iv.

d.

Ex hac potione in febribus, ubi sudor atque exanthemata sunt promovenda, atque ad stases inflammatorias ac ad systema nervosum adfectum simul respiciendum est, omni hora unciam unam calide propinamus.

Potio alexipharmaca secunda.

℞. Eff. Angelic.

--- Valerian.

Spirit. Vin. Camph.

Liqu. c. c. succinat. an. drach. j.

Vin. gallic. opt. unc. vj.

M. d.

In febribus nervosis, ubi vires deficient, contagiumque malignum in systema nervosum agere videtur, haec potio omni hora ad cochleare unum exhibita inservit, praeterea ad sudorem pellendum & vires refocillandas inservit.

Loco essentiarum quoque acetum bezoardicum sumi potest, & quidem sequenti modo:

℞. Sal. Tart. dep. drach. ij.

Satur. c.

Acet. Bezoard.

adm.

Vin. Gallic. opt. unc. vj.

d.

Potio alexipharmaca communis.

℞. Rad. Angelic.

--- Valerian.

Cont.

Corr. peruv. rubr. an. unc. $\frac{z}{4}$.

Coqu. c.

Aqu. fontan. unc. xij.

Colat. ad.

Camph. c. Sacch. alb. q. s. gr. xij.

d.

Potio antilyssa.

R. Scarab. mai. num. viij.

Theriac. Andr. unc. $\frac{z}{4}$.

Sal. volatil. c. c. drach. ij.

Camph. drach. j.

Spir. Mind. unc. viij.

M. d.

Haec mixtio in quadam hydrophobia mihi quam maximum praestitit usum. Ea generatim id temporis utor, ubi evacuatio effera per sudorem atque urinam est indicata.

Potio laxans.

R. Pulp. tamarind. unc. iij.

Mann. calabr. unc. j.

Solv. in

Aqu. flor. Chamomill. unc. ix.

Col. d.

Vel simplicius.

R. Crem. Tartar. unc. iv.

Mann. calabr. unc. ij.

Coqu. c.

Aqu. fontan. unc. xvij.

Col. d.

Pulpa tamarindorum.

Praeclarum laxans antiphlogisticum (Vid. *Potio laxans*). Non abs re fuerit hic notare, eam in connubio cum salibus mediis acidum vegetabile in sinu suo fomentibus minime esse praebendam, quia illa hoc ipso decomponuntur. Ita e. gr. tartarus tartarizatus per pulpam tamarindorum decomponitur. Quodsi enim ambae hae res simul coquantur, dein clarificentur & filtrentur, post elapsam tamen alicuius temporis sedimentum reperitur spissum, quod nihil aliud est, quam cremor tartari regeneratus. Circumstantia, quae, si illa ignoratur, erroribus saltem cum pharmacopoeo anam praebere potest.

Pulvis anthelminticus.

℞. Sem. Santom. unc. ij.

Extr. cort. peruv. aquos.

Vitriol. mart. pur. an. drach. j.

M. f. pulv. d.

Dosis in adultis est ab uno scrupulo ad duos quotidie aliquoties exhibendo. Infantibus electuarium cum melle fieri potest. Quodsi pulvis per aliquod tempus sumptus fuit, purgans e pilulis purgantibus anthelminticis propinatur, quae pro infantibus in succo quodam solvi, aut etiam in uvis passis & prunis exhiberi potest.

Pulvis antifebrilis.

℞. Pulv. cort. peruv. scrup. j.

Flor. Sal. ammoniac. martial gr. ij.

M. f. pulv.

Vol. II.

Q

Quodsi

Quodsi in febribus intermittentibus quotidianis & quartanis pertinacibus per aliquot tempus sulphur antimonii fuit adhibitum, ubi adhuc obstructions extimescere licet, atque, irritabilitate praesente, simul adest relaxatio, hic pulvis quotidie quater aut quinquies exhiberi potest.

Pulvis ecephracticus.

℞. Magnes. muriat.

Crem. Tartari.

Flor. Sulphur.

Pulv. rhabarb.

--- flor Chamom. vulg.

Elaeosacchar. foenic. an. unc. $\div$.

M. f. pulv. d.

In obstructionibus & debilitate viscerum abdominis, ubi inprimis plethora abdominalis adest, optimum hic pulvis quotidie aliquoties cochleari minimo exhibitus habet effectum. Fluxum haemorrhoidalem saepe utilissimum promover, atque hinc ibi tantum est adhibendus, ubi emolumentum ex hac haemorrhagia expectari potest.

Pulvis pectoralis

℞. Pulv. flor. Arnic.

Nitr. antimon. per inspiss. par. an. unc. j.

Opii Thebaic. gr. iv.

Camphor. gr. x.

M. f. pulv. d.

Magno cum fructu hic pulvis in phthisi incipienti adhiberi potest, ubi proclivitas ad stases inflammatorias in pectore observatur. Dosis est cochleare minimum quotidie aliquoties. Ut referam, quodsi

quodsi vomitum excitaret, radix glycyrrhizae ei ad-
di potest.

Radix Altheae.

Haec radix mucilaginem continet, quae exter-
ne adhibita efficax se praestat emolliens. V. *Species*
pro cataplasmate, atque *Unguentum de althea*.

Radix Angelicae.

Haec radix, quae in Lapponia pro cibo adhi-
santissimum remedium huius generis (V. *Portio*
betur, inter alexipharmaca pertinet, estque prae-
alexipharmaca). Quodsi quis eam in substantia
usurpare velit, quotidie a granis decem ad viginti
aliquoties praebere potest.

Radix Apii.

Apium est planta, quam Creator ne desertis-
simis quidem locis denegavit, quum illa fere unica
fuerit herba, quae in deserta & sterilissima regione
Feuerland germanice sic dicta est reperta. Ut cibus
adhibita optimum est remedium antiscorbuticum,
atque in urinam quoque simul agit.

Radix Armoraciae.

Praeclarum antiscorbuticum, quod ut cibus in
conditione humorum cachectica & scorbutica prae-
betur.

Radix Belladonnae.

(V. *Folia Belladonnae*). Radix efficacior est
quam herba, & proinde in minori dosi, ita tamen,
ut sudor sequatur, est adhibenda.

Radix Columbo.

Excellens amarum & forsitan excellentissimum. Amarities eius magis fere est aromatica, quam ligni quassiae, nec magis calefacit, quam hoc. Cum decocto ex uncia dimidia in unciis aquae decem ad uncias colaturae sex initium fieri, & quavis hora cochleare ordinarium ex eo in debilitate ventriculi atque intestinorum universali hauriri potest, ubi illud certo iuvabit, nisi haec debilitas ab obstructionibus viscerum insanabilibus originem ducat. In dysenteriis tamen ea aliquantum iusto magis irritans esse mihi videtur.

Radix Consolidae maioris.

Radix recens mucilagine gaudet, quae saepius in exulcerationibus externis salutarem se praestitit.

Radix Gentianae rubrae.

Remedium amarum roborans. Vid. *Extractum Gentianae rubrae*.

Radix Graminis.

Haec radix non multum sassaparillae quoad efficaciam suam cedit, & praerogativa gaudet, quod ea non sit chara. Decoctum atque extractum optima sunt remedia sanguinem purificantia.

Radix Hellebori nigri.

Ubi haemorrhagiae sunt promovendae, optimas haec radix exserit virtutes. Maximam ea partem pilularum *Bacchinianarum* contra *hydropem* constituit.

stituit (Vid. *Extractum Hellebori nigri*, & *Pilulae balsamicae*). In connubio cum opio fere ita, ut pulvis *Doveri*, agit.

Radix Ialappae.

Purgans vulgatissimum, quo plerumque fere in morbis abdominis chronicis utimur. Optimum autem simul quoque est anthelminticum, atque in febribus, ubi saburra versus inferiora turgescit, atque indolis est viscidae, quoque adhiberi potest. Dosis est a scrupulo uno ad duo.

Radix Ipecacuanhae.

Ut omnia emetica in dosibus refractis vi resolvente gaudent, hoc etiam de ipecacuanha valet. Ea praeterea proprietate spasmos mitigante pollet, & proinde in asthma convulsivo atque aliis morbis spasticis, ubi simul obstructions adsunt, adhiberi potest. Primum illa ut specificum anti-dysentericum innotuit, hic autem magis ut emeticum agit, ad resolvendum in dysenteria non satis temporis superest.

In morbis nervosis, ubi scopum vomitum excitandus habemus, hunc finem saepe neque ipecacuanha, neque tartaro emetico, neque aqua benedicta Rulandi consequi possumus. Hoc in casu mixtio tartari emetici cum ipecacuanha plus, quam quodvis horum remediorum per se, efficere videtur.

Quodsi ipecacuanha cum pari opii quantitate & sale quodam medio miscetur, est hic celebris in Anglia pulvis *Doveri*, qui virtute leniter diaphoretica gaudet, atque in diarrhoeis pertinacibus utiliter adhiberi potest. Formula est:

℞. Nitr. dep.

Tart. vitriol. an. p. iv.

Opii.

Radic. Ipecacuanh.

----- Liquirit. an. p. j.

M. d.

Radix Liquiritiae.

Optimum est demulcens. V. *Species pectorales.*

Radix Pimpinellae albae.

Vid. *Essentia Pimpinellae albae.*

Radix Raphani nigri.

Raphanus est antiscorbuticum & diureticum, quare in constitutionibus cachecticis pro usu cibario exhiberi potest.

Radix Rhabarbari.

Hac praeclara radice imprimis in morbis abdominis utimur. Ubi congestiones versus pectus contigerunt, atque ubi evacuationes per pulmones sunt promovendae, aut saltem non suppressendae, non ea est adhibenda. Alias etiam frequenter in dysenteria fuit adhibita, in magnis dosibus autem ea est nimium calefaciens, atque in parvis facile alvum adstringit; hinc etiam in dysenteriae fine; ubi sordes adhuc tantum a laxitate nascuntur, maiori cum fructu est adhibenda. Ceterum ea viribus gaudet resolventibus, quoniam ea in urinam agit. V. *Pulvis ephracticus.*

Radix

Radix Rubiae tinctorum.

Haec radix ea gaudet virtute, ut ossa ab ea comesta rubro colore tingantur; simul quoque ut roborans ossium se praestat. Atque ex hac ratione posteriori ea in morbo anglico commendata, & saepe cum fructu adhibita fuit. Optime in decocto exhibetur, e. g.

℞. Rad. Rub. tinct. unc. j.
 Aqu. flor. Chamomill. lib. ij.
 Colat. unc. xvij. adm.
 Mell. despum. unc. j.

D. Sing. Omni hora sumat dimidium cochlearis ordinarii.

Vim quoque fluxum menstruum suppressum restituendi ea habere dicitur. In quatuor vel quinque casibus, ubi ego eam hunc in finem adhibui, atque quotidie ad unciam dimidiam in substantia exhibui, nullum mihi auxilium tulit.

Radix Sassa-parillae.

Decoctum huius radiceis inter optima medicamenta sanguinem purificantia pertinet. In morbis venereis illa est optimum humores corporis attenuantium remedium.

Radix Senegae.

Haec radix ut resolvens magno cum fructu adhiberi potest, quum illa excretionem urinae & sudoris simul pellat, atque hoc in ulteriori respectu praerogativa pro *Serpentaria* gaudet. In morbis pectoris atque hydropibus imprimis usus eius locum habet. Aut in decocto, ita ut ab uncia dimidia cum unciis aquae octo ad colaturam quinque uncia-

rum coqui, atque ex eo quavis hora cochleare ordinarium haurire iubeamus, aut etiam in substantia a granis decem ad quindecim quovis bihorio aut trihorio exhibetur.

Radix Squillae.

Squilla est remedium acre, resolvens, diureticum, atque emeticum. Idonea inprimis est ad morbos mucosos atque hydropes. Peculiariter in pectus agit, & propterea in intemperie illius mucosa est ea efficacissima. Generatim non tam in mucum primarum viarum, quam potius in glandulas & viscera mucosa agit. Sed non agit, ut Senega, in sudorem, hinc raro ibi conducit, ubi proclivitas ad sudores adest, quoniam vis illius in vias urinas per sudorem supprimitur.

Grana sex ad septem huius radiceis facile vomitum excitare possunt, sed raro hoc scopo adhibetur, quoniam hic eius effectus tamen est admodum incertus. Cum ea ut resolvente & diuretico a granis aliquot incipimus, dosisque pro re nata augetur.

Radix Taraxaci.

Optimum remedium resolvens & sanguinem purificans. V. *Species purificantes* atque *Extractum Taraxaci*.

Radix Valerianae.

Excellentissimum alexipharmacum, inprimis si veras radices anglicas habere possumus. In febribus putridis & malignis, nec non in malo rheumatico pertinaci atque in epilepsia exhibetur; illic in decocto atque in essentia (V. *Potio alexipharmaca*)

249
maca), atque hic in substantia, ubi cum granis decem incipere, & quotidie paulatim ad aliquot drachmas adscendere licet. Radix anglica e varietate cum foliis angustis sumitur.

Resina Ialappae.

Praestantissimum purgans, quod commode in infantibus ad aliquot grana cum amygdalis permixtum exhiberi potest. In adultis V. *Pilulae purgantes.*

Roob Iuniperi.

Roob Iuniperi aliquantum urinam pellit, hinc ut aptum vehiculum medicamentorum in hydropibus atque intemperie mucosa inservire potest.

Roob Sambuci.

Vehiculum electuorum contra febres convniens, inprimis ubi perspirationis conservandae ratio est habenda.

Roob Sorborum.

Roob sorborum saepe adhuc urinam potentius pellit, quam roob Iuniperi, atque illud adhiberi potest, ubi roob Iuniperi nimium calefacit, quia hoc magis est refrigerans.

Sal ammoniacum.

Praeclarum remedium resolvens, quod reliquis salibus palmam praeripit, quod illud in alvum non agit, sed potius eam coeracet, atque adeo in febribus, ubi simul diarrhoeae symptomaticae adsunt, insigni

inigni cum fructu adhiberi potest. Utilissimum pariter illud est ad sudores symptomaticos temperandos.

Dosis est a granis quinque ad decem omni bihorio. In febribus quartanis paulatim ad scrupulum unum pro dosi adscendere licet. V. *Sulphur antimonii*.

In obstructionibus viscerum abdominis efficacissimum est, atque adeo in febribus quartanis magna cum utilitate adhibendum. V. *Pulvis anti-febrilis*.

Sal cornu Cervi.

Hoc est sal volatile lixiviosum, quod nonnumquam in febribus malignis in usum vocatur. Quoniam vero illud facile nimis calefacit, satius est, cum acido pariter volatili saturare, quo illud temperatur. Vid. *Liquor c. c. succinatus*, & *Potio alexipharmaca secunda*.

Sal mirabile Glauberi.

Sal medium, quod in solutione atque evacuatione saburrae in primis viis egregiam navat operam. Per se quotidie ad unciam dimidiam, aut etiam in mixtura adhiberi potest. V. *Mixtura solvens*.

Sal Sodae, & Sal Tartari.

Salia lixiviosa per se libenter non adhibemus, quoniam illa humores nimium resolvunt; quodsi vero illa cum oleis in saponem formantur, aut cum acidis vegetabilibus in salia media sunt saturata, ut resolventia maxime conducunt (V. *Liquor urinae foliatae Tartari*, atque *Elixirium resolvens*).

In

In usu aeris fixi interno hoc sal tartari, aut sal sodae purificatum optime adhibetur. V. *Aer fixus*.

Sal sodae est alcali minerale, quod in nexu cum acido vitriolico sal mirabile conficit, atque hoc respectu sali tartari praeferendum est, hoc enim cum acido vitrioli tartarum sistit multo minus efficacem vitriolatum.

Sapo hispanicus.

Ad usum internum hic saponi veneto est praefendus, quia ille purior atque acrior est. Optimum est resolvens, etiamsi viribus calculos in viis urinariis resolvendi non gaudeat. Raro illa per se tantum exhibetur, ut plurimum aliis remediis miscetur. V. *Pilulae purgantes & resolventes*.

Scarabaei maiiales.

Scarabaei maiiales inter remedia pertinent diuretica, & quoad hanc proprietatem cantharidibus proxime accedunt. Ab his tamen distinguuntur, quoniam illi saepe etiam simul sudorem pellunt. His potissimum proprietatibus vires innituntur, quas illi in morfu canis rabidi exerunt. Mihi non est verisimile, praeterea specifici quidquam efficere, & fortasse antidotum sputi venenosi esse. In aliis morbis quoque, ubi stases pertinaces sunt resolvendae atque excretiones systematis lymphatici forte pellendae, illi mihi usum praestiterunt magnum. Efficaciter scarabaeorum maiialium in succo melle simili praecipue est sita, qui in quibusdam vesiculis, quae in abdomine inveniuntur, contentus est, illumque facile eiicere sinunt. Qua de causa illi caute, minime cum manibus, sed in chatula quadam capere, & tum in melle transferri debent.

Dosis

Dosis est scarabaeus dimidius quotidie consumptus.
V. Potio antilyssa.

Semen Cynae, seu Santonicum.

Hoc est anthelminticum praeclarum, quod infantibus in lacte coctum exhiberi potest. Pro basi aliorum remediorum anthelminticorum inservire potest (*V. Pulvis anthelminticus*). Recentissime tantopere depraedicatum Helminthochorton tantum abest, ut huic remedio praefendum esset, ut potius ego illud penitus inersprehenderim.

Semen foeniculi.

Vid. *Aqua* atque *Oleum foeniculi*.

Semen Foenugraeci.

Semen foenugraeci quamplurimis partibus mucilagineis atque balsamicis est instructum, quare externe adhibitum bonum est emolliens & resolvens. *V. Species pro cataplasmate.*

Semen lini.

Iisdem viribus, tantum in gradu minori pollet semen lini.

Semen Sabadileos.

Summa utilitas huius seminis est, quod illud pediculos occidat.

Usus eius internus in taeniis fuit commendatus. Nullum mihi peculiare tulit auxilium, tanto maiores e contrario effecit molestias.

Semen

Semen Sinapi.

Hoc est ex antiscorbuticis. Ut medicamen non admodum est in usu. Externe autem applicatum bonum est epispasticum.

Sinapismus.

℞. Ferment. pan. acid. unc. iij.

Rasur. rad. armorac. rec.

Sem. Sinap. contus. atque in aceto mac. an. unc. j. ÷.

Salis ammoniac. unc. ÷.

M. c. acet. vin. ad consistent. catapl.

Quodsi scopum excitandi habes, nec nimium irritare vis, damnumque e resorptione cantharidum extimescendum est, utiliter sinapismi adhibentur. Raro aut proprie numquam ut resolventia in usum vocantur, sed potissimum ut excitantia atque derivantia.

Species pro cataplasmate.

℞. Herb. Malvae.

----- Alth. an. unc. iij.

Flor. Chamom. vulg.

---- Melilot.

---- Sambuc. an. unc. ij.

Rad. Alth. unc. iv.

Sem. Foenugraec. unc. x.

---- Lini lib. j.

M. f. pulv. d.

Hic pulvis in lacte in pulvem coctus optimum praeber cataplasma, tam ad inflammationes incipientes discutiendas, quam etiam ad abscessuum maturationem.

Species

Species pectorales demulcentes.

- ℞. Herb. Malv.
 ----- Tussilag.
 Rad. Altheae.
 ---- Liquirit. an. unc. iv.
 Sem. anisi stellat. unc. $\div$.

M. f. Spec. pro thea.

Pro phthysicis, qui nullam irritationem prorsus ferre possunt, & tamen mane potionem theae haurire volunt.

Quodsi vero simul stases praesentes respiciamus, imprimis in constitutionibus mucosis, tunc thea sequens inservit.

Species pectorales resolventes.

- ℞. Flor. Chamomill. vulg. unc. iv.
 ---- Arnic. ver.
 Herb. Millefol.
 Rad. Liquirit. an. unc. ij.
 Sem. anisi stellat. drach. j.

M. f. Spec. pro thea.

Species purificantes.

- ℞. Ligni Juniperi
 Rad. Graminis.
 --- Tarax.
 --- Cichor. an. unc. iv.
 --- Senegae
 Sem. Foenic.
 --- Petroselin.

Bacc. Junip. an. unc. $\div$.
 M. f. Spec. pro Ptisana.

Ex hac mixtura uncia una ad duas aquae libras sumitur, atque haec potio sanguinem purificans ubique est adhibenda, ubi lignum guaiaci nimium irritat, & sassaparilla est nimium chara.

Vel.

℞. Raf. L. Guaiac.

Rad. Liquir.

Bacc. Iunip. an. lib. j.

Rad. Gramin. lib. iij.

M. d.

Spiritus cornu Cervi.

Praestantissimum remedium diaphoreticum. Per se a guttis decem ad viginti exhibetur. V. *Mixtura diaphoretica.*

Spiritus Mindereri.

Per saturationem spiritus salis ammoniaci cum sale alcali parati cum aceto paratur. Attendendum est, ut saturatio sufficienter contingat, nec spiritus sit nimium antiquus, alias enim sal alcali volatile ut plurimum evolat. Optimum is est diaphoreticum. Dosis difficulter constitui potest, quia hic multum a fortitudine salis volatilis lixiviosi atque aceti pendet. Plerumque aliis remediis admiscetur. Vid. *Mixtura diaphoretica.*

Spiritus Salis ammoniaci.

Hic spiritus est sal lixiviosum volatile, e sale ammoniaco evolutum atque in aqua solutum, quare sensu quam maxime improprio spiritus vocatur.

Quum

Quum is interne per se non adhibeatur, sed acidis saturetur, numquam est adiectione calcis, sed per sal lixiviosum parandus, quoniam is non priori casu non effervesceat, & proinde difficilior est, punctum saturationis tangere. Per calcem paratus ad usum internum quoque est nimium causticus. Sed ex hac plane ratione externe in aqua submersis, strangulatis, & frigore enectis, ut optimum irritans est adhibendum. Parvula nimirum volumina papyri aut lintei humectantur, atque in nares introducuntur. Neque est inutile, fauces cum illis allinere.

Spiritus Sulphuris.

Quodsi per combustionem sulphuris acidum vitrioli ex eo evolvitur, hoc acidum partem phlogisti in se retinet, & per hoc quam maxime volatile redditur. In scabie & febribus putridis, ubi vires & transpiratio deficiunt, nec pectus laborat, hoc acidum prae vulgari cum fructu adhiberi potest. Vid. *Acidum vitrioli*.

Spiritus Vini camphoratus.

℞. Spir. Vin. rectificatiss. unc. viij.

Camph. unc. j.

Solv. d.

Interne diaphoreticis admiscetur. V. *Mixtura diaphoretica*, & *Potio alexipharmaca secunda*.

Spiritus Vitrioli.

Hoc est oleum vitrioli aqua debilitatum. V. *Acidum vitrioli*.

Spongia

Spongia marina.

Spongia marina in struma efficacissima esse dicitur. Praebetur a granis decem ad viginti.

Succus Citri.

Ubi acetum nimium exaestuatur, succus citri adhibetur. V. *Acetum vini.*

Succus Liquiritiae.

Sic extractum liquiritiae aquosum appellatur, quod in morbis pectoris excellens est demulcens. V. *Syrupus pectoralis.*

Sulphur antimonii.

Sulphur antimonii a sulphure communi distinguitur, quod in eo partes adhuc regulinae solutae contineantur, quarum ope illud virtute summe resolvente gaudet.

Tam in obstructionibus viscerum abdominis, quam in adfectione pectoris mucosa excellentissimum est remedium, atque hinc in febribus intermitrentibus atque hydropibus pertinacibus maximo fructu adhibendum. Cum granis aliquot incipitur, & sensim sensimque cum dosi ad drachmam unam quotidie adscenditur.

Quodsi simul intemperies mucosa adest, cum sale ammoniaco a granis octo ad decem praebetur. Quodsi vero magis relaxatio atque irritabilitas adest, rhabarbarum pro basi sumitur. Ipsum per se est iam diureticum, quodsi vero adhuc magis versus vias urinarias destinare velimus, cum decem

granis radice Senegae quoque misceri potest. Quod si non tam excretionum, quam diaphorescos ratio habetur, pilulae resolventes inserviunt.

Plerumque tertia praecipitatio adhibetur, quoniam prima partibus regulinis nimium scatet, atque hinc facile vomitum ciet. Quod vero tam ambiguum est, ut semper praestaret, omnes praecipitationes accurate miscere, & tum illarum vires explorare, ubi si nimis facile vomitus excitaretur, tantum sulphuris communis adiici posset, quantum placeret. Quo pacto hoc remedium simul minori veniret pretio.

Syrupus acetositis citri.

Mixturis additur refrigerantibus, aut etiam in potu ordinario praebetur.

Syrupus de Althea.

℞. Radic. recent. alth. lib. j.

coqu. c.

Aqu. pluvial. q. s.

Col. adde

Sacch. alb. lib. iv.

Coque ad consist. Syrup.

Hic est succus admodum demulcens, qui in malis pectoris atque in immodica intestinorum irritabilitate adhiberi potest.

Syrupus pectoralis demulcens.

℞. Succ. Liquir. j.

Sol. in

Aqu.

Aqu. flor. Chamom. s. v. lib. ij.

adm.

Syrup. de Alth. unc. viij.

d.

In nimia partium colli sensibilitate in phthisibus, hic succus ad partes lubricas servandas intervit; per quod simul exspectoratio promovetur.

Syrupus pectoralis resolvens.

℞. Gumm. ammon. dep.

Sal. ammon. dep. an. drach. ij.

Solv. in

Oxym. Squillit. unc. j.

Aqu. bened. Rul. drach. ij.

adm.

Syrup. pector. demulc. unc. viij.

d.

In phthisibus, ubi exspectoratio difficulter procedit; ubi pus in sanguinem resorbetur, febris adeo est vehemens, atque alvus nimium soluta, magno cum fructu hic syrupus quavis hora cochleari ligneo praebetur.

Tartarus emeticus.

Partes antimonii regulinae in acido tartari hic sunt solutae, quarum hoc praeparatum in essentialibus ab aqua benedicta Rulandi non differt. Quoniam vero hoc acidum tartari partibus regulinis impraegnatum, iterum crystallifatur, facile evenit, ut quaedam crystalli minus partium regulinarum in se contineant, quam aliae, quo usus huius remedii aliquantum redditur incertus, nisi pharmacopoeus omnem massam crystallifatam accurate inter se

R 2

miscet.

misceat. Quum porro solutio tartari in aqua difficulter semper procedat, facileque iterum ab eadem separetur, nec unquam certo sciamus, ntrum tartarus emeticus e vitro antimonii, an ex hepate antimonii fuerit paratus, hoc vero in efficacitate tartari emetici differentiam faciat, per hoc etiam incertitudini occasio praebere potest, ita ut aqua benedicta Rulandi, seu vinum particulis regulinis impraegnatum optimum, certissimum & tutissimum maneat remedium, seu illud ut emeticum, seu ut resolvens adhibeatur.

Tartarus tartarizatus.

Optimum resolvens, quod in subiectis admodum sensibilibus adhiberi potest. Facile alias locus illius per sal Glauberi atque aquam benedictam Rulandi attenuatam suppleri potest. Ubi saltem haec remedia nihil efficiunt, difficulter ab illo quidquam expectandum fuerit.

Terebintbina veneta.

Remedium balsamicum & diureticum. Urinae odorem impertit violaceum. Propter proprietatem eius calefacientem autem, dispositione inflammationis, aut inflammatione ipsa vera praesenti, adhiberi nequit. In gonorrhoea per albumen ovi in aqua soluta exhiberi solet. Sed cautio in dosi est servanda, per irritationem enim vehementem, ab hoc remedio in viis urinariis productam, testiculi venerei nascuntur. Cum uno scrupulo incipere, & quotidie ad unam drachmam ascendere licet. E. gr.

℞. Terebinth. venet. drach. $\div$.

Solv. c. vit. ov. q. s. in

Aqu. flor. Chamomil. unc. vj.

d. Sign.

d. Sign. sumat quavis hora cochleare ordinatum.

Alias terebinthina mercurio solvendo inseruit (V. *Unguentum neapolitanum*). Quodsi terebinthina in aqua coquitur, indurescit & frangitur, quoniam oleum tenuius per coctionem evolat, & tum non tantopere calefacit, securiusque exhiberi potest.

Tinctura antimonii Iacobi.

Lixivium forte e scoriis reguli antimonii simplicis recentibus conficitur, atque illud cum oleo quodam expresso recenti in saponem coquitur, quo facto in hoc sapone sulphur antimonii iam solutum, remedium duplici respectu efficax habetur. Quum vero hic sapo tamen facile corrumpatur, utile est, illum in spiritu vini resolvere. Quem in finem necesse est, spiritum vini esse causticum, atque adeo tinctura antimonii acris vulgaris, nullis partibus antimonii regulinis impraegnata, sed tantum aliquantum salis caustici in se vehens, huic scopo est aptissima, atque haec solutio saponis proxime memorati in tinctura antimonii acris est ea, quae a quibusdam etiam *sulphur antimonii liquidum* appellatur. A tinctura *Thedenii* ea differt in eo, ut haec loco saponis terram foliatam tartari in se contineat.

Haec tinctura praestantissimum plane est solvens, & diureticum. Dosis accurate constitui nequit, quia omnia a diversitate praeparationis pendent, quam accurate constituere impossibile est. Cum aliquot guttis incipitur, & cum dosi sensim sensimque adscenditur, prouti hoc circumstantiae atque effectus eiusdem requirunt. In gonor-

rhoeis diuturnis, ac in obstructionibus viscerum abdominis praestantissimi est usus.

Tinctura cantharidum.

℞. Pulv. Cantharid. drach. ij.

Spir. vin. r. lib. j.

Dig. Col. d.

Externe in verrucis & condylomatibus venereis adhibitum, bonum est hoc remedium nunquam repertum. Solutio mercurii autem in acido nitri facta atque attenuata, & ligatura omnia alia remedia reddunt superflua. Interne haec tinctura in gonorrhoeis benignis atque hydrope ut diureticum & tonicum cum fructu exhiberi potest. Initium fit cum aliquot guttis, quae cum aqua dilui, paulatimque adsumi iubemus. Externe etiam in paralytibus non sine usu adhibetur.

V. *Unguentum nervinum.*

Tinctura Guaiaci volatilis.

℞. Gum. Guaiac. nat. unc. iv.

Spirit. Sal. ammon. vinos. lib. j. ÷.

Digere sine calore in vase clauso. Col. d.

In arthritide, atque in rheumatismis chronicis utilissimum est hoc remedium. Paulatim quotidie drachmas duas ordinari & pro re nata dosis augeri potest.

Tinctura maris adstringens Ludovici.

℞. Vitriol. mart. pur.

Crem. tartar. an. lib. ÷.

Aqu. pluv. lib. vj.

Coque

Coque atque inspiss. ad consist. mellis.

Huic affunde

Spirit. vin. rect. lib. vj.

Dig. filtr. d.

Ex hac tinctura a guttis quinquaginta ad octoginta in debilitate universali & conditione humorum cachectica praebetur.

Tinctura martis aperitiva.

℞. Flor. Sal. ammon. mart. unc. iv.

Spirit. vin. rect. lib. j.

Dig. filtr. d.

Quodsi in circumstantiis proxime memoratis obstructionum viscerum abdominis simul ratio sit habenda, optimas haec tinctura exserit vires a guttis triginta ad quadraginta quotidie aliquoties exhibita.

Tinctura rhabarbari aquosa.

Hoc est tantum decoctum aquosum. Uncia una rhabarbari ad unam aquae libram sumitur. Plerumque etiam aliquantum salis lixiviosi adicitur.

In malo ventriculi atque intestinorum mucoso cum fructu hoc praeparatum adhibetur.

Unguentum de Althea.

℞. Rad. Alth. rec. lib. j.

Sem. foenugraec.

— Lini an. unc. vj.

Rad. Curcum. unc. ÷.

Butyr. mai. rec. non salit. lib. x.

Coque

Coque leni igne ad consumpt. humid.
Col. d.

Praeclarum remedium emolliens. V. *Linimentum antispasticum*.

Unguentum mercuriale rubrum.

℞. Mercur. praecip. rubr. drach. j.

Axung. porc. unc. j.

M. f. Ungt. d.

Hoc unguentum in ulceribus venereis impuris adhiberi potest.

Unguentum neapolitanum.

℞. Mercur. curr. unc. iv.

Tereb. venet. unc. ij.

Misc. exact. adm.

Ax. porc. unc. x.

M. f. Ungt. d.

Hoc unguentum ut resolvens in tumoribus venereis adhibetur, atque generatim, ubi mercurium per infractionem externam in corpus introducere conamur.

Unguentum nervinum.

℞. Ungt. de Alth. unc. viij.

Liqu. c. c. succin.

Tinct. Cantharid. an. unc. j.

Ol. destil. Chamom.

--- --- Menthae

--- --- Bacc. Laur.

--- --- Iunip. an. drach. j.

M. f. Ungt.

Ad

Ad membra paralytica hoc unguentum magno
cum fructu adhibetur.

Vel simplicius.

℞. Unguent. nervin. offic. unc. iv.

Tinct. Canthar. unc. ÷

Camph. drach. ÷

M. d.

Unguentum opthalmicum.

℞. Mercur. praecip. rubr. drach. ij ÷

Tut. subtiliss. praep. drach. j.

Camph. gr. xv.

Ol. ovor. drach. ÷

Butyr. mai. rec. sine sale unc. iij.

M. f. Ungt.

In maculis carnea & staphylomatibus hoc un-
guentum vesperi quantitate lentis in canthum oculi
illatum saepe conducit.

Unguentum ad scabiem.

℞. Mercur. praecip. alb.

Sulph. antim. prim. praec. an. unc. ÷

Axung. porc. unc. viij.

Ol. destill. Bacc. Laur. drach. ij.

M. f. Ungt.

Quodsi scabies usui medicamentorum interno
cedere non vult, hoc unguentum adhiberi potest.
Rite vero illud est infricandum, cutis rursus pu-
rificanda, nec transpiratio impedienda. Nonnun-
quam sufficit, in volam manus infricare.

Vel.

Vel simplicius.

℞. Mercur. praecip. alb.
 Flor. Sulph. an. unc. j.
 Ax. porc. unc. viij.
 M. d.

Vinum.

Vinum inter remedia heroica pertinet, nec in ullo pharmacopolio deesse deberet. In usus medicos quam antiquissimum ac defaecatissimum illud esse oportet, atque ita in febris putridis ac malignis atque in quibusdam spasmodum speciebus egregie iuvat. Est etiam optimum menstruum reguli antimonii. In usum medicum antiquissimum vinum gallicum omnibus reliquis praetulerim. V. *Aqua benedicta Rulandi & Tartarus emeticus.*

Vitriolum album.

Vitriolum album est zincus in acido vitrioli solutus & bonum ophthalmicum. V. *Aqua ophthalmica.*

Vitriolum martis.

Vitriolum martis inter remedia roborantia atque anthelminthica pertinet. V. *Pulvis anthelminthicus & Tinctura martis adstringens.*

Vitriolum veneris.

Vitriolum veneris in mali epilepticis utiliter nonnunquam adhibitum fuit; imprimis si ad solutionem cupri sal alcali volatile adhibetur, quo in casu vero pharmacum non vitriolum, sed sal ammoniacale

moniacale veneris appellandum est. Ubi nullae ad-
sunt rationes ad remedia alia, aut alia opitulari
nolunt, vitriolum veneris, & sal ammoniacale ve-
neris adhiberi potest. In usum internum posterius
ego praetulerim. Cum aliquot guttis solutionis in-
cipitur, & dosis pro re nata augetur. Solutio se-
quenti ratione instituitur:

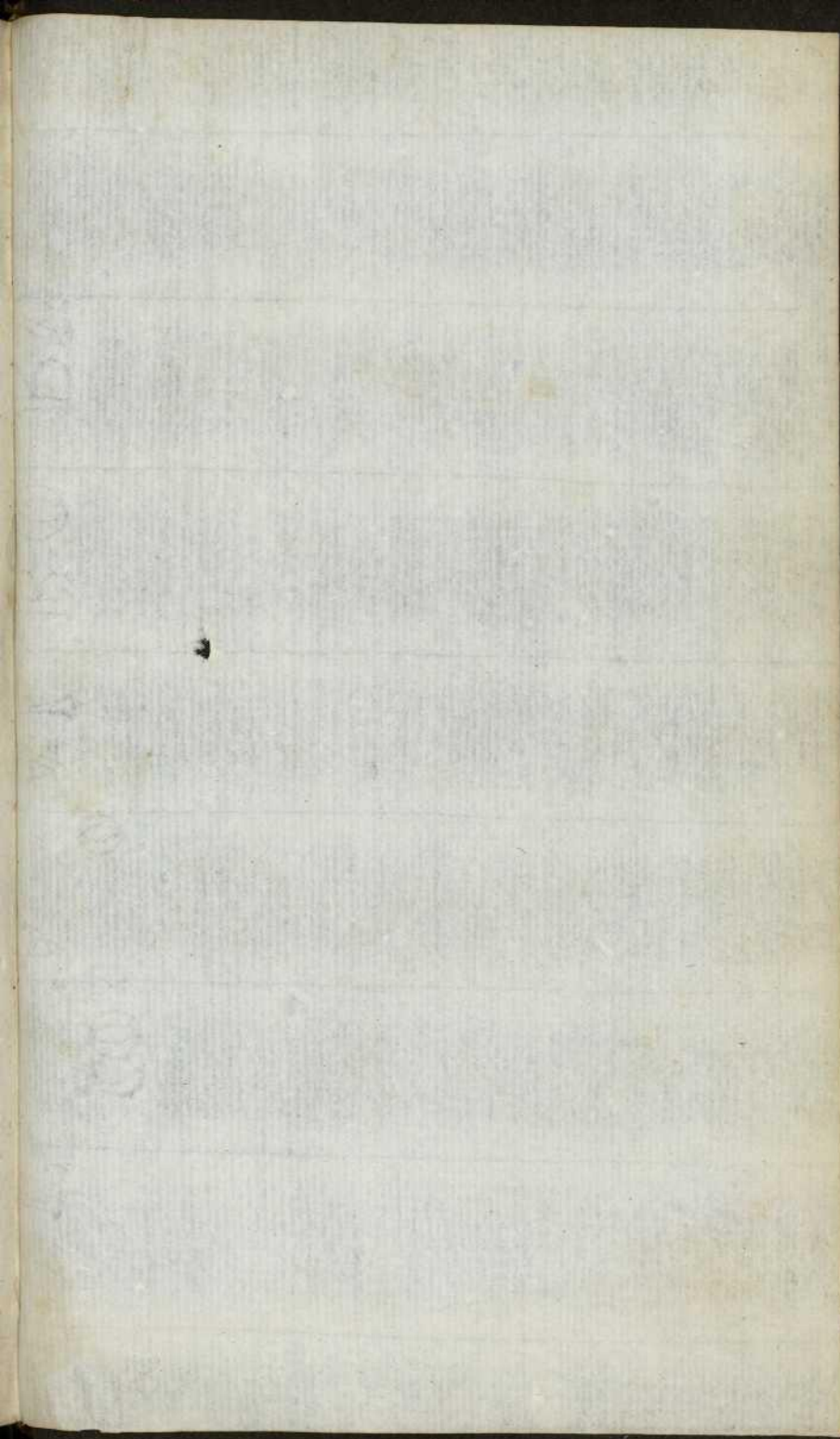
℞. Limat. Cupri. scrup. j.

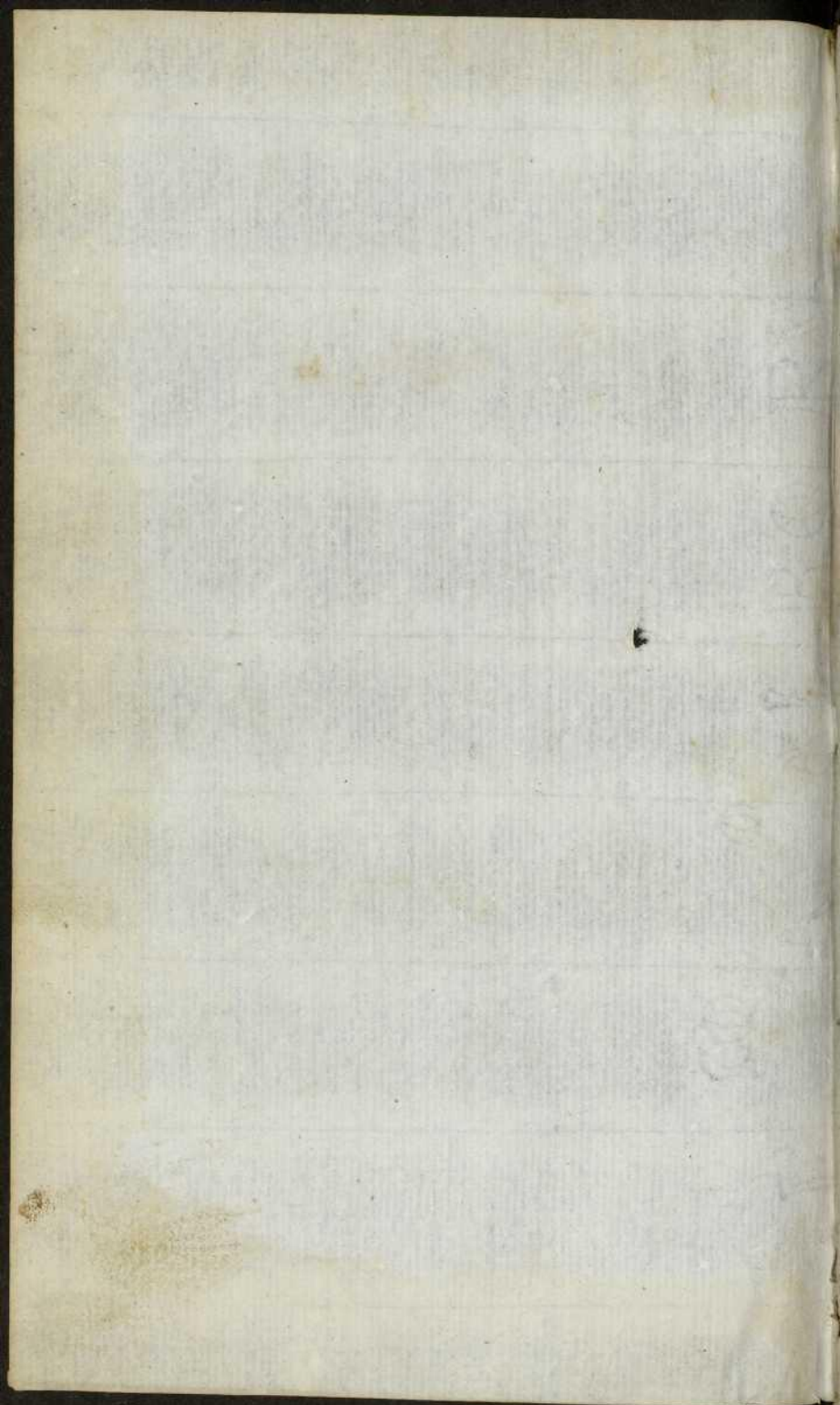
Spir. Sal. ammon. c. Sal. alc. par. unc. ij.

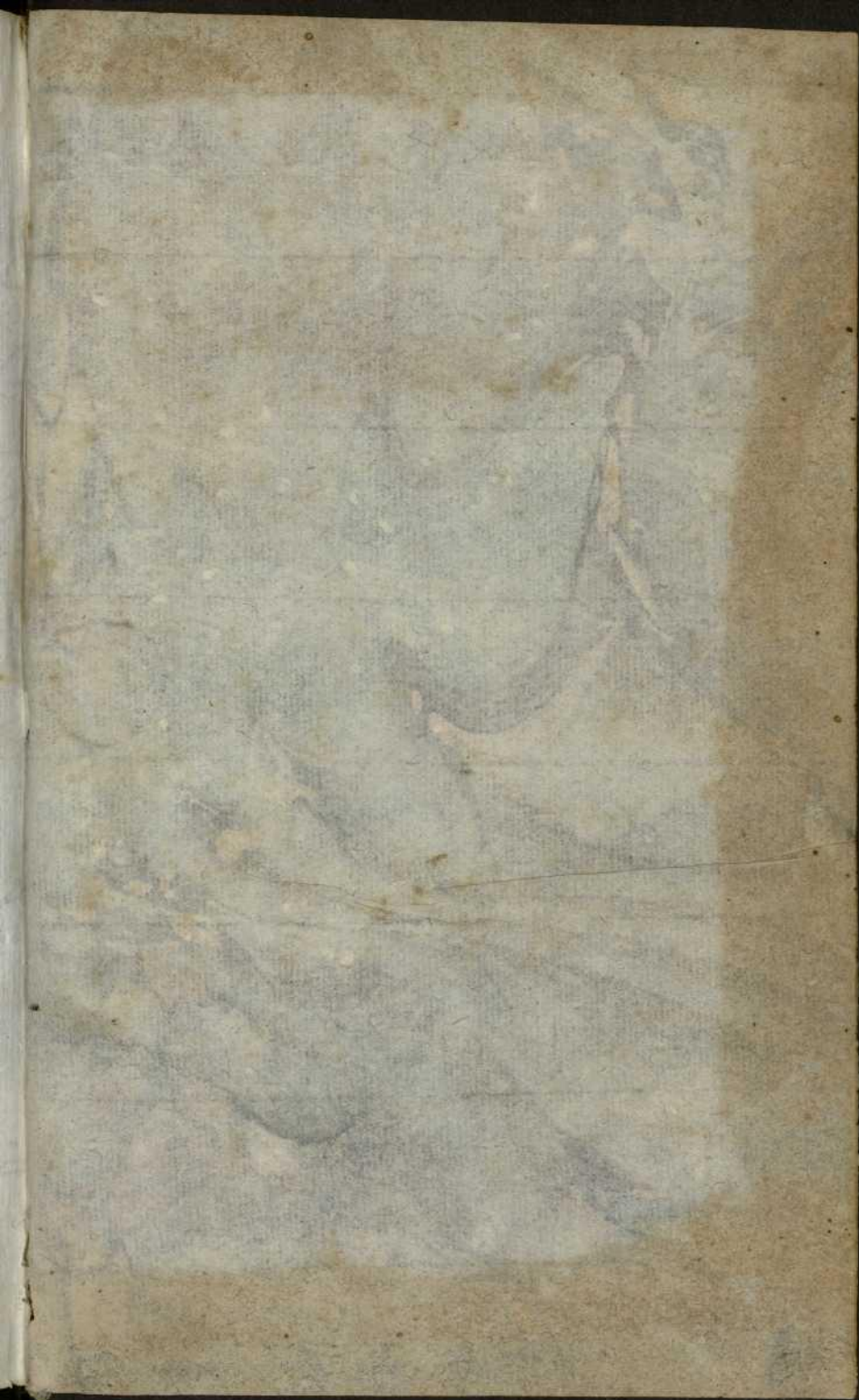
Dig. filtr. d.

In Anglia hoc remedium quoque ad curatio-
nem morbi *Sibbens* dicti, qui morbus magnam
cum lue venerea habet similitudinem, adhibetur,
in hoc tamen ab eo differt, quod is per conta-
gium non propagetur, nec mercurius ullas in eum
exferat vires.

FINIS VOL. II.

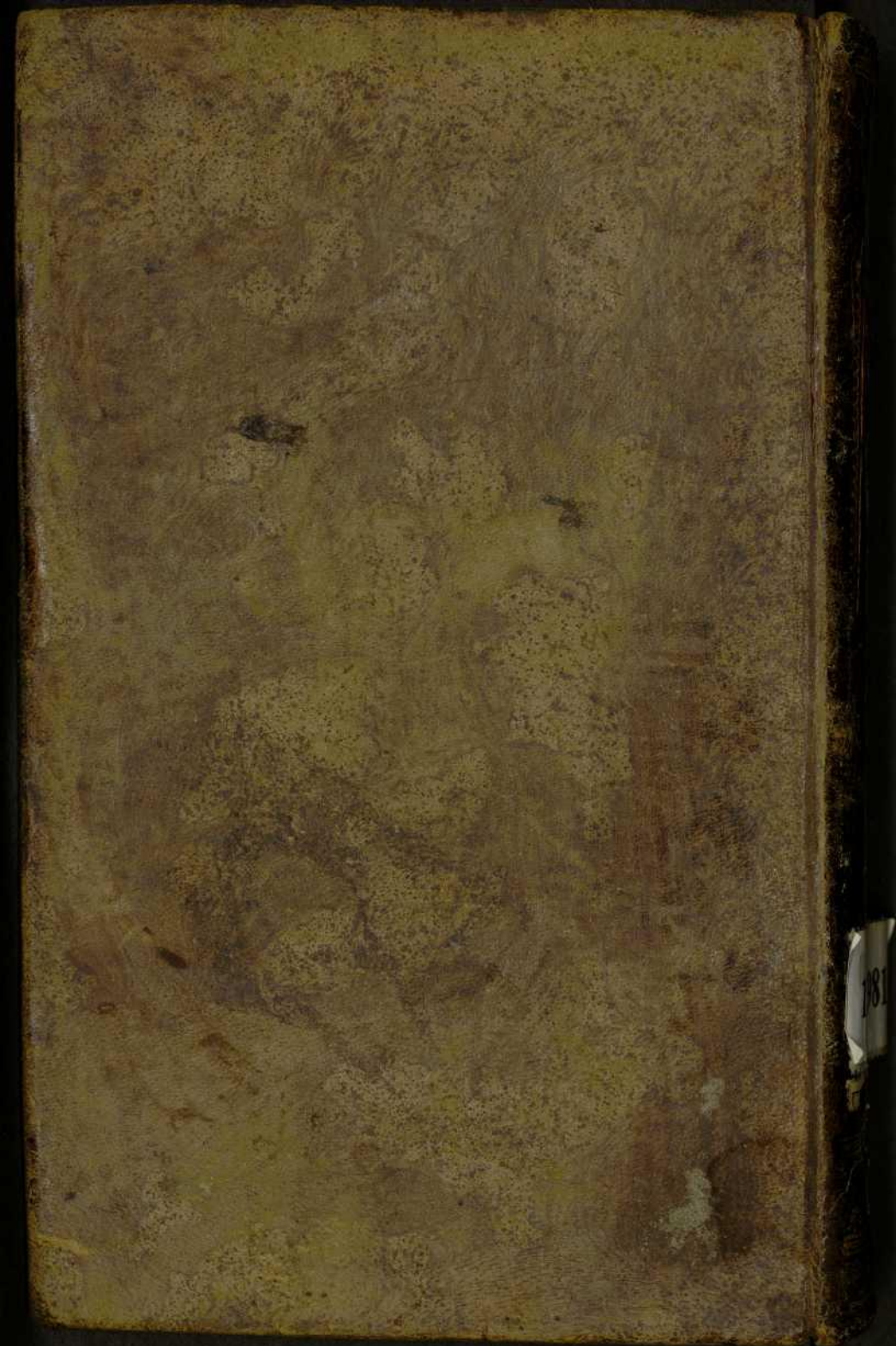

ESTANTE 8.º

Tabla 2.^a

N.º 16

SELLK
MEDICINA
CLINICA

1.2.

12.981